

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**AFET VE ACİL
DURUMLARDA
PSİKOSOSYAL
DESTEK
HİZMETLERİ
KILAVUZU**

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**AFET VE ACİL
DURUMLARDA
PSİKOSOSYAL
DESTEK
HİZMETLERİ
KILAVUZU**

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara
2025

Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmetleri Kılavuzu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Doç. Dr. Mustafa OTRAR

EDİTÖR

Serpil ALTUNCU VAROL

YAZARLAR

İsmail YILDIRIM

Elif Asena AKIN

Yusuf Ersen ÖZCAN

Ceyhun GÜNIŞILDAR

Hasan KILINÇ

Serdar GENÇ

Ayşe DEĞİRMENCİ

Çağla AYOĞLU

Esra KOCATÜRK

Ezgi Esra YÜKSELER

Fatma BUDAK

İrem KESİM

Saliha KARADUMAN

Sevde YILMAZ

Şerife DÖNMEZ

TASARIM UYGULAMA

Gökay GÜNDOĞDU

Genel Yayın Numarası :

10465

Yardımcı ve Kaynak Kitaplar Dizi Numarası :

3642

ISBN Numarası :

978-975-11-9243-1

Bu yayının tüm hakları T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne aittir. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayının tamamının ya da bir kısmının elektronik veya mekanik yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Ülkemiz, coğrafi ve iklimsel özellikleri nedeniyle deprem, sel ve heyelan gibi doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir bölgede yer almaktadır. Son yıllarda doğal afetlerin yanı sıra salgınlar, göç, savaş ve benzeri krizlerin de giderek daha sık yaşandığı görülmektedir. Bu gelişmeler, hem fiziksel hem de psikolojik açıdan önemli olumsuz sonuçlar doğurmakta, neredeyse bireylerin ve toplumların dayanıklılığını sınamaktadır. Dolayısıyla afet ve krizlere yönelik müdahale çalışmaları günümüzde her zamankinden daha büyük bir önem taşımaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı ailesi olarak bizler, afet ve kriz dönemlerinde en çok etkilenen gruplar arasında yer alan çocuklar ve gençlerin korunmasını, eğitimin sürekliliğini ve eğitim ortamlarının güvenliğini temel sorumluluklarımızın arasında görmekteyiz. Bu doğrultuda afet öncesi hazırlık süreçlerinden afet anında yapılacak müdahalelere; afet sonrası iyileştirme çalışmalarından izleme ve değerlendirme süreçlerine kadar geniş bir yelpazede önemli görevler üstlenmekte, psikososyal destek hizmetlerini etkin, sistematik ve sürdürülebilir bir şekilde yürütmekteyiz. Zorlayıcı yaşam olayları sonrası sunulan psikososyal destek hizmetleri kapsamında yürütülen müdahale çalışmaları açısından da psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma konusunda da Bakanlığımızın ekipleri ülkemizin en güçlü ekipleri arasında yer almaktadır.

Bu kılavuzda ilgililerin afet, acil durum ve afet psikolojisi gibi temel kavramların tanımları ve kapsamı ele alınmış; afetler sonrası bireylerde gözlemlenen psikolojik tepkilere değinilmiş ve psikolojik sağlık kavramının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, eserde afet psikolojisi kapsamında müdahale yaklaşımları ve ülkemizde afet ve acil durumlarda yürütülen psikososyal destek hizmetlerinin tarihsel gelişimine de yer verilmiştir.

Çocuklar ve ergenler afetlerin psikolojik etkilerinden daha fazla etkilenebilmektedir. Bu nedenle, Bakanlığımız tarafından yayımlanan kılavuzda, afet ve acil durum süreçlerinde yürütülecek psikososyal destek çalışmalarına ilişkin kapsamlı bir yol haritası oluşturulmuştur. Kılavuzda, afetlerin yalnızca fiziksel sonuçlarıyla değil aynı zamanda psikolojik ve sosyal etkileriyle de değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çocuklar, ergenler ve yetişkinler üzerinde farklı düzeylerde travmatik etkiler bırakan afetlerin ardından, psikolojik sağlık ve başa çıkma becerilerinin güçlendirilmesi temel öncelik olarak belirlenmiştir.

Çocuklarımızın, gençlerimizin ve tüm eğitim camiamızın güvenliği ve esenliği daima önceliğimizdir. Afetlerin fiziksel etkilerinin yanı sıra duygusal ve sosyal etkilerini de dikkate alan çalışmalarımız, insanlarımızın toparlanma süreçlerine destek olmayı ve toplumumuzun dayanıklılığını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Çocukların ve gençlerin geleceğe daha güvenle ilerleyebilmelerinin ön koşulu psikolojik sağlıklarının güçlendirilmesidir. Bu nedenle Bakanlığımız, eğitim ortamlarının güvenli ve destekleyici niteliklerini daha da geliştirerek öğrencilerimizin geleceğe umutla ve emin adımlarla yürümelerine katkı sunmaya devam edecektir.

Prof. Dr. Yusuf TEKİN
T.C. Millî Eğitim Bakanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	01
1.1. Acil Durum	01
1.2. Afet ve Afet Türleri	01
1.3. Afet Psikolojisi	02
1.4. Afetin Psikososyal Etkileri.....	02
1.5. Psikolojik Tepki Süreçleri	03
1.5.1. Afet Sonrası Çocuk ve Ergenlerde Görülen Tepkiler.....	03
1.5.2. Afet Sonrası Yetişkinlerde Görülen Tepkiler	04
1.6. Psikolojik Sağlamlık ve Başa Çıkma Becerileri	05
1.7. Afet Psikolojisinde Müdahale Yaklaşımları.....	06
1.7.1. Önleyici Dönemde Sunulan Hizmetler.....	05
1.7.2. Akut Dönemde Sunulan Hizmetler	07
1.7.3. İyileşme Toparlanma Döneminde Sunulan Hizmetler.....	08
1.7.4. İzleme ve Değerlendirme Döneminde Sunulan Hizmetler.....	08
1.8. Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Çalışmaları	09
1.9. Ülkemizde Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Çalışmalarının Tarihçesi	09
2. TÜRKİYEDE AFET VE ACİL DURUM YOL HARİTASI.....	11
2.1. AFET ÖNCESİ RİSK AZALTMA ÇALIŞMALARI	12
2.1.1 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI (ASHB).....	14
2.1.2 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI (ÇSGB).....	14
2.1.3 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI (ÇŞİDB)	14
2.1.4 DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI (DB).....	15
2.1.5 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI (ETKB)	15
2.1.6 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI (GSB)	15
2.1.7 HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI (HMB)	15
2.1.8 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI (İB)	16
2.1.9 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI (KTB).....	16
2.1.10 MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB)	16
2.1.11 SAĞLIK BAKANLIĞI (SB)	17
2.1.12 SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI (STB)	17
2.1.13 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI (TOB)	17
2.1.14 ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI (UAB).....	18
2.1.15 DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR;.....	18
2.1.15.1 Türk Kızılay	18
2.1.15.2 Yükseköğretim Kurulu (YÖK).....	18
2.1.15.3 Valilikler	19
2.1.15.4 Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	19
2.1.15.5 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)	19
2.1.15.6 Yerel Yönetimler	19
2.1.15.7 Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB).....	20
2.1.15.8 Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA).....	20
2.1.15.9 TÜBİTAK.....	20
2.1.15.10 Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İşbirlikleri	20
2.2. AFET SIRASI MÜDAHALE ÇALIŞMALARI.....	21
2.2.1. ADALET BAKANLIĞI	22
2.2.2. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI.....	22
2.2.3. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI.....	23

2.2.4. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	23
2.2.5. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI.....	23
2.2.6. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI.....	24
2.2.7. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	24
2.2.8. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	24
2.2.9. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI.....	24
2.2.10. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	25
2.2.11. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	26
2.2.12. SAĞLIK BAKANLIĞI	26
2.2.13. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	27
2.2.14. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	27
2.2.15. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	27
2.2.16. DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR	28
2.2.16.1. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	28
2.2.16.2. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı	28
2.2.16.3. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.....	28
2.2.16.4. Diyanet İşleri Başkanlığı	29
2.2.16.5. Valilikler / Kaymakamlıklar	29
2.2.16.6. Yerel Yönetimler	29
2.2.16.7. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) ve Üniversiteler.....	29
2.2.16.8. Türk Kızılay	30
2.2.16.9. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR).....	30
2.2.16.10. Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İşbirlikleri	30
2.3. AFET SONRASI İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI.....	30
2.3.1. ADALET BAKANLIĞI	32
2.3.2. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI.....	32
2.3.3. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI.....	33
2.3.4. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI	33
2.3.5. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI.....	34
2.3.6. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	34
2.3.7. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI	35
2.3.8. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI.....	35
2.3.9. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI	36
2.3.10. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI	36
2.3.11. SAĞLIK BAKANLIĞI	36
2.3.12. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	36
2.3.13. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI	37
2.3.14. TİCARET BAKANLIĞI	37
2.3.15. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI	37
2.3.16. DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR İLE SORUMLULUKLARI.....	38
2.3.16.1 Türk Kızılay.....	38
2.3.16.2 Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	38
2.3.16.3 Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Üniversiteler.....	38
2.3.16.4 Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB)	39
2.3.16.5 Valilikler.....	39
2.3.16.6 Yerel Yönetimler	39
2.3.16.7 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB).....	39
2.3.16.8 Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İşbirlikleri	39

3.AFET VE ACİL DURUMLARDA MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞININ YÜRÜTTÜĞÜ ÇALIŞMALAR.....	40
3.1. Yasal ve Kurumsal Dayanaklar.....	40
3.1.1. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP).....	40
3.1.2. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP).....	40
3.1.3. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP).....	40
3.1.4. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi	40
3.1.5. Afet ve Acil Durum Yönetimi ile ilgili 19.03.2021 Tarihli ve 2021/13 Sayılı Genelge.	41
3.1.6. Arama Kurtarma Birimi (AKUB) Kılavuzu	41
3.1.7. Diğer Yasal Mevzuatlar	41
3.2. Afet ve Acil Durumlar Öncesi Süreç	41
3.2.1. Afet ve Acil Durum Öncesi Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları	41
3.2.1.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar	41
3.2.1.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar.....	42
3.2.1.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar.....	42
3.2.2. Kurumsal Yapılanma	43
3.2.2.1. Okul Temelli Afet ve Acil Durum Yönetim Ekibi.....	43
3.2.2.1.1. Yapı ve Alt Ekipler.....	43
3.2.2.1.1.1. Psikososyal Kor., Önleme ve Krize Müdahale Hiz. Ekibi	43
3.2.2.1.1.2. İlk Yardım Ekibi	43
3.2.2.1.1.3. Tahliye Ekibi	43
3.2.2.1.1.4. Yangınla Mücadele Ekibi	44
3.2.2.2. İl ve İlçe Düzeyinde Arama ve Kurtarma Birimi (AKUB) Yapılanması.....	44
3.2.2.3. İzleme, Değerlendirme ve Raporlama Süreçleri	44
3.2.3. Hazırlık ve Tatbikatlar	45
3.2.3.1. Tatbikat Uygulamaları ve Senaryolar	45
3.2.3.2. Risk Analizi ve Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması.....	45
3.2.3.3. Belirli Gün ve Haftalar, Kulüpler ve Afet Farkındalık Eğitimleri	46
3.3. Afet ve Acil Durumlar Anında Müdahale Süreci.....	47
3.3.1. Tahliye ve Fiziksel Güvenlik.....	47
3.3.2. Kriz Yönetimi ve İletişim.....	47
3.3.3. Psikolojik İlk Yardım	48
3.3.4. Afet ve Acil Durumlar Anında Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları.....	48
3.3.4.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar	48
3.3.4.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar.....	49
3.3.4.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar	49
3.3.5. Arama Kurtarma Biriminin (AKUB'un) Rolü.....	50
3.4. Afet ve Acil Durumlar Sonrası İyileşme Süreci	50
3.4.1. Fiziksel Ortamın Yeniden Kurulması.....	50
3.4.1.1. Hasar Tespiti ve Durum Raporlaması	50
3.4.1.2. Geçici Eğitim Alanlarının Oluşturulması.....	50
3.4.1.3. Kalıcı Altyapı İyileştirmeleri.....	51
3.4.2. Afet ve Acil Durumlar Sonrası Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları.....	51
3.4.2.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar	51
3.4.2.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar.....	51
3.4.2.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar	52
3.4.3. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Çalışmaları	53
3.4.3.1. Grup Rehberliği Oturumları	53

3.4.3.2. İzleme ve Tarama Süreçleri	53
3.4.3.2. Uzman Yönlendirme ve Sevk Mekanizması.....	53
3.4.3.3. Veli Çalışmaları.....	54
3.4.3.3.1. Veli Semineri ile Farkındalık Programlarının Sürekliliği	54
3.4.3.3.2. Psikososyal Destek Sürekliliği	54
3.4.3.3.3. Toplumsal Dayanışma ve Gönüllülük Çalışmaları	54
3.4.3.4. Eğitim Ortamlarının Güçlendirilmesi	54
3.4.3.5. Personel ve Topluluk Destekleri.....	55
3.4.3.5.1. Çalışana Destek Programları	55
3.4.3.5.2. Psikolojik İlk Yardım İçin Uzman Desteği	55
3.4.3.5.3. Toplum Temelli Psikososyal Destek Mekanizmaları.....	55
3.5. İzleme ve Değerlendirme Süreci	56
3.5.1.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar	56
3.5.1.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar	56
3.5.1.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar	57
3.5.2. Tatbikat ve Müdahale Süreçlerinin Değerlendirilmesi	57
3.5.3. Veriye Dayalı Gelecek Planlaması	58
Ek-1 Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Afet Ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmetlerinde Kullanılan Ders İçerikleri Ve Yayınlar.....	52
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredatında Bulunan Afet ve Acil Durum Öğretim Programları..	74
Kaynakça	79

1. GİRİŞ

Türkiye, jeolojik yapısı itibarıyla deprem, sel ve heyelan gibi doğal afetlerin sıklıkla yaşandığı bir coğrafyada yer almaktadır. Son yıllarda yalnızca Türkiye’de değil, dünya genelinde de afet, salgın, göç, savaş ve kriz durumlarının da yer aldığı doğal, insan ya da biyolojik kaynaklı afet sayısı hızla artmakta; bu durumlar hem fiziksel hem de psikolojik etkilere sebebiyet vermektedir. Bu nedenle afetlere müdahale çalışmaları birey ve toplum açısından büyük önem kazanmaya başlamıştır.

Bu bölümde; afet, acil durum ve afet psikolojisi kavramlarının tanımları ve kapsamaları ele alınmıştır. Bununla birlikte, afetler sonrası bireylerde gözlemlenen psikolojik tepkiler ile psikolojik sağlık kavramı incelenmiş, afet psikolojisinde müdahale yaklaşımları ve ülkemizde afet ve acil durumlarda yürütülen psikososyal destek hizmetlerinin tarihsel gelişimine de yer verilmiştir.

1.1. Acil Durum

Acil durumlar, ani gelişen, sınırlı bir alanda etkili olan ve yerel imkânlarla yönetilebilecek olaylar olarak tanımlanmaktadır. Bu durumlar, toplumu oluşturan bireylerin günlük yaşam düzenini sekteye uğratar ve hızlı bir şekilde müdahale edilmediğinde ciddi sonuçlar doğurabilir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına (AFAD, 2014) göre acil durum; toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen, can ve mal güvenliğini tehdit eden, acil müdahale gerektiren olaylardır. Her ne kadar afetler kadar geniş çaplı yıkımlara neden olmasalar da acil durumların etkin ve hızlı bir şekilde yönetilmesi, olası kayıpların ve olumsuz etkilerin en aza indirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

1.2. Afet ve Afet Türleri

Afetler geniş çapta kayıplara ve normal hayatın durmasına neden olan, insan faaliyetlerini kesintiye uğratan zorlu olaylardır. Hem bireyleri hem de toplumları derinden etkileyen hasarlara, can kayıplarına ve ekonomik kayıplara yol açabilen (AFAD, 2014; Bonanno vd., 2024), uzun vadede bireylerin psikososyal işlevselliğini etkileyebilecek düzeyde olan (Norris, vd., 2002) sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkiler, travmalar yaratabilen beklenmedik karmaşık olaylardır (Kukuoğlu, 2018).

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre afet, toplumun kendi kaynaklarıyla başa çıkamayacağı, insan yaşamını, sağlığını ve çevreyi önemli ölçüde etkileyen ani ve yıkıcı olaylardır (WHO, 2019). Afetler bireylerde ciddi bir tehdit algısına ve duygusal bozulmaya yol açtığından aynı zamanda travmatik bir olay olarak tanımlanabilmektedir (Norris, 2002). Bu tür olaylar, bireyin dünyaya bakış açısını derinden sarsarak güvensizliğe neden olurken, özellikle çocuklar ve ergenler açısından çok daha kalıcı ve şiddetli sonuçlara yol açabilir (MEB, 2021). Bununla birlikte her afet senaryosu kendine özgüdür ve beklenmedik zorluklar içerebilmektedir (Avdar ve Avdar, 2022; Bonanno vd., 2024; Hidalgo ve Baez, 2019). Yaşanan afetler bireylerde ciddi tehdit algısı oluşturabilmekte ve bu nedenle travmatik bir olay olarak tanımlanabilmektedir (Norris vd., 2002).

Afetler farklı nedenlerden oluşabilmektedir ve çok sayıda çeşidi bulunmaktadır. Dünya genelinde yaklaşık 52 afet çeşidinin varlığından söz edilmektedir. Afetler oluş biçimlerine göre genel olarak doğal, teknolojik (insani) ve biyolojik olmak üzere üç başlıkta ele alınabilir. Deprem, sel, kasırga, fırtına gibi doğa olaylarından kaynaklanan afetler doğal afetlere örnek olarak verilebilmektedir. Nükleer sızıntı, endüstriyel kazalar gibi olaylar teknolojik afetlere; salgın hastalıklar ise biyolojik afetlere örnek olarak verilebilmektedir (WHO, 2019; AFAD, 2022).

1.3. Afet Psikolojisi

Afetler toplumlar üzerinde psikolojik, sosyo-ekonomik, sağlık alanlarında değişen düzeylerde etkiler bırakmaktadır. Özellikle de yaşanan psikolojik travmalar hayatları olumsuz etkilemektedir (Özkan ve Çetinkaya-Kutun, 2021). Afet psikolojisi; bireylerin afetlere hazırlık aşamasındaki davranışlarını, afet sırasında ortaya çıkan psikolojik ve fizyolojik tepkilerini ve afet sonrasında travmaya maruz kalmanın sonucunda oluşan uzun dönemli etkilerini anlama durumudur (Robinson, 2017). Afetlere karşı verilen tepkiler bireyin sosyo-ekonomik düzeyi, bilişsel özellikleri, yaşam deneyimleri, eğitimi, inançları gibi pek çok durumla ilgili oluşan algılardan etkilenmektedir. Afetler karşısında bu bireysel ve durumsal farklılıklar dikkate alınarak müdahale edilmelidir (Mileti ve Peek, 2000; Robinson, 2017).

Alanyazında, afet psikolojisinin; afetlerin toplum ve birey üzerindeki psikososyal etkilerinin incelenmesini, afet sonrasında iyilik halinin sürdürülebilmesi için psikososyal destek girişimlerinin uygulanmasını ve afet öncesinde toplumsal hazırlık amacıyla harekete geçilmesini kapsadığı belirtilmektedir (Karancı ve İkizler, 2017). Afet psikolojisi, afet öncesi, sırası ve sonrasında farklılaşan insan davranışlarına yönelik ruhsal desteğin sağlanması, bireylerin ve toplumların olası afet durumlarında psikolojik sağlık düzeylerinin artırılması açısından önemli bir yere sahiptir (Özkan ve Çetinkaya-Kutun, 2021).

Afet sırasında, yoğun duyguların etkisi altında ve kısıtlı bir zaman diliminde karmaşık kararlar vermek zorunda kalan bireylerde bilişsel işlevlerde bozulmalar görülebilir (Robinson vd., 2008). Bu nedenle insan faktörü afet psikolojisinde kritik bir rol oynar (Vorst, 2010). Son yıllarda üzerinde durulmaya başlanan, afet psikolojisi konusu bireylerin ve toplumların afet sürecinde ortaya çıkan bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilerinin anlaşılması ve bunlara yönelik müdahalelerin geliştirilmesinde etkilidir. Afet psikolojisi, görülen psikolojik etkilerin uzun vadeli sonuçlarını ele almasının yanı sıra afet yönetimi ve iyileşme süreçlerinin planlanmasında da önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda afet psikolojisi afet sırasında hayatta kalma faktörlerini ortaya koyarken (Robinson, 2017) bireylerin günlük yaşamlarına daha hızlı ve kolay bir şekilde dönmelerini sağlamalarında, afetlere hazırlık ve risk azaltma politikalarında rehber görevi görür.

1.4. Afetin Psikososyal Etkileri

Hayatımızın kaçınılmaz bir gerçeği olan afetler, ruh sağlığı ile büyük ölçüde ilişkilidir. Afet sonrası bireylerde çok farklı psikolojik tepkiler gelişebilmekte ve bu tepkiler çeşitli değişkenlere göre farklılaşabilmektedir. Bireylerin yaşadıkları travmatik olaylara verdikleri tepkiler sonucu yaşadıkları ruhsal sorunlar bireylerin afetlerden etkilenme düzeyleri, afet öncesi ruhsal durumları, geçmiş yaşantıları, afet türü ve tekrarlanma olasılığı vb. durumlara göre kısa, orta veya uzun vadeli olabilir. Yaygın olarak şok, inkâr, korku, suçluluk, çaresizlik, somatik şikayetler görülebilmektedir (Pfefferbaum vd., 2014). Bu tepkiler genellikle doğal tepkiler olmakla birlikte, zamanla azalarak kaybolurlar. Ancak bazı bireylerde bu tepkiler kalıcı hale gelir ve psikiyatrik bozukluklara dönüşebilir. Özellikle çocuklar ve ergenler ruhsal yönden afetlerden en çok etkilenen gruplardır (La Greca vd., 2010).

Afetin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini anlamak afetin olumsuz etkilerini önleyebilir ya da hafifletebilir. Afet sonrası bireylerde en sık görülen psikolojik sorunlar arasında Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), anksiyete, depresyon, uyku bozuklukları, panik atak, motivasyon kaybı ve obsesif davranışlar yer alır. Ancak her birey afetleri aynı şekilde deneyimlemez. Bazı bireyler yaşadıkları olumsuzluğu anlamlandırarak kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilir. Leiva-Bianchi Ahumada vd. (2018) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışması, afetlerin bireylerde yalnızca olumsuz değil, travma sonrası büyüme ve aktif baş etme yöntemleri geliştirebilmeleri gibi olumlu psikolojik etkiler de yaratabileceğini göstermiştir.

1.5. Psikolojik Tepki Süreçleri

Bireylerin yaşadıkları travmatik olaylara verdikleri tepkiler sonucu yaşadıkları ruhsal sorunlar bireysel ve toplumsal değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle afet sonrasında verilen tepkiler ve dereceleri yorumlanırken bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Hacıoğlu vd.'nin (2002) sınıflandırmasına göre afet sonrası bireylerde dört ana psikolojik tepki dönemi gözlemlenir:

1. **Psikolojik Şok Dönemi (İlk 24 Saat):** Travmanın hemen ardından gelen bu dönemde mantıklı düşünememe, hafıza sorunları, duygusal küntleşme ve dissosiyasyon gibi belirtiler ortaya çıkabilir.
2. **Tepki Dönemi (2–6 Gün Arası):** Yoğun kaygı, öfke, suçlama, yalnızlık korkusu gibi duygusal karmaşalar yaşanır. Bedensel olarak ise titreme, bulantı, çarpıntı gibi belirtiler görülebilir.
3. **Zihinsel İşleme Dönemi (1 Haftadan Sonra):** Kayıplar yas sürecine dönüşür, kişiler arası ilişkilerde çatışmalar yaşanabilir. Olayın zihinde işlenmesi başlar.
4. **İyileşme ve Yeniden Uyum Dönemi:** Travmatik olayın zihinsel olarak daha az yer kaplamaya başladığı bu evrede, direnç azalmaya başlar, umut ve geleceğe yönelik planlar ortaya çıkar

1.5.1. Afet Sonrası Çocuk ve Ergenlerde Görülen Tepkiler

Travmatik olayların bireyler üzerindeki etkileri, yaşa ve gelişim dönemine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Çocuklar, ergenler ve yetişkinler; bilişsel, duygusal ve sosyal açıdan farklı olgunluk düzeylerine sahip olduklarından, travmaya verdikleri tepkiler de bu farklılıklara göre şekillenir. Özellikle çocuklar gelişimsel olarak belirli evrelerden geçerek büyürler, bu süreçte her evrenin kendine özgü görevleri ve ihtiyaçları vardır. Çocuklar ve ergenler, gelişimsel özellikleri ve psikolojik kırılganlıkları nedeniyle afetlerden daha derin şekilde etkilenebilmektedir. Travmatik olaylar, bu yaş gruplarında gelişimsel sürecin sekteye uğramasına, duygusal düzenin bozulmasına ve güven duygusunun zedelenmesine neden olabilir. Etkin bir müdahale ve destek süreci, yalnızca mevcut belirtileri ele almakla kalmaz; aynı zamanda çocuğun sağlıklı gelişim sürecini yeniden inşa etmesine katkı sağlar. Afet sonrası çocuk ve ergenlerde gözlemlenen başlıca tepkilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir (Karabulut ve Bekler, 2019; Limoncu ve Atmaca, 2018):

Gelişim Dönemi	Afet Algısı/Genel Özellikler	Sık Görülen Tepkiler
Bebekler (0–1 Yaş)	Afetleri bilişsel olarak anlamlandıramazlar; ebeveynin kaygı düzeyi ve bakım kalitesindeki düşüşten doğrudan etkilenirler.	Uyku ve beslenme düzeninde bozulma, aşırı ağlama ve huzursuzluk, güven duygusunda zedelenme.
Oyun Çağı (3–5 Yaş)	Afeti anlamlandırma sürecinde zorlanırlar; korku, şaşkınlık, terk edilme kaygısı yaşayabilirler.	Travmayı yeniden canlandıran oyunlar oynama, aynı olayları tekrarlayarak anlatma, ısrarla afetle ilgili sorular sorma, regresyon davranışları (parmak emme, alt ıslatma), konuşma bozuklukları.(kekemelik vb.)
Okul Çağı (6–11 Yaş)	Afetin ciddiyetini ve boyutunu kavrayabilirler, ancak mantıklı şekilde işlemek zor olabilir.	Güven duygusunun sarsılması, anne-babaya aşırı bağımlılık veya isyankâr davranışlar, dikkat eksikliği ve okul başarısında düşüş, okula gitmekten kaçınma, depresyon ve aileden ayrılma korkusu.
Ergenlik (12–18 Yaş)	Kimlik gelişimi ve bağımsızlık arayışının ön planda olduğu bu dönemde afetler derin psikolojik etkiler bırakabilir.	Suçluluk duygusu (hayatta kalma), uyku bozuklukları, zararlı madde kullanımına başlama veya kullanımı artırma, sosyal izolasyon, depresyon, yalnızlık, özgüven kaybı, intihar düşünceleri veya kendine zarar verme eğilimleri.

1.5.2. Afet Sonrası Yetişkinlerde Görülen Tepkiler

Afetler, bireylerin fiziksel yaşamlarını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda ruhsal bütünlükleri üzerinde de izler bırakabilmektedir. Yetişkin bireylerde, yaşanan afetlerin ardından çeşitli bilişsel, duygusal, davranışsal ve fizyolojik tepkiler görülebilmektedir (Norris vd., 2002). Gözlemlenen başlıca tepkilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tepki Türü	Belirtiler
Bilişsel Tepkiler	Dikkat dağınıklığı, unutkanlık, karar vermede güçlük, gerçeklikten kopma, olayı zihinde tekrar yaşama (APA, 2013)
Duygusal Tepkiler	Korku, çaresizlik, öfke, suçluluk, hissizlik, karamsarlık, içe kapanma, umutsuzluk (Bonanno, 2004)
Davranışsal Tepkiler	Çabuk sinirlenme, saldırgan davranma, çok konuşma ya da konuşmama, zararlı madde kullanımına başlama veya kullanımı artırma, sorumluluklarını yerine getirmeme/erteleme, kişilerarası ilişkilerde bozulma (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve UNICEF, 2020)
Fizyolojik Tepkiler	Nefes darlığı, göğüs ağrısı, mide bulantısı, yorgunluk, baş dönmesi, çarpıntı, titreme, uyku düzeninde değişiklikler (Bonanno, 2004)

1.6. Psikolojik Sağlamlık ve Başa Çıkma Becerileri

Afetler, bireylerin güvenlik, kontrol ve öngörülebilirlik algılarını zedeleyerek ruhsal dengelemlerini bozar. Afet sonrası yaşanan deneyimler, bireylerde ciddi bir tehdit algısına ve duygusal bozulmaya yol açtığından, bu durum travmatik bir olay olarak tanımlanabilir. Afetlerin yarattığı psikolojik etkilerin, sadece olay anında değil, uzun vadede de bireylerin psikososyal işlevselliğini etkileyebilecek düzeyde olduğu belirtilmektedir (Norris vd., 2002; Galea vd., 2005). Afetler aynı zamanda bireylerin psikolojik iyi oluşu üzerinde de risk oluşturmaktadır. Çünkü psikolojik iyi oluş ve afete hazırlıklı olma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Öztekin ve Örki, 2023).

Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince “resiliens” kökünden türemiş olup, bir maddenin elastik olması ve aslına kolayca dönebilmesini ifade etmektedir (Greene, 2002). The Random House Sözlüğüne (1967) göre psikolojik sağlamlık, “sıkıştırılıp ya da esnetildikten sonra orijinal formuna veya pozisyonuna dönebilme becerisi” olarak tanımlanmıştır. Webster Yeni Yirminci Yüzyıl İngilizce Sözlüğü’nde (1958) ise “sıkıştırıldıktan sonra eski haline gelmek/dönmek ve güç, enerji, cesaret kazanmak” şeklinde açıklanmaktadır. Amerikan Heritage Sözlüğü’nde (1973) kavram, “değişim, hastalık ve kötü kaderden hızlıca kurtulma, iyileşme” anlamında kullanılmaktadır.

Kavramın anlamı ve tanımı konusunda tam bir uzlaşma olmamakla birlikte, literatürde yer alan bazı tanımlar kavramın kapsamını anlamak açısından önemlidir. Murphy’e (1987, s.101) göre psikolojik sağlamlık, “Bir çocuğun stresle nasıl baş ettiği ve travmadan nasıl kurtulduğu/iyileştiği ile ilgilenen genel bir kavramdır.” Murphy, psikolojik sağlamlığı olumlu baş etmenin sonuçları olan uyum (adaptation) ve yeterlik (competence) gibi olumlu gelişme, geleceğe yönelme ve umut ile ilişkilendirmiştir.

Benzer şekilde Fraser vd. (1999, s.136) psikolojik sağlamlığı, “zor koşullar altında olumlu ve beklenmedik başarılar kazanma ve sıra dışı koşul ve durumlara uyum sağlama becerisi” olarak tanımlamaktadır.

Mevcut literatür incelendiğinde, psikolojik sağlamlık kavramına ilişkin farklı tanımlarda üç temel unsurun ortak olarak vurgulandığı görülmektedir:

- a) Risk ve/veya zorluk,
- b) Olumlu uyum gösterme, baş etme ve yeterlik,
- c) Koruyucu faktörler (protective factors).

Bu bağlamda psikolojik sağlamlık, “sağlıklı bir uyum gösterme ile ilişkili olan ve uyum sürecine katkı sağlayan koruyucu faktörlerin, var olan risk faktörleri ile belirgin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir olgu”olarak tanımlanmaktadır (Windle, 1999).

Psikolojik Sağlamlık Kavramının Temel Unsurları		
Kategori	Risk Faktörleri	Koruyucu Faktörler
Bireysel	Prematüre doğum, düşük IQ, kronik hastalık, madde kullanımı, akademik başarısızlık vb.	Yüksek bilişsel yetenek, olumlu benlik algısı, problem çözme becerisi, empati, iyimserlik vb.
Ailesel	Kalabalık aile, ebeveyn hastalığı veya ölümü, boşanma, ailesel şiddet vb.	Olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi, eğitilmiş ebeveyn, aile desteği vb.
Çevresel	Yoksulluk, evsizlik, istismar, olumsuz akran etkisi, toplumsal şiddet vb.	Olumlu yetişkin ve akran ilişkisi, sosyal destek, iyi okul ortamı, rol modeller vb.

Psikolojik sağlamliğın bireylerin afetlere hazırlıklı olma düzeylerini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (Weber vd., 2020). Bu durum psikolojik sağlamlık kavramını afetlere hazırlıklı olmak açısından da önemli bir hale getirmiştir (Öztekin ve Örki, 2023). Mitchell vd. (1999) ise bireylerin afetlere karşı psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmak amacıyla meraklılık, tutarlılık, esneklik, iyimserlik ve risk alma becerileri gibi belirli becerilerin kazandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

1.7. Afet Psikolojisinde Müdahale Yaklaşımları

Afetlere müdahale konusunda esnek, dinamik ve uyarlanabilir stratejilerin geliştirilmesi çok önemlidir. Çünkü afetler farklı şekillerde seyredebilmektedir (Hidalgo ve Baez, 2019). Afet sürecini öncesi, esnası ve sonrası şeklinde bir bütün olarak ele almak önemlidir. Bununla birlikte bireylere ve dolayısıyla toplumlara fizyolojik yardımın yanı sıra psikolojik yardımın da çok gerekli olduğu ve bütünleşik olarak durumu ele almanın önemli olduğu söylenebilir (Özkan ve Çetinkaya-Kutun, 2021).

Afet farkındalık eğitimleri, aile planları ve tatbikatların yapılması, ruh sağlığına yönelik bilgilendirme süreçlerinde afet psikolojisinden faydalanılarak planlamalar yapılması önerilmektedir. Bunun yanı sıra afetlerin birey ve toplumlar üzerindeki etkileri bireysel farklılıklar ve olayın fiziksel şiddetine göre değişmekle birlikte, kültürel farklılıklardan da etkilenmektedir. Dolayısıyla afet sürecinde verilen ruh sağlığı hizmetlerinde toplumların kültürel yapısı gözetilerek planlamaların yapılması önemlidir.

Afetlere müdahale çalışmaları; önleyici ve akut dönemde sunulan hizmetler, iyileşme toparlanma döneminde sunulan hizmetler ve izleme değerlendirme çalışmaları kapsamında gerçekleştirilmektedir.

1.7.1 Önleyici Dönemde Sunulan Hizmetler

Afet gibi travmatik olaylar karşısında bireylerin ve toplumların sahip olduğu psikolojik iyilik hallerinin korunması, günlük yaşam faaliyetlerini sürdürebilmesi, psikolojik sağlamlık düzeylerinin artırılması amacıyla önleyici ve gelişimsel hizmetler sunulmaktadır (Dalmaz, 2024; Pfefferbaum, 2014). Afet riskleri konusundaki bilgilendirmeler, afet okuryazarlığı programlarının düzenlenmesi, afetlere hazırlık eğitimleri, tatbikatların yapılması gibi çalışmaları da kapsayan önleyici hizmetler toplumların olası acil durumlardan en az seviyede etkilenmesini amaçlamaktır. Bu çalışmalarda önlenabilir zararların azaltılması ve toplumların daha dayanıklı hale gelmesi esastır (Dalmaz, 2024). Araştırmalar, afet öncesi psikososyal hazırlık süreçlerinin yalnızca fiziksel güvenliği sağlamakla kalmayıp, afet sonrası travma riskini de önemli ölçüde azalttığını göstermektedir (Artan ve Özkan, 2020).

Afet psikolojisinde önleyici ve gelişimsel çalışmalar bağlamında ruh sağlığı uzmanlarının aktif katılımı; afet sonrası müdahalelerin etkili olmasında doğrudan rol oynayan bir unsurdur. Özellikle yürütülen risk analizleri, güvenli toplanma alanlarının belirlenmesi, sosyal destek haritalarının çıkarılması gibi hazırlıklar, toplumun afet sırasında ve sonrasında ihtiyaç duyacağı psikolojik desteğin zamanında ve doğru şekilde sunulmasına zemin hazırlar (Özçelik, 2020). Bu bağlamda afet öncesi dönemde yürütülen önleyici psikososyal çalışmalar, afet sonrası müdahale maliyetlerini azaltırken, toplumsal iyileşme sürecini hızlandırma potansiyeline sahiptir (WHO, 2013).

Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan gelişimsel ve önleyici çalışmalar Psikososyal Destek Hizmetleri Yönergesi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bu yönerge ile; afet ve travma gibi olağanüstü durumlar karşısında bireylerin psikolojik iyilik hallerini korumak amacıyla zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın gerekli ortamların oluşturulması, ilgili kurumlar arasında etkili koordinasyonun sağlanması, insan kaynağının güçlendirilmesi ve başta eğitim alanında olmak üzere tüm paydaşlara yönelik psikososyal destek hizmetlerinin sunulması hedeflenmektedir. Ayrıca bu hizmetlerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanması ile müdahale süreçlerinin etkinliği doğrultusunda orta ve uzun vadeli planlamaların yapılması da yönergenin temel amaçları arasında yer almaktadır (MEB, 2019a).

Bu kapsamda; okullarda afet öncesi dönem için psikososyal risk analizleri yapılmakta, güvenli toplanma alanları belirlenmekte, öğrenciler, öğretmenler ve velilere yönelik afet farkındalık ve dayanıklılık eğitimleri düzenlenmektedir. MEB, AFAD iş birliği ile öğrencilere yönelik afet bilinci eğitimi, deprem ve yangın tatbikatları yapılmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma servisleri tarafından öğrencilerin afetler karşısında psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmaya yönelik önleyici grup çalışmaları ile ebeveynlere yönelik farkındalık eğitimleri yürütülmektedir. Bunun yanı sıra rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlara yönelik kriz yönetimi, psikolojik ilk yardım ve travma sonrası müdahale gibi konuları içeren hizmet içi eğitimler verilmektedir. Ayrıca özel gereksinimli öğrencilere yönelik önleyici stratejiler geliştirilerek, afete hazırlık çalışmaları yürütülmektedir (MEB, 2019a; MEB, 2021).

1.7.2. Akut Dönemde Sunulan Hizmetler

Afetler insan yaşamı üzerinde yıkıcı etkiye sahiptir. Afetlerin ardından ortaya çıkan olumsuzluklar geçici olabileceği gibi uzun süreli sorunlara neden olma potansiyeli de taşımaktadır (Işıklı ve Tüzün, 2017). Deprem, sel, yangın, çığ, heyelan gibi olayların ardından uygulanacak erken dönem psikolojik müdahale çalışmaları ruh sağlığı açısından önemli bir yere sahiptir (Türkkan vd., 2023). Bu kapsamda yardım sunmaya ve sosyal desteği güçlendirmeye yönelik gerçekleştirilen çalışmaların, afetlerin uzun vadeli etkilerini hafifletmeye yardımcı olduğu belirtilmektedir (Bisson vd., 2010). Afetlerin ardından kaynakların sunulması, güven duygusunun sağlanması, sosyal ağların güçlendirilmesi ve yoğun duyguların stabilize edilmesinin bu dönemde iyilik halini geliştirmeye yardımcı olduğu belirtilmektedir (Türkkan vd., 2023).

Akut dönemde sahada çeşitli psikososyal destek hizmetleri sunulmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bu dönemdeki çalışmalar krize müdahale, psikolojik ilk yardım, psikoeğitim ve psikolojik bilgilendirme kapsamında gerçekleştirilmektedir. Her bir yaklaşım, hizmet sunulan bireylerin yaşadıkları zorlayıcı deneyimlerle baş etmelerini kolaylaştırmak ve psikolojik iyilik hallerini desteklemeyi hedeflemektedir (MEB, 2025).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen çalışmalarda, çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanılarak çok boyutlu bir destek sistemi oluşturulmuştur. Bu kapsamda öncelikle, okul temelli psikolojik ilk yardım uygulamalarına yönelik rehber kitaplar, sahadaki uzmanlara yapılandırılmış bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin duygularını ifade edebilmelerini ve rahatlamalarını desteklemek amacıyla boya kalemleri, resim defterleri gibi araçların yer aldığı psikososyal destek kitleri sahada kullanılmaktadır. Bunun yanında, güçlendirici psikososyal destek kitaplarında yer alan

etkinlikler aracılığıyla çocukların baş etme becerilerinin gelişmesi hedeflenmekte, yaşanan zorlayıcı deneyimi anlamlandırmaları desteklenmektedir. Aile ve okul ortamında psikolojik sağlamlığa ilişkin bilgi ve farkındalığın artırılması amacıyla hazırlanan kitapçıklar ve animasyonlar, ebeveynlere ve eğitimcilere yol gösterici içerikler sunmaktadır. Son olarak, salgın hastalık, kayıp, boşanma, yangın, deprem ve sel gibi çeşitli zorlayıcı yaşam olaylarına yönelik özel olarak hazırlanmış Türkçe, İngilizce ve Arapça dillerinde yayımlanan iyileştirici hikâyeler ve animasyonlar bireylerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmıştır. Bu çok yönlü materyaller, hem önleyici hem de iyileştirici psikososyal destek uygulamalarının etkili bir biçimde yürütülmesine katkı sağlamaktadır (MEB, 2025).

1.7.3. İyileşme Toparlanma Döneminde Sunulan Hizmetler

İyileşme ve toparlanma süreci; bozulan ekonomik, toplumsal ve psikolojik durumun yeniden düzenlenmesini amaçlayan çok boyutlu çalışmaları kapsar. Bu süreçte, afetten etkilenen bireylerin olduğu kadar, yardım çalışmalarına katılan ve sahada görev yapan kişilerin de ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda eğitimler planlanır ve uygulanır.

Eğitim programları hazırlanırken farklı yaş grupları ve özel ihtiyaçlar dikkate alınmalı; programlar kapsayıcı, erişilebilir ve kültürel olarak uyumlu olmalıdır. Afetlerden sonra ailede yaşanan kayıplar, gelir azalması gibi nedenlerle aile ilişkilerinde ve topluluk yapısında değişimler gözlenebilir. Bu nedenle, yas süreci, stresle başa çıkma, psikolojik sağlamlık gibi konularda bilgilendirme ve eğitim çalışmaları, sosyal bağları güçlendirecek etkinlikler ve organizasyonlar, psikososyal iyilik hâlinin gelişmesine katkı sağlar (IASC, 2007).

Ayrıca afet yardım hizmetleri sırasında kullanılacak güncel bilgilerin çalışanlara düzenli olarak iletilmesi, paylaşım ve destek toplantılarının düzenlenmesi, çalışanları etkileyen olumsuz faktörlerin belirlenmesi ve azaltılmasına yönelik uygulamalar da toparlanma sürecinin önemli bir parçasıdır.

Türkiye’de afet sonrası eğitim sistemi içinde yürütülen psikososyal destek çalışmaları, bireylerin yaşanan travmatik süreçlerden en az hasarla çıkabilmeleri ve öğrenme süreçlerine sağlıklı bir şekilde devam edebilmeleri açısından kritik öneme sahiptir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bu süreçte hem öğrencilere hem öğretmenlere hem de eğitim çalışanlarına yönelik Zorlayıcı Yaşam Olayları (deprem, sel, yangın, çığ, salgın hastalık, göç, terör, intihar, cinsel istismar, yas) ile ilgili broşür, sunu içerikleri ve psikoeğitim programları, öğretmenlerin travma yaşayan öğrencilere destek olma becerilerini artırmaya yönelik Öğretmen Psikoeğitim Programı, afetten etkilenen öğrenci gruplarının birlikte başa çıkma becerilerini geliştirmeye yönelik Travma Sonrası Grup Temelli Müdahale Programı, eğitim personelinin ikincil travma riskini azaltmak için Çalışana Destek Programı hazırlanmış ve yoğun travma belirtileri gösteren öğrenciler için bireysel müdahale çalışmaları planlanmıştır. Ayrıca, velilere yönelik olarak hazırlanan Veli Psikoeğitim Programı da iyileşme toparlanma döneminde uygulanmaktadır. Bu çalışmalar, afet sonrası toplumsal ve bireysel iyileşme sürecine büyük katkı sağlamakta, hem kriz döneminde hem de kriz öncesi ve sonrası hazırlık aşamalarında etkili bir şekilde kullanılabilmektedir.

1.7.4. İzleme ve Değerlendirme Döneminde Sunulan Hizmetler

İzleme ve değerlendirme, psikolojik ilk yardım sürecinin son ancak sürekliliği olan aşamasıdır. Bu süreç yalnızca ilk müdahale ile sınırlı kalmaz; haftalar ve hatta aylar sürebilir. Amaç, bireylerin

afet sonrası uyum sürecini yakından takip ederek hem fiziksel hem de psikososyal iyilik hâllerini korumaktır.

Bu aşama;

- İlk müdahale sonrası fiziksel güvenlik, duygusal durum ve temel ihtiyaçların yeniden gözden geçirilmesini,
- Afet sonrası değişen koşulların (yer değiştirme, yeni kayıplar, bilgi güncellemeleri) değerlendirme sürecine dahil edilmesini,
- Akut stres belirtilerinin seyrinin izlenmesini,
- Uyku bozukluğu, yoğun kaygı, işlev kaybı gibi durumların devam etmesi halinde profesyonel desteğe yönlendirme yapılmasını,
- Yeni ortaya çıkan barınma, eğitim ya da tıbbi destek ihtiyaçlarının belirlenmesini,
- Bireyin aile, arkadaş, komşu veya topluluk gruplarıyla bağlantısının devam etmesinin desteklenmesini,
- Sosyal destekten yoksun kişiler için yeni destek ağlarının oluşturulmasını,
- Yardım çalışmalarının işleyişi hakkında düzenli bilgi verilmesini,
- Psikososyal destek programları, eğitim fırsatları ve yardım imkânları hakkında güncel bilgilerin paylaşılmasını,
- Gerekğinde bireylerin bireysel müdahale çalışmalarına yönlendirilmelerini kapsar.

Bu süreç, afet sonrası bireylerin yalnızca hayatta kalmalarını değil, aynı zamanda yeniden güçlü ve işlevsel bir yaşam kurlmalarını destekler.

1.8. Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Çalışmaları

Psikososyal destek, bireylerin iyilik hallerini korumak ve olası davranış bozukluklarını önlemek veya gidermek amacıyla gerçekleştirilen her türlü desteği içeren müdahaleler bütünüdür (IASC, 2007). Buna paralel olarak psikososyal destek programlarının “psikososyal etkilere yönelik sosyal, psikososyal, eğitici, sağlıkla ilgili veya sağlık alanı dışındaki müdahaleleri, daha geniş çaplı olarak ifade etmek gerekirse, stresli hale gelen veya çevresine uyum göstermeyen, fonksiyon bozukluğu yaşayan ve zihinsel bozuklukları olan kişilere yönelik hizmetleri de” kapsadığı söylenebilir (UNICEF, 2015). Afet ve acil durumlarda psikososyal müdahale; afetten etkilenen bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme, bireyleri afet öncesi yaşantılarına dönmeleri konusunda destekleme, kişilerin baş etme, müdahale edebilme ve iyileşme becerilerini artırma gibi hizmetlerin bütünü olarak ifade edilebilir (Mağden vd., 2008).

Afet ve acil durumlardan sadece bireyler değil genel olarak toplumlar da olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle psikososyal destek çalışmalarında iki temel amaç vardır:

1. Afet ve acil durumlardan etkilenen topluma destek olmak ve yeniden normalleşmeyi sağlamak,
2. Afet ve acil durumlardan etkilenen bireylerin ihtiyaçlarını karşılayarak, bireysel anlamdaki rahatsızlıklar için önleyici çalışmalar gerçekleştirmek (IASC, 2007).

1.9. Ülkemizde Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Çalışmalarının Tarihçesi

Tarih boyunca ülkemizde görülen afetler bireysel, sosyal ve ekonomik açıdan kayıplar yaşanmasına neden olmuştur. Afet ve acil durumlarda faaliyet yürüten resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar neticesinde kayıplar en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda farklı afet durumlarında önleme çalışmaları, arama kurtarma faaliyetleri, psikososyal destek çalışmaları gibi birçok alanda hizmet yürütülmüştür.

Ülkemizde afet ve acil durumların etkin bir şekilde yönetilmesi amacıyla, 5902 sayılı Kanun gereği AFAD'ın kurulması ile "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi" uygulamaya konulmuştur. "Kriz Yönetimi" anlayışından "Risk Yönetimi" anlayışına geçen, afet öncesi hazırlık, planlama ve risk azaltma çalışmaları, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, erken uyarı ve kesintisiz haberleşme projeleri ile afetin zararlarını en aza indirmeye çalışan bir afet yönetim sistemi oluşturulmuştur.

Yaşanan afetlerden elde edilen tecrübeler doğrultusunda afetlere etkin müdahaleyi sağlamak amacıyla 2014 yılında Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) hazırlanmıştır. TAMP'ın dayanağı olan Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği mevzu bahis değişiklikler ve ana çözüm ortaklarının görüşleri de alınarak güncellenmiş olup 24 Şubat 2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), 2022 ile 2030 yıllarını kapsayan, afet risklerini en aza indirmek için AFAD koordinasyonunda hazırlanmış ulusal bir plandır. Bu plan, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afet için risk azaltma çalışmalarını yapacak kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve gerçek kişileri kapsamaktadır. TARAP ile afetlerin neden olabileceği zarar ve kayıpların önlenmesi veya etkilerinin en aza indirilmesi; ayrıca güvenli, hazırlıklı, sürdürülebilir, afete dirençli yaşam çevrelerin oluşturulması ve afet öncesinde hazırlanarak uygulanması gereken afet risk azaltma çalışmalarının temel prensiplerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Afet sonrası hayatın normale dönmesi ile birlikte yapısal, sosyal ve ekonomik iyileştirmenin en kısa sürede ve en az kaynak kullanımı ile yapılmasını gerektirmektedir. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) bu sürecin etkin şekilde yönetilmesini planlamak üzere hazırlanmış olup 24 Mayıs 2025 tarihli ve 9889 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla yürürlüğe girmiştir. Afet sonrası iyileştirme çalışmalarının; TASİP ile planlı, sistematik, kapsayıcı ve daha hızlı yapılmasının sağlanması, bu alanda kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi, önceliklendirme yapılarak kaynakların etkin kullanımının sağlanması, çalışmaların izlenmesi ve değerlendirilmesi, sonraki afetlerde afet yönetim kabiliyetinin geliştirilmesi, mevcut iyileştirme süreçlerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Afetlere hazırlık ve müdahale çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen organizasyon, planlama ve yasal düzenlemelerin yanında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından psikososyal destek hizmetleri kapsamında çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar gelişimsel ve önleyici, iyileştirici ve destek hizmetleri kapsamaktadır.

Ülkemizde 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelen iki büyük deprem ile birçok insanın yaşamı önemli ölçüde değişmiştir. Yeniden uyumun ve toparlanmanın sağlanması sürecinde psikososyal müdahale çalışmaları ihtiyaç olarak ortaya çıkmış; bu kapsamda, MEB ve UNICEF iş birliğiyle 2001 yılında "Psikososyal Okul Projesi" pilot uygulama ile başlayıp daha sonra tüm ülkede yaygınlaştırılmıştır.

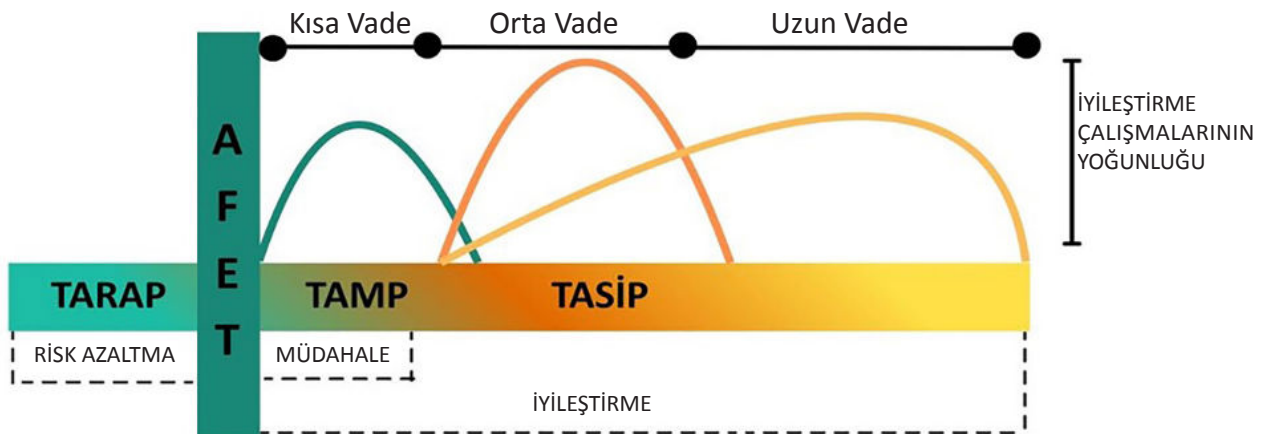
Proje ile deprem, sel, yangın, göç, terör, istismar, şiddet gibi toplumsal travmatik sonuçları olan olaylarda etkili bir biçimde kullanılan “Psikososyal Destek Programları” geliştirilmiştir. Var olan ve potansiyel olarak bulunan risklere yönelik tedbirlerin alınarak psikososyal gelişimin desteklenmesi amaçlanmıştır. İl/ilçe düzeylerinde Psikososyal Müdahale Ekipleri tarafından, okul düzeyinde ise Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri tarafından gerçekleştirilen hizmetler, hedef kitleye uygun şekilde hazırlanan öğrenci, veli ve öğretmenlere yönelik önleyici, koruyucu ve destekleyici çalışmaları kapsamaktadır. Bu hizmetler, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde planlanarak koordine edilmektedir.

Ülkemizde yaşanan afetlerden 2002 Dinar Depremi, 2003 Bingöl Depremi, 2011 Van Depremi, 2012 Şanlıurfa-Akçakale ve Ceylanpınar’a Suriye sınırından top mermisi düşmesi sonrasında müdahale çalışmaları, 2013 Reyhanlı Patlaması, 2014 Soma ve Ermenek Maden Kazaları, 2015 Artvin Hopa sel felaketi sonrası psikososyal destek hizmetleri kapsamında Grupla Psikolojik Danışma (Toparlanma Tekniklerinin Öğretilmesi) eğitim-müdahale çalışmaları, 2019 Denizli-Acıpayam Depremi, Suriye iç savaşı sonrasında ülkemize sığınan geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklara yönelik gerçekleştirilen tüm psikososyal destek çalışmaları, 2020 yılındaki Elazığ ve İzmir depremleri, 2020 yılındaki Giresun sel felaketi, 2021 yılındaki geniş çaplı yangınlar, 2022 yılındaki Amasra maden kazası, 2023 yılındaki Kahramanmaraş depremi sonucunda gerçekleştirilen saha çalışmalarında Psikososyal Destek Programlarından birey ve topluma destek sağlamak amacıyla yararlanılmıştır.

2. TÜRKİYEDE AFET VE ACİL DURUM YOL HARİTASI

Afetler, sadece fiziksel yıkıma yol açmakla kalmayıp aynı zamanda toplumların psikolojik, sosyal ve kurumsal yapıları üzerinde de derin ve kalıcı etkiler bırakan olağanüstü olaylardır. Ülkemiz, farklı afet risklerini aynı anda taşımakta olup, afet yönetimini sadece kriz anında değil; önleyici, müdahale edici ve iyileştirici süreçleri de içeren bütüncül bir yaklaşımla hareket etmektedir.

Toplumun ihtiyaçları, afete hazırlıklı olmakla birlikte afet sırasında ve sonrasında destek mekanizmalarının etkili bir şekilde kullanılmasıdır. Günümüzde yalnızca fiziksel müdahaleye odaklanmak yerine bireylerin duygusal, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına da etkin çözümler üretilmesi; tüm kamu kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerini kullanarak afet psikolojisi açısından hazır olduğunu göstermek ve güçlü bir güven duygusu oluşturmak açısından önemlidir.

Bu bölümdeki bilgiler, afet yönetiminin üç temel ayağını oluşturan Türkiye Afet Strateji Belgesi (TAYSB) çerçevesinde hazırlanan Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) belgeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Her biri birbiriyle bütünleşik bu planlar sayesinde; afet öncesinde risklerin azaltılması, afet sırasında hızlı ve etkili müdahale, afet sonrasında ise toplumun yeniden ayağa kalkmasını sağlayacak iyileştirici hizmetler, tüm kurum ve kuruluşların görev tanımları ile detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu üç plan arasında psikososyal müdahale, afet yönetim döngüsünün her aşamasında süreklilik ve bütünlük sağlar. TARAP aşamasında toplumsal farkındalık ve psikolojik dayanıklılık geliştirme stratejileriyle önleyici ruh sağlığı çalışmaları desteklenir. TAMP döneminde, Ulusal ve Yerel Düzey Psikososyal Destek Çalışma Grubu Planları kapsamında acil psikolojik ilk yardım, bireysel ve grup müdahaleleri uygulamaya geçirilir. TASİP’te ise afetin yarattığı psikolojik etkilerin uzun vadede izlenmesi ve iyileştirilmesi; ihtiyaç tespiti, uzmanlaşmış müdahaleler, çalışan desteği, okul temelli ve güçlendirme/farkındalık faaliyetleri gibi iş adımlarıyla ayrıntılı olarak tanımlanır.

Devletin tüm kurumları ile afete hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarında koordinasyonu sağlayarak imkânların belirli bir sistem içinde sunulması, afetlerden etkilenen kişiler için güveni de artıracaktır. Çünkü afetler, yalnızca anlık müdahalelerle değil, önceden hazırlanmış kapsamlı, koordineli ve kurumlar arası iş birliğine dayalı planlarla yönetilmelidir. Bu da bireylerin hazırlıklı olma, güven duyma ve koordineli çalışma bakış açılarını geliştirir.

2.1 AFET ÖNCESİ RISK AZALTMA ÇALIŞMALARI

İnsan ve çevre üzerinde büyük yıkıcı etkileri olan afetlerin bedeli oldukça yüksektir. Bu sebeple dünyada afetlerin verebileceği zararların en aza indirilmesi için afet öncesi yapılması gereken risk azaltma çalışmalarına daha çok önem verilmeye başlanmış, afetler konusunda duyarlı olunması amacıyla toplumlarda afet kültürü oluşturulmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır.

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP); afet risklerini en aza indirebilmek için afetler olmadan gerçekleştirilmesi gereken faaliyetleri bir süreç dahilinde sorumluları ve sorumlulukları ile birlikte tanımlayan sürdürülebilir bir plandır. TARAP’ın amacı, afetlerin neden olabileceği fiziksel, sosyal, ekonomik, çevresel, psikolojik zarar ve kayıpları önlemek veya etkilerini en aza indirmek, dayanıklı, güvenli, hazırlıklı, sürdürülebilir, afete dirençli yaşam çevreleri oluşturmak ve afet öncesinde hazırlanması ve uygulanması gereken afet risk azaltma çalışmalarının temel prensiplerini belirlemektir.

TARAP, afet risklerinin azaltılması ve afetlere karşı direncin artırılması, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması yönünde ulusal çabaları ve uluslararası taahhütleri kapsayan bir çerçeve oluşturmaktadır. TARAP’ın hazırlanmasında aşağıda yer alan kanun, kararname ve planlar göz önünde bulundurulmuştur.

Görsel 1. TARAP'ın yasal dayanağı

Strateji geliştirilen afet türleri; “Deprem, Kütle Hareketleri, Sel-Taşkın, İklim Değişikliği, Orman Yangınları, Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar, Kimyasal-Biyolojik-Radyolojik-Nükleer Tehditler (KBRN), Büyük Endüstriyel Kaza, Tehlikeli Madde Taşımacılığı, Maden Kazaları ve Tasman, Kitlesel Göç ve Diğer Afetler”dir.

Afetlerle mücadelede başarılı olabilmek için toplumsal farkındalık çalışmaları dışında tehlike ve risk analizine dayandırılmış risk azaltma çalışmalarına ihtiyaç vardır. Yerelde 81 il için il afet müdahale planları hazırlanmıştır. İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) ise illerimizde güvenle yaşamak, afetlerden dolayı oluşabilecek can, mal vb. kayıpları azaltmak/önlemek, afet risk azaltma bilincini oluşturmak, paydaşlar arasındaki iş birliğini arttırmak, afet sonrasında müdahale ve afet sonrasında iyileştirme için yapılan harcamaları azaltmak, kaynakların etkili kullanımını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Ülke düzeyinde risk azaltma planlaması kapsamında ise kaynakların etkili ve verimli kullanımı ile risklerin asgari seviyeye indirilmesini amaçlayan taktik seviyede TARAP hazırlanmıştır.

Afet risklerinin azaltılmasında her kamu kurumunun kendine özgü sorumlulukları bulunmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye Afet Risk Azaltma Planı kapsamında bakanlıklara düşen görevler

aşağıda sıralanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının görev ve sorumlulukları 3. bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1.1 AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI (ASHB)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, afet risk azaltma çalışmalarında dezavantajlı gruplara yönelik sosyal destek ve uyum süreçlerini yürütmekle yükümlüdür. Bu kapsamda gerçekleştirmesi beklenen önlemler aşağıda sıralanmıştır.

Özel gereksinimli grupların afet risklerinin azaltılması konusunda farkındalıklarının geliştirilmesi ve afet sonrası ihtiyaçlarının analizi,
Kitlesele göç ile gelen yabancıların topluma uyumlarını sağlayıcı çalışmalar yapılması
Kitlesele göçler neticesinde yerel ölçekte oluşabilecek risklerin tespit edilmesi, risk azaltıcı tedbirler alınması

2.1.2 ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI (ÇSGB)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, afetlerin toplumsal ve ekonomik etkilerini en aza indirmek amacıyla istihdam, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında çeşitli önleyici görevler üstlenmektedir. Bu kapsamda yürütmesi gereken temel sorumluluklar aşağıda sıralanmıştır.

- Kitlesele göçlere karşı ülke kapasitesini belirlemek, göçle gelen kişilerin topluma uyumu ve istihdamı için çalışmalar yapılması
- Çalışma alanlarında personel takibi, koruyucu ekipman kullanımı ve iş güvenliğinin sağlanması
- Çalışma alanlarında olası riskleri azaltacak kaynakların etkin kullanılması ve alternatif finansman kaynaklarının oluşturulması
- Kazalara yol açan risk etmenlerinin izlenmesi ve yeterli önleyici tedbirlerin alınması

2.1.3 ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI (ÇŞİDB)

Afet risklerinin azaltılması sürecinde mekânsal planlama, yapı güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın temel görev alanlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede yerine getirmesi gereken sorumluluklar aşağıda yer almaktadır.

- İnşaa faaliyetleri sırasında bütün afet türlerinde kritik tesisler ve yapılar için güvenli alanların belirlenmesi
- Kentsel dönüşümün tamamlanması ve kırsal kesimin dönüşümünün sağlanması
- Önem derecesi ve öncelik sırasına göre bütün kritik yapıların afete dayanıklı hale getirilmesi ve güçlendirilmesi
- Afet risk azaltma planlarında çevresel risklerin belirlenmesi ve önemli yapıların hasar görülebilirlik ve risklerinin belirlenmesi
- Alt yapıların (içme suyu, kanalizasyon, petrol-doğal gaz boru hatları gibi) depreme dayanıklı hale getirilmesi
- Madenlerde çalışma yerinin, çalışanların güvenlik ve sağlığına zarar gelmeyecek şekilde yapabilmesinin sağlanması, madenlerin işletilmesi ve bakımlarının yapılması

2.1.4 DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI (DB)

Sınır ötesi risklerin azaltılması, kitlesel göçlerin yönetimi ve afet durumlarında uluslararası destek mekanizmalarının geliştirilmesi Dışışleri Bakanlığı'nın temel sorumlulukları arasındadır. Bu doğrultudaki görevler aşağıda yer almaktadır.

- Kitlesel göçler nedeniyle oluşabilecek toplumsal risklerinin belirlenmesi ve azaltmaya yönelik tedbirler geliştirilmesi
- Kitlesel göç ile gelen kişilerin güvenliklerini sağlayacak tedbirlerin alınması ve gönüllü geri dönüşlerinin planlanması
- Salgın hastalık riskleri konusunda sınır ötesi tehlikeler ile ilgili kuruluşlarla operasyonel risk iletişiminin sağlanması
- Ulusal kapasiteyi aşan yangınlarla mücadele için ikili iş birliği anlaşmaları yapılmasının imkânlarının araştırılması

2.1.5 ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI (ETKB)

Enerji verimliliği, yenilenebilir kaynakların kullanımı ve altyapının güçlendirilmesi gibi alanlar, afetlere karşı dirençli bir sistem oluşturmak açısından kritik öneme sahiptir. Bu çerçevede, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın görevleri şunlardır:

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi, kullanılması ve enerji verimliliği konusunda Ar-Ge desteklerine ilişkin mevzuatın genişletilmesi
- Yapılarda enerji verimliliğini artırmaya yönelik veri tabanlarının oluşturulması

2.1.6 GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI (GSB)

Gençlik ve Spor Bakanlığı, afetlere karşı toplumun özellikle genç nüfus başta olmak üzere genel farkındalığını artırmaya yönelik eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinden sorumludur. Bu kapsamda yerine getirmesi gereken görevler şunlardır:

- Afet bilinci konusunda toplumun farkındalığının artırılması için eğitim içerik ve planlarının hazırlanması
- Afete hazırlık bilincinin geliştirilmesi

2.1.7 HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI (HMB)

Afet risklerinin azaltılması sürecinde finansal sürdürülebilirliğin sağlanması ve ekonomik zararların en aza indirilmesi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın temel sorumlulukları arasındadır. Bu kapsamda Bakanlığın afet öncesi dönemde yerine getirmesi gereken görevler şunlardır:

- Afet harcamaları için bütçe oluşturulması ve kaynağın yönetilmesi
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik mali koruma politikalarının geliştirilmesi
- Afetlerin işletmeler ve çiftçiler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için sigorta sisteminin özendirilmesi
- Kitlesel göçler neticesinde oluşabilecek ekonomik risklerin azaltılması

2.1.8 İÇİŞLERİ BAKANLIĞI (İB)

Afet risklerinin azaltılması ve yönetilmesinde merkezi koordinasyonu sağlayan kurumlardan biri olan İçişleri Bakanlığı, özellikle AFAD iş birliğinde planlama, mevzuat düzenlemeleri, risk analizi ve erken uyarı sistemleri gibi birçok alanda kritik sorumluluklar üstlenmektedir. Bu kapsamda Bakanlığın yürütmesi gereken başlıca görevler şunlardır:

- AFAD koordinasyonunda afet risk azaltma planlarının hazırlanması, izlenmesi, değerlendirilmesi ve kamuoyuna sunulmasına yönelik mekanizmaların oluşturulması
- Kitlesel göçler neticesinde yerel ölçekte oluşabilecek risklerin tespit edilmesi, risk azaltıcı tedbirler alınması ve gelen kişilerin güvenliklerini sağlayacak tedbirlerin alınması
- AFAD iş birliğiyle afete hazırlık bilincinin geliştirilmesi
- Planlama, çevre ve şehirleşme ile ilgili bütün yasal mevzuatın gözden geçirilerek deprem risklerinin azaltılması ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması
- Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) ve Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) aracılığıyla göç risklerinin azaltılmasına yönelik ulusal düzeydeki belge ve planlar arasında uyumun sağlanması
- Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) ve Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) kurtarma ve koruma işlemlerini yürüten personeli için kurumsal farkındalık ve kapasite geliştirme eğitimlerinin desteklenmesi
- Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) ve Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) aracılığıyla kimyasal ve biyolojik tehditlere karşı acil sağlık taramaları ve bulaşıcı hastalık riskini azaltıcı tedbirlerin uygulanması
- Afet risklerinin azaltılmasına ilişkin uygulama esaslarını içeren ikincil mevzuatın geliştirilmesi
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik erken uyarı, ikaz ve alarm sistemlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması
- AFAD koordinasyonunda bölgesel ve yerel ölçekte deprem tehlike analizleri ve tehlike haritalarının geliştirilmesi

2.1.9 KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI (KTB)

Kültürel mirasın güvence altına alınması ve turizm faaliyetlerinin afetlere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı çeşitli önlemler geliştirmekle yükümlüdür. Bu kapsamda yerine getirmesi beklenen görevler aşağıda sıralanmıştır:

- Turizm sektöründe afet risklerinin azaltılmasına yönelik faaliyetlerin teşvik edilmesi
- Kültür mirası ve hizmet yapılarının envanterinin çıkartılması, risk, önem ve öncelik derecelerinin belirlenmesi
- Geleneksel yapıların depreme ve diğer tehditlere dayanıklı yapım tekniği ve malzemelerinin kayıt altına alınarak yasal düzenlemelerle koruma altına alınması
- Müze içerisinde yer alan tarihi eserlerin depreme karşı hasar görülebilirliklerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapılması

2.1.10 MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB)

Afetlerin neden olabileceği güvenlik riskleri ve özel tehditlere karşı ülke savunmasını güçlendirmek amacıyla, Millî Savunma Bakanlığı'na önemli görevler verilmiştir. Bu görevler şunlardır:

- Kitlesele göç ile gelen kişilerin güvenliüklerini sağlayacak tedbirlerin alınması ve farklı ölçeklerde kitlesele göç risk haritalarının hazırlanması
- Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer tehdit ve tehlikelerine yönelik risk değeriendirme analiz metodolojileri geliştirilmesi
- Kimyasal ve biyolojik tehdit ve tehlikelere yönelik uluslararası standart çalışmalarının geliştirilmesi

2.1.11 SAĞLIK BAKANLIĞI (SB)

Salgın hastalıkların yayılmasını önlemek, sağlık risklerini en aza indirmek ve afetlere karşı dayanıklı bir sağlık sistemi oluşturmak amacıyla Sağlık Bakanlığı'nın yerine getirmesi gereken başlıca görevler aşağıda belirtilmiştir.

- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların tehlike ve risk haritalarının hazırlanması
- Bulaşıcı ve salgın hastalık risklerinin azaltılması, hazırlık, kontrol ve müdahale konusunda ulusal hazırlık planlarının uygulanması, değeriendirilmesinde eşgüdüm ve iş birliği sağlanması
- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların önlenmesi konusunda toplumun farkındalığının artırılması için eğitim içerik ve planlarının hazırlanması
- Salgın hastalıklara yönelik millî aşılardan geliştirilmesi ve aşı üretim tesislerinin kurulmasına finansal kaynak sağlanması
- Kitlesele göçler nedeniyle oluşabilecek sağlık risklerinin azaltılması
- Sınır giriş kapılarında salgın yapma riski taşıyan insanlara karşı önlemlerin alınması

2.1.12 SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI (STB)

Afet risklerini azaltmaya yönelik çalışmaların bilimsel ve teknolojik temellerle desteklenmesi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı çeşitli görevler üstlenmektedir. Bu görevler şunlardır:

- Afet riski azaltma ile ilgili bilimsel araştırmaların desteklenmesi
- İşlevsel bir alt yapı ile desteklenmiş, anlaşılır ve kullanışlı erken uyarı sistemleri oluşturulması
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik erken uyarı, ikaz ve alarm sistemlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması
- Kalkınma ajanslarının uyum projelerini finanse etmesi için kapasitelerinin güçlendirilmesi

2.1.13 TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI (TOB)

Afetlerin tarım, hayvancılık ve orman varlıkları üzerindeki etkilerini en aza indirmek, kırsal kalkınmayı sürdürülebilir kılmak Tarım ve Orman Bakanlığı'nın başlıca sorumluluk alanlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Bakanlığın yürütmesi gereken görevler şunlardır:

- Kırsal kalkınmayı destekleyecek şekilde tarımsal ve hayvansal üretimde afet risklerini azaltıcı tedbirlerin alınması
- Sel-taşkın öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gerekenler konusunda bilinçlendirme yapılması
- Gümrüklerden salgın yapma riski taşıyan hayvan, su, gıda tohum vb. etkenlere karşı önlemlerin alınması

- Orman yangınlarına karşı erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve orman yangınlarının başlamasının ve yayılmasının engellenmesine yönelik tedbirlerin alınması
- İklim değişikliği risklerinin azaltılmasına ilişkin düzenlemeler
- Ulusal kapasiteyi aşan yangınlarla mücadele için ikili iş birliği anlaşmaları yapılmasının imkânlarının araştırılması

2.1.14 ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI (UAB)

Ulaşım ve altyapı sistemlerinin afetlere karşı dayanıklı hale getirilmesi, güvenli ve sürdürülebilir ulaşımın sağlanması, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın afet risk azaltma sürecinde üstlendiği kritik görevler arasındadır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumluluk alanına giren başlıca faaliyetler şunlardır:

- “Trafik Yönetimi” uygulamalarına yönelik Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi
- Konvansiyonel demiryolu hattının yenilenerek standartlarının yükseltilmesi, elektrifikasyon ve sinyalizasyonunun yapılması
- Limanlarda teknoloji, altyapı ve standartların geliştirilmesi, yeni limanların bu standartlara uygun yapılması
- Afet öncesi risk azaltmaya yönelik teknolojik alt yapının geliştirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanması
- Denizlerde kaza sonrası deniz kirliliğine neden olabilecek tehlikeli maddelerin bertarafına/ azaltılmasına yönelik kullanılacak malzemelerin çeşitliliğinin ve güncelliğinin sağlanması
- Karayollarında meydana gelmesi muhtemel tehlikeli madde kazalarına yönelik itfaiyelerin müdahale kapasitesinin artırılması

2.1.15 DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR;

Afet risklerinin azaltılmasında yalnızca merkezi yönetim değil, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler ve ilgili diğer kurumlar da önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar hem risklerin önlenmesi hem de toplumsal dirençliliğin artırılması açısından kritik roller oynamaktadır. Bu çerçevede aşağıda, çeşitli kurum ve kuruluşların afet risk azaltma sürecine katkı sağlayan görevleri sıralanmıştır.

2.1.15.1 Türk Kızılay

- Kitlesele göçlere ilişkin risklerin belirlenerek risk azaltma faaliyetlerinin bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi
- Kaynak ülkelere yönelik insani yardımların teşvik edilerek uluslararası fonların doğru yönlendirilmesi ve etkin kullanılması
- Kitlesele göçün sosyo-ekonomik, güvenlik ve kültürel etkilerinin azaltılması
- Afet ve acil durum ihtimallerine karşı kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

2.1.15.2 Yükseköğretim Kurulu (YÖK)

- Afet riski azaltma ile ilgili bilimsel araştırmaların desteklenmesi

- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların önlenmesine yönelik projeler yapılması ve desteklenmesi
- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların önlenmesi konusunda toplumun farkındalığının artırılması için eğitim içerik ve planlarının hazırlanması

2.1.15.3 Valilikler

- Bulaşıcı ve salgın hastalık risklerinin azaltılması, hazırlık, kontrol ve müdahale konusunda il planlarının hazırlanması, uygulanması, değerlendirilmesinde eşgüdüm ve iş birliği sağlanması
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik plan hazırlama esaslarının belirlenmesi
- Afet risklerinin azaltılması konusunda medyanın etkin kullanılması
- Kütle hareketleri konusunda farkındalığın artırılması
- Afetin olası etkilerinin azaltılması için finans kaynaklarının daha etkin kullanılması
- Bakanlıkların belirlediği afet ve acil durum politikalarını, planlarını ve müdahale tedbirlerini kendi illerinde uygulamak, koordine etmek ve izlemekle yükümlüdür.

2.1.15.4 Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

- Deprem risklerinin azaltılması konusunda medyanın etkin kullanılması
- Afet risk azaltmaya ilişkin toplumun farkındalığının artırılması
- Kitlesel göçle gelen nüfusun ve ev sahibi toplumun, hak ve sorumluluklar ile toplumsal uyum açısından bilinç ve farkındalıklarının artırılması

2.1.15.5 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)

- Afet farkındalığı ve afet kültürü çalışmalarına hutbe, vaaz ve eğitim içerikleri ile destek sağlanması
- Özel gereksinimli bireyler, çocuklar, yaşlılar için bilgilendirme/rehberlik etkinliklerine sahada destek sunulması
- Kitle iletişiminde doğru bilgi ve etik yayıncılık süreçlerinin desteklenmesi
- Kitlesel göç bağlamında toplumsal uyum bilgilendirmelerinin yapılması

2.1.15.6 Yerel Yönetimler

- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik plan esaslarının belirlenmesi
- Sel-taşkına neden olan akarsu yataklarına müdahalelerin engellenmesi
- Sorumluluk bölgesindeki kurumların afet risklerine karşı can ve mal kaybına sebep olabilecek eylemlerine ilişkin denetim ve yaptırımların uygulanması
- Alt yapıların (içme suyu, kanalizasyon, petrol-doğal gaz boru hatları gibi) depreme dayanıklı hale getirilmesi
- Önem derecesi ve öncelik sırasına göre bütün kritik yapıların afete dayanıklı hale getirilmesi ve güçlendirilmesi
- Önemli yapıların hasar görülebilirlik ve risklerinin belirlenmesi

2.1.15.7 Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB)

- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik mali koruma politikalarının geliştirilmesi
- Sektörel yatırımlar için afet risk azaltmaya yönelik kaynak tahsisi yapılması
- Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin stratejik planlarında afet risk azaltma stratejilerine yer verilmesi
- Kurum ve kuruluşların afet sektörüne ayrılan bütçenin afet risk azaltma faaliyetlerine/projelerine aktarılacak ödenek oranının belirlenmesi
- Kitlesele göçler neticesinde oluşabilecek ekonomik risklerin azaltılması

2.1.15.8 Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA)

- Depremelerin tekrarlanma periyotlarının belirlenmesi konusunda çalışmaların yürütülmesi
- Sıvılaşma açısından bölgesel ölçekte sıvılaşma duyarlılık haritalarının hazırlanması esaslarının belirlenmesi
- Türkiye'nin kabuk yapısı ve modelinin belirlenmesi yönündeki çalışmaların sürdürülebilirliğinin sağlanması
- Denizlerde kabuk yapısının ve deprem üreten diri fayların belirlenmesi

2.1.15.9 TÜBİTAK

- Afet riski azaltma ile ilgili bilimsel araştırmaların desteklenmesi
- İklim değışikliği risklerini azaltmaya yönelik altyapı oluşturacak araştırma imkânlarının belirlenmesi için projelerin yapılması
- Bulaşıcı ve salgın hastalıkların önlenmesine yönelik projeler yapılması ve desteklenmesi
- Kimyasal ve biyolojik tehdit ve tehlikelere yönelik uluslararası standart çalışmalarının geliştirilmesi

2.1.15.10 Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İş Birlikleri

- Afet riskleri konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi ve farkındalık oluşturulması
- topluma afet bilinci kazandırılması
- Afet risklerinin azaltılmasına yönelik finansal ve mali araçların geliştirilmesi
- Kaynak ülkelerde yoksulluğun azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesine yönelik uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi; insani/ kalkınma fonlarının doğru yönlendirilmesine katkı sağlanması (TİKA)
- Kitlesele göçte il bazında eğitim kapasitesinin planlanmasına ve gerekirse geçici eğitim merkezlerine katkı sağlanması; istihdam ve kayıt dışılıkla mücadelede kapasite güçlendirilmesi; dil-mesleki-kültürel uyum programlarını desteklenmesi
- ütün afet türlerini kapsayacak zorunlu sigorta mekanizmalarının geliştirilmesi (DASK)
- İklim değışikliği tehlike ve risk haritalarının geliştirilmesi, güncellenmesi (MGM)
- Meteorolojik tehlikelere ilişkin erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması (MGM)
- Ülkemizdeki Diri Fay Zonlarındaki yerkabuğu deformasyonlarının izlenmesi (KRDAE)
- Ülke ölçeğinde deprem gözlem ağı kapasitesini tüm paydaşlarla eşgüdüm halinde nitelik ve nicelik olarak sürekli geliştirmek ve ilişkili veri tabanlarını güncel tutmak (KRDAE)

2.2. AFET SIRASI MÜDAHALE ÇALIŞMALARI

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), ülkemizde afet ve acil durumların etkin yönetimini sağlamak amacıyla, 5902 sayılı kanun gereği AFAD'ın kurulmasıyla "bütünleşik afet yönetim sisteminin" bir parçası olarak oluşturulmuş bir üst plandır.

Amacı, afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rol ve sorumlulukları tanımlamak ile afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini belirlemektir.

AFAD, afet ve acil durumların koordinasyonu, eğitim politikalarının belirlenmesi ve ilgili mevzuatın hazırlanmasından sorumludur. Ulusal düzeyde, çalışma grubu planlarının hazırlanması ve uygulanmasında ana ve destek çözüm ortakları (bakanlıklar, kurumlar, STK'lar, özel sektör ve bireyler) görev alır. Bakanlık, kurum ve kuruluşlarda en üst yöneticiler; illerde valiler; özel kuruluşlarda ise işverenler planların hazırlanması ve uygulanmasından sorumludur.

TAMP'ın hazırlanmasında aşağıda yer alan kanun, kararname ve planlar göz önünde bulundurulmuştur.

Görsel 2. TAMP'ın yasal dayanağı

TAMP kapsamında, afet ve acil durumların etkin bir şekilde yönetilme süreci üç ana aşamadan oluşmaktadır; hazırlık, müdahale ve ön iyileştirme.

Hazırlık aşamasında; kaynaklar belirlenir, planlar yapılır, ekipmanlar hazırlanır ve eğitim/tatbikatlarla kapasite geliştirilir.

Müdahale aşamasında; afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe (beslenme), ibate (barınma), güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışmaları ifade etmektedir.

İyileştirme çalışmaları; ön iyileştirme ve uzun dönem iyileştirme çalışmaları olarak ikiye ayrılır. Ön İyileştirme Aşaması; müdahale çalışmalarını takiben başlayan ve bozulan yaşam şartlarının normalleştirilmesine yönelik kısa dönemli faaliyetleri kapsar. Müdahale sonrası yapılan ön iyileştirme çalışmaları, uzun vadeli iyileştirme sürecine zemin hazırlar ve hizmetlerin bir bütünlük içinde sürdürülmesini amaçlar.

TAMP'ın izleme sürecinde AFAD; ulusal ve yerel düzeyde planlar, eğitim ve afetlere hazırlık çalışmalarını koordine eder, ilgili kurumların ve çalışma gruplarının faaliyetlerini izleyerek yönetir.

Tüm destek çözüm ortaklıkları afet müdahale çalışmalarının sürdürülebilirliğini sağlamak üzere, destek çözüm ortakları ana çözüm ortaklarına lojistik, insan kaynağı ve teknik destek sunar. Tüm bu süreçlerde, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının görev ve sorumlulukları 3. bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

2.2.1. ADALET BAKANLIĞI

Afet anında hukukun üstünlüğünü ve vatandaşların temel haklarını koruyacak adli hizmetlerin sürekliliğini sağlayarak müdahale süreçlerinin yasal zeminde yürütülmesini sağlamaktadır. Bu kapsamda sorumlulukları şunlardır;

- Afet güvenlik ve trafik, afet kimliklendirme ve defin grupları çalışma gruplarından.
- Afet ve acil durum bölgesinde kamu düzenini bozabilecek, hizmetin yapılmasını ve sürdürülmesini engelleyebilecek faaliyetlere mani olunması,
- Afet ve acil durum bölgesinde can ve mal kaybına ilişkin süreçlerde adli hizmetlerin sağlanması.

2.2.2. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda dezavantajlı grupların korunması, sosyal hizmetlerin sürekliliğinin sağlanması ve toplumun psikososyal iyilik hâlinin desteklenmesi amacıyla görev almaktadır. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet bölgesinde afetzedelerin psikososyal destek hizmetlerine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afetzedelere yapılan aynı bağışların toplanması, depo hizmetleri ve dağıtımına yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet sonrası, psikososyal analiz raporu hazırlanması,

- Afet tahliye ve yerleştirme planlama, afet barınma, afet beslenme çalışma grupları ile çalışmalar yürütülmesi,
- Afet müdahale çalışmalarının sürdürülebilirliğini sağlamak üzere çalışma gruplarına lojistik, insan kaynağı ve teknik destek sunulması.

2.2.3. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Afet ve acil durum süreçlerinde iş gücü piyasasının sürekliliğini güvence altına almak, çalışanların iş sağlığı ve güvenliğini temin etmek ve sosyal koruma mekanizmalarını etkin şekilde işletmek suretiyle toplumsal dayanıklılığı güçlendirmekten sorumludur. Bu kapsamda sorumlulukları şunlardır;

- Afet nedeniyle işgücü kaybı yaşayan kişilerin haklarını korumak; geçici işsizlik ödenekleri sağlanması,
- Afetten etkilenen kişilere yönelik çalışma alanlarında düzenlemeler yapılması,
- Afet yangın, psikososyal destek, zarar tespit çalışma grupları ile çalışmaların yürütülmesi,

2.2.4. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Afet sonrası hasar ve zarar tespitlerinin yapılması, çevresel risklerin değerlendirilmesi, geçici barınma alanlarının planlanması ve yeniden yapılaşma süreçlerinin sağlıklı yürütülmesi gibi görev alanlarından sorumludur. Bu kapsamda aşağıdaki çalışmaları yapar;

- Afet ve acil durumlarda meydana gelen yangınlara müdahale çalışmalarını yürütmeye yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet bölgesinde, alt yapı (su, kanalizasyon, arıtma vb.) ve yapı stokunda meydana gelen ön hasar boyutunu ivedilikle belirlenmesi ve hasar tespit hizmetlerini yapmaya yönelik koordinasyonunun sağlanması,
- Afet kimliklendirme ve defin çalışma grubu olarak afet ve acil durumlarda vefat edenlerin defin işlemlerine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet bölgesinde enkazın kaldırılmasına yönelik koordinasyonun sağlanması.
- Afet arama ve kurtarma, tarım orman gıda su ve hayvancılık, beslenme, sağlık, tahliye ve yerleştirme planlama, psikososyal destek, barınma, enerji ve afet ayni bağış, depo yönetimi ve dağıtım çalışma gruplarına lojistik, insan kaynağı ve teknik destek sunulması.

2.2.5. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI

Uluslararası yardım ve iş birliği süreçlerini koordine ederek, yabancı paydaşlarla entegrasyonu sağlamak ve gelen desteklerin hızlı, etkin ve mevzuata uygun şekilde sahaya yönlendirilmesinden sorumludur. Bu kapsamda aşağıdaki çalışmaları gerçekleştirir;

- Uluslararası anlaşmalara göre destek ve iş birliği yapılan organizasyon ve ülkelerden gelen personel, malzeme ve araç yardımı durumunda gümrük, ulaşım, konuşlanma, rehberlik ve tercümanlık hizmetlerini yerine getirerek ekipleri ilgili çalışma grubuna yönlendirilmesi,
- Uluslararası kuruluşlara bağlı yurt dışı organizasyonlarla irtibatı ve koordinasyonun sağlanması,

- Uluslararası yardım konularını belirlenmesi,
- Çalışma gruplarından gelen bilgiler doğrultusunda belirlenen uluslararası yardım taleplerini ilgili kuruluşlara bildirilmesi,
- Afetten etkilenen yabancı ülke vatandaşları ile ilgili gelen bilgi akışının sağlanması,
- Afet kimliklendirme ve defin, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım, uluslararası destek ve iş birliği, ulusal ve uluslararası nakdi bağış tespit çalışma grupları ile çalışmaların yürütülmesi,

2.2.6. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda enerji arzının sürekliliğini sağlamak, kesintiye uğrayan elektrik, doğal gaz ve diğer enerji kaynaklarının yeniden temin edilmesine yönelik koordinasyonu yürütmektedir. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet bölgesinde elektrik, doğalgaz vb. enerji hatlarının acil onarımını yaparak en kısa sürede bu hizmetlerin, normale dönmesini sağlamak ve koordine edilmesi,
- Afet yangın, arama ve kurtarma, alt yapı, enkaz kaldırma, zarar tespit çalışma grupları ile çalışmaların yürütülmesi.

2.2.7. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda gençlik merkezleri, spor tesisleri ve öğrenci yurtlarının barınma, lojistik ve sosyal destek amacıyla kullanıma açılmasını sağlamak, genç gönüllülerin afet çalışmalarına katılımını desteklemek ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Bünyesine bağlı yurtların afet ve acil durum planlarının yapılması, yurtlarında barınan öğrencilerin tahliye edilmesi, tahliye edilen öğrencilerin ihtiyaçlarının (sağlık, beslenme, barınma vb) giderilmesi,
- Afet tahliye ve yerleştirme planlama, barınma, barınma, afet psikososyal destek, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım, beslenme çalışma grupları ile çalışmaların yürütülmesi.

2.2.8. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda mali kaynakların etkin yönetimini, ekonomik istikrarın sürdürülmesini ve finansal koordinasyon süreçlerinin kesintisiz işletilmesini sağlanmasından sorumludur. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet ve acil durumlara yönelik zararların mali ve iktisadi boyutunun belirlenmesine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet sonrası, hazine ve maliye bakanlığı tarafından mali analiz raporu hazırlanması.
- Afet finans ve kaynak yönetimi, zarar tespit çalışma grupları ile çalışmaların yürütülmesi.

2.2.9. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlara ilişkin hizmetlerin merkezi düzeyde planlanması, yönetilmesi ve koordinasyonunun sağlanmasından; ayrıca güvenlik, kamu düzeni ve müdahale süreçlerinin etkin şekilde yürütülmesinden sorumludur. Bu çalışmalar AFAD koordinasyonunda yürütülmektedir. Bu kapsamdaki sorumlulukları şunlardır;

- Afet ve acil durum hizmetlerinin merkezden koordinasyonunu sağlanması,
- Afet ve acil durumlara yönelik eğitim politikalarını oluşturulması,
- Afet ve acil durumlarda afet güvenlik ve trafik çalışma grubunun güvenlik ve trafiğin sağlanmasına yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet tahliye ve yerleştirme planlama grubunda olmasıyla afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet ve acil durumlarda bölgede görev alacak mülki idare amirlerine eğitim verilmesi ve görevlendirilmesi,
- AFAD, afet ve acil durum olayı sonrası, il AFAD merkezinden aldığı ilk ve tamamlayıcı bilgiler doğrultusunda yardım taleplerini olay türü ve ölçeğine göre değerlendirerek olay seviyesini belirlemesi ve ilan etmesi,
- Genel bütçeli idarelerin afet ve acil durum yönetimi ile ilgili genel bütçeden yapacakları her türlü yatırımların AFAD tarafından izlenmesi ve koordine edilmesi,
- AFAD, afet bölgesinde valiye danışmanlık yapacak üst düzey bir yetkili ile çalışma gruplarına destek sunacak yeterli sayıda saha personelinin görevlendirilmesinin sağlanması,
- KBRN olayları ile ilgili müdahale çalışmalarını yürütmeye yönelik koordinasyonun sağlanması, tehlikeli maddelerle ilgili müdahale çalışmalarına destek olunması,
- AFAD, afet bölgesinde afetzedelerin acil ve geçici barınma hizmetlerine yönelik koordinasyonu sağlaması,
- AFAD, afet ve acil durumlara ilişkin her tür bilginin toplanması, kayıt altına alınması ve raporlanması hizmetlerine yönelik koordine edilmesi ve müdahale çalışmalarında elde edilen bilgileri değerlendirilmesi, izlenmesi ve ilgili birimlere bilginin iletilmesi,
- Afet ve acil durumlara ilişkin kamuoyunun doğru şekilde bilgilendirilmesi için yazılı, görsel ve dijital medya unsurlarıyla ilişkileri düzenleyip sağlıklı bilgi akışını sağlanması,
- Afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak tahliyenin planlaması, uygulaması ve yerleştirme işlemlerinin yapılmasına yönelik koordinasyonun sağlanması,
- AFAD, ulusal ve uluslararası destek ve nakdi bağış hizmetlerine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet ve acil durumlarda bölgede görevlendirilmek üzere yeterli sayıda mülki idare amirine AFAD ile iş birliği içerisinde eğitim verilmesi ve afet anında bölgeye intikal ettirilmesi,
- Afet haberleşme, arama ve kurtarma, sağlık, nakliye, ulaşım altyapı, barınma, altyapı, beslenme, psikososyal destek, kimliklendirme ve defin, iletişim, aynı bağış depo yönetimi ve dağıtım, teknik destek ve ikmal, finans ve kaynak yönetimi ile ulusal ve uluslararası nakdi bağış çalışma gruplarıyla çalışmalarının yürütülmesi,
- AFAD, ulusal ve yerel düzeyde planlama, eğitim ve afetlere hazırlık konularında tüm bakanlık, kurum ve kuruluşların koordinasyonunu sağlar; çalışma grupları ile afet ve acil durum yönetim merkezlerinin hazırlıklarını ve olay bölgesi çalışmalarını izlenmesi ve yönlendirilmesi,
- Afet sonrası AFAD tarafından müdahale sistemi performans analiz raporu hazırlanması.

2.2.10. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Afet yönetiminin hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında kültürel mirasın ve turizm altyapısının güvenliğini ve sürdürülebilirliğini temin etmekle yükümlüdür. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Kültürel miras ve turizm altyapısının afetlerde kullanılması için ulusal ve yerel aktörlerle eşgüdümlü stratejiler geliştirilmesi,
- Kritik kültürel varlıkların korunması ve hızlı hasar tespiti için uzman ekiplerin sevk ve koordine edilmesini sağlanması,
- Turizm bölgelerinde güvenlik, sağlık ve ulaşım hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması,
- Afet tahliye ve yerleştirme planlama, beslenme, psikososyal destek, zarar tespit çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi,
- Afet sırasında taşınabilir millî servet, kıymetli evrak ve eşyaların korunmasının sağlanması.

2.2.11. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

Askeri lojistik desteğin, personel ve araç gereç mobilizasyonunun koordinasyonunu sağlayarak afet ve acil durum müdahale süreçlerinde ulusal güvenlik ve savunma kapasitesinin sürekliliğini temin etmekle yükümlüdür. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- İl AFAD Merkezi bünyesinde kurulan ihbar takip masası ile emniyet, jandarma, sahil güvenlik ve askeri birlikler ile diğer kamu kurumlarının personelinden oluşan gezici ilk tespit ekiplerinin faaliyetlerini planlamak ve koordine edilmesi,
- Afet bölgesinde haberleşme, güvenlik, trafik yönetimi, yangın söndürme, arama-kurtarma, sağlık hizmetleri, tahliye ve yerleştirme, nakliye, barınma ve beslenme çalışma gruplarıyla eşgüdümlü operasyonları yürütülmesi,
- Sahada yürütülen tüm tespit ve değerlendirmelerin ihbar takip masasında derlenmesini sağlamak ve bu bilgileri Başkanlık AFAD Merkezi ile zamanında paylaşılması.

2.2.12. SAĞLIK BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinin kesintisiz şekilde yürütülmesinden, olay yerinde ilk tıbbi müdahalenin gerçekleştirilmesinden, halk sağlığının korunmasından ve çevre sağlığı hizmetlerinin normale döndürülmesine yönelik çalışmaların koordinasyonundan sorumludur. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet acil durumlarda olay yerindeki ilk tıbbi müdahale, halk sağlığı ve tıbbi bakım ihtiyaçlarının karşılanması ile çevre sağlığı hizmetlerinin aksamadan en hızlı şekilde normale dönmesine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet bölgesine mobil sağlık üniteleri ve seyyar hastaneler sevkini yönetilmesi,,
- Arama-kurtarma ekiplerine tıbbi destek sağlanması; hasta triage, nakil ve tedavi süreçlerinin hızlı ve güvenli biçimde yürütülmesini temin edilmesi,
- Epidemiyolojik izlem, risk iletişimi ve halkın bilgilendirilmesi faaliyetlerini eşgüdümle yürütülmesi,
- Afet haberleşme, beslenme, psikososyal destek, tarım orman gıda su ve hayvancılık, kimliklendirme ve defin, ayni bağış, depo yönetimi ve dağıtım, zarar tespit çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi.

2.2.13. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Çerçevesinde endüstriyel altyapının dayanıklılığını artırmak, kritik üretim ve tedarik zincirlerinin sürekliliğini sağlamak ile afet sonrası teknolojik çözümler ve yeniden yapılanma süreçlerini koordine etmekle yükümlüdür. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet yangın, arama ve kurtarma, teknik destek ve ikmal, zarar tespit çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi,
- Kritik üretim hatları ile enerji ve hammadde tedarikinin kesintisiz sürdürülmesi için teknik ekip ve lojistik desteği koordine edilmesi; sahada hızlı devreye alınacak mühendislik çözümleri ve acil yedekleme sistemlerini yönetilmesi,
- Hasar gören sanayi tesislerinde onarım ve yeniden yapılandırma süreçlerinin standartlara uygun yürütülmesinin denetlenmesi,
- AR-GE destek paketleri ve teknoloji transferi programlarıyla yerel üretimin hızlı normalleşmesini sağlanması,
- AFAD, Enerji, Ulaştırma ve Çevre Bakanlıkları başta olmak üzere ilgili tüm paydaşlarla kriz masalarında birlikte çalışarak teknoloji, lojistik ve tedarik zinciri yönetimini entegre bir yaklaşımla sürdürülmesi.

2.2.14. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Afet ve acil durumların tarım, gıda, su kaynakları ve hayvancılık üzerindeki etkilerinin yönetilmesinden, gıda güvenliğinin sağlanmasından ve çevresel risklerin azaltılmasından sorumludur. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet ve acil durumlarında etkilenen tarım alanlarının hasar tespitinin yapılması,
- Gıda güvenliğini sağlamak ve ölen, itlaf edilmesi gereken ve etkilenen hayvanların sağlığı konusunda gerekli çalışmaları yürütmeye yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet bölgesinde alt yapı çalışmaları tamamlanıncaya kadar kullanma suyu temini, nakli, gerektiğinde yeterli sayıda su kuyularının açılmasına yönelik koordinasyonunun sağlanmasından sorumludur.
- Afet haberleşme, enerji, yangın, arama ve kurtarma, sağlık, tahliye ve yerleştirme planlama, nakliye, ulaşım alt yapı, hasar tespit, beslenme, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım, teknik destek ve ikmal, zarar çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi.

2.2.15. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

Afet ve acil durumlarda ulaşım altyapısının işlerliğini sağlamak, haberleşme sistemlerinin sürekliliğini desteklemek ve lojistik faaliyetlerin kesintisiz yürütülmesine katkı sunmakla görevlidir. Bakanlık, bu süreçte hem ulaşım hem de iletişim ağlarının hızlı şekilde yeniden işler hâle getirilmesinden sorumludur. Bu kapsamdaki görevleri şunlardır;

- Afet ve acil durumlarda ulusal ve yerel düzeyde kesintisiz ve güvenli haberleşmenin sürdürülmesine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet acil durumlarda personel, afetzedeler ve kaynakların nakliye hizmetlerine yönelik koor-

- dinasyonun sağlanması,
- Afet bölgesine en hızlı ve güvenli ulaşımın sağlanması ve seyrüsefer düzenlenmesine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Afet ve acil durumlarda kullanılan her tür makine ve araçların bakım onarım, yakıt ikmali ve iş makineleri desteğine yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Ulusal ve uluslararası nakdi bağış, güvenlik ve trafik, arama ve kurtarma, hasar tespit, zarar tespit çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi.

2.2.16. DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR

Afet ve acil durum yönetimi sürecinde, bakanlıklar dışında kalan kamu kurumları, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü oluşumlar; sahip oldukları uzmanlık, kaynak ve altyapı kapasiteleriyle destek çözüm ortakları olarak önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar, TAMP kapsamında belirlenen görev alanlarında aktif rol alarak müdahale kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sağlar.

2.2.16.1. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

- Afet ve acil durumlara ilişkin kamuoyunun doğru şekilde bilgilendirilmesi için yazılı, görsel ve dijital medya unsurlarıyla ilişkileri düzenleyip sağlıklı bilgi akışını sağlamaya yönelik koordinasyonun sağlanması,
- Basın açıklamaları, dijital mecralar ve çağrı merkezleri üzerinden sürdürdüğü aktif halkla ilişkiler çalışmalarıyla spekülasyonun önüne geçilmesi ve toplumsal güven inşa edilmesi,
- AFAD, İçişleri ve Sağlık Bakanlığı gibi ilgili kurumlarla eş zamanlı koordinasyon masaları oluşturarak mesaj birliğini korur ve bilgi akışının sağlanması,
- Afet sırasında medya ve kamuoyunu bilgilendirme faaliyetlerini yürütülmesi,
- Kriz iletişim stratejileri geliştirir ve yönlendirilmesi.

2.2.16.2. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı

- Afet arama ve kurtarma çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi.
- AFAD, MSB ve diğer bakanlıklarla kriz masalarında entegre lojistik, tedarik zinciri ve teknik bilgi paylaşımını sürdürülebilir bir yaklaşımla yürütülmesi.

2.2.16.3. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

- Afet finans ve kaynak yönetimi grubu, zarar tespit çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi,
- Afet anında acil harcama kalemlerini hızla devreye sokmak için önceden onaylı bütçe mekanizmalarını işletilmesi,
- Kriz masalarına mali veri ve finansal raporlama desteği sunarak karar alıcıların hızlı ve şeffaf müdahale süreçlerini desteklenmesi.

2.2.16.4. Diyanet İşleri Başkanlığı

- Afet tahliye ve yerleştirme planlama, kimliklendirme ve defin, ulusal ve uluslararası nakdi bağış, tahliye ve yerleştirme planlama çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi,
- Afet anında cami ve diğer ibadet mekânlarını geçici barınma, yardım dağıtım ve manevi destek merkezleri olarak düzenlenmesi,
- Afet bölgesindeki dini gereklilikler ve cenaze hizmetlerini organize ederek mağdur ailelere manevi destek ve taziye sürecinde lojistik destek sunulması,
- AFAD ve yerel yönetimlerle eşgüdümlü olarak iletişim kanallarını kullanıp doğru dini bilgi ve yönlendirmeyi zamanında iletilmesi.

2.2.16.5. Valilikler / Kaymakamlıklar

- İl/ilçe düzeyinde afet planlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlanması,
- İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kuruluna (İAADKK) başkanlık edilmesi,
- Yerel düzeyde koordinasyon, Başkanlık AFAD Merkezi ile irtibatlı olarak vali tarafından sağlanması,
- Bakanlıkların belirlediği afet ve acil durum politikalarını, planlarını ve müdahale tedbirlerini kendi illerinde uygulamak, koordine etmek ve izlemekle yükümlüdür.

2.2.16.6. Yerel Yönetimler

- İl afet ve acil durum koordinasyon kurulu üyelerindendir.
- Afet yangın, sağlık, tahliye ve yerleştirme planlama, beslenme, psikososyal destek, enkaz kaldırma, tarım orman gıda su ve hayvancılık, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım planlama çalışma gruplarıyla çalışmaların yürütülmesi,
- AFAD, İl Valiliği, emniyet ve jandarma gibi paydaşlarla kriz masalarında ortak karar mekanizmaları işletir; gönüllü gruplar ve STK'larla iş birliği ile kaynak ve yardım dağıtımını optimize edilmesi; dijital ve yerel medya kanalları üzerinden şeffaf bilgi akışı ve psikososyal destek bilgilendirilmesi.

2.2.16.7. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) ve Üniversiteler

- Afetler öncesi her üniversitenin ve bağlı birimlerinin afet ve acil durum planları hazırlanması,
- Üniversitelerde AFAD Gönüllüsü gençler yetiştirmek üzere çalışmaların yapılması,
- Afet anında; üniversiteye ait yurtlarda barınan ve üniversitelerde eğitimde olan öğrencilerin tahliye edilmesi, tahliye edilen öğrencilerin ihtiyaçlarının (sağlık, beslenme, barınma vb.) ilgili çalışma grupları tarafından karşılanması,
- Üniversitelerde bulunan uzmanlık alanlarına göre gruplarıyla ve sağlık grubu çalışmaların yürütülmesi,
- İvedilikle eğitim ve öğretim hizmetlerinin sürekliliğini sağlanması,

2.2.16.8. Türk Kızılay

- Beslenme stratejilerini ve tedarik planlarını geliştirir, grup içi koordinasyonu sağlanması,
- Ön iyileştirme çalışma grupları yönetiminde yer alarak beslenme ihtiyaç analizleri ve kaynak tahsisini organize edilmesi,
- Afet haberleşme, sağlık, nakliye, barınma, psikososyal destek, iletişim, aynî bağış, depo yönetimi, uluslararası destek ve nakdi bağış gruplarına beslenme kapsamında lojistik ve teknik destek sunması,
- Barınma, insani yardım ve lojistik faaliyetlerinde gıda temini, dağıtım hatlarının kurulması ve stok yönetimi görevlerini üstlenmesi,
- Gıda, giyecek, kan temini gibi destek hizmetleri sunar.

2.2.16.9. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

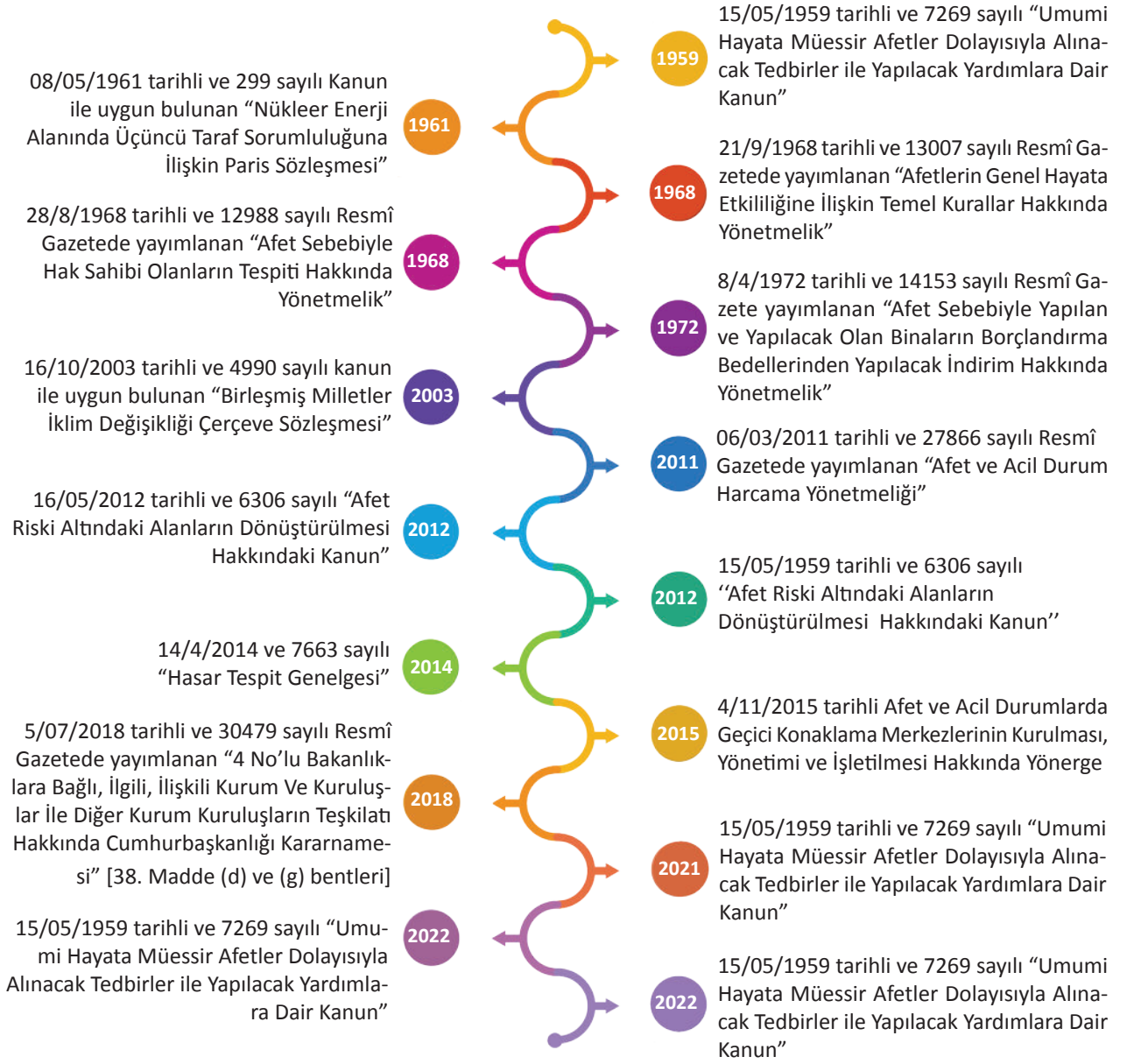
- Afetin meydana gelmesinin ardından AFAD'ın talebi doğrultusunda, öncelikle bölgedeki iş gücünden faydalanmak üzere ihtiyaç duyulan işgücünü temin edilmesi,
- Afetlere hazırlık protokolleri doğrultusunda görevlendirdiği personelin afet bölgesine ivedilikle intikalini sağlanması
- Afetin meydana gelmesinden sonra gerektiğinde AFAD'ın talebi üzerine öncelikle afet bölgesinden olmak üzere işgücü temin eder.

2.2.16.10. Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İşbirlikleri

- Afet arama ve kurtarma, sağlık, tahliye ve yerleştirme planlama, nakliye, ulaşım alt yapı, barınma, beslenme, psikososyal destek, enkaz kaldırma, tarım orman gıda su ve hayvancılık, kimliklendirme ve defin, aynı bağış, depo yönetimi ve dağıtım, teknik destek ve ikmal, ulusal ve uluslararası nakdi bağış çalışma gruplarıyla çalışmaların AFAD koordinasyonunda yürütülmesi,
- Türkiye radyo televizyon genel müdürlüğü afetin meydana gelmesinden sonra afet iletişim grubu ile iş birliği içerisinde afet bölgesindeki vatandaşları düzenli bilgilendirmek üzere radyo ve televizyon yayını yapılması.

2.3 AFET SONRASI İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP), 24 Mayıs 2025 tarihli ve 9889 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'yla yürürlüğe giren bir düzenlemeyle hayata geçirilmiştir; bu karar çerçevesinde, Cumhurbaşkanlığı Kabinesi'ndeki tüm bakanlıklar için detaylı görev tanımları ve kendi içlerindeki alt başlıklar halinde genişletilmiş sorumluluklar yer almaktadır. TASİP, afetin yol açtığı kayıp ve zararları yalnızca eski haline getirmeyi hedeflemez; aksine, fiziksel altyapının güçlendirilmesi, toplumsal dayanıklılığın artırılması ve ekonomik yaşamın yeniden canlandırılması için bilimsel, teknolojik ve idari imkânları seferber eden bütüncül bir çerçeve sunar. Kısa (2025–2028), orta (2025–2030) ve uzun vadeli (2025–2035) aşamalara ayrılan eylemlerle, barınma, altyapı, sosyal destek ve çevresel iyileştirme gibi temel alanlarda ulusal ve yerel düzeyde eşgüdümlü bir müdahale sağlanması amaçlanır. Bu sayede afet bölgesinin normale dönüş süreci yalnızca hasar onarımı olarak kalmayıp aynı zamanda iklim değişikliğine uyumlu, sürdürülebilir ve yaşam kalitesini artıracak bir yeniden yapılanma fırsatına dönüştürülür. TASİP' in hazırlanmasında aşağıda yer alan kanun, kararname ve planlar göz önünde bulundurulmuştur.

Görsel 3. TASİP'in yasal dayanağı

TASİP çerçevesinde iyileştirme yaklaşımı, afet sonrası müdahale evresinin acil ihtiyaç ve hasar tespit verilerinden yararlanarak planlanır. Müdahale sırasında elde edilen detaylı tespitler, iyileştirme stratejilerinin temel girdi setini oluştururken; bu stratejiler, geleceğe dönük risk azaltma planlarına (TARAP, İRAP) doğrudan katkı sunar. Böylece risk azaltma, müdahale ve iyileştirme süreçleri, tarihsel bir sıralamanın ötesine geçerek birbirleriyle iç içe ve eş zamanlı işleyen entegre bir afet yönetimi döngüsü meydana getirir.

Afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanma gerektiren faaliyet alanlarının sektörlere yayılarak düzenlenmesi de TASİP'in ayırt edici özelliklerindendir. Barınma, çevresel varlıklar, eğitim, sağlık, ekonomik destek, enerji, güvenlik, haberleşme, kültürel-sosyal hizmetler, su-kanalizasyon ve ulaşım altyapısı gibi her sektör için temel görev alanlarını, alt görevleri, yürütülecek iş adımları ve süreçleri ile sorumlu ulusal ve yerel kurum/kuruluşları sistematik biçimde tanımlar. Bu sayede hem kritik yapıların onarımı hem de sosyal ve ekonomik yaşamın yeniden tesisine yönelik faaliyetler, disiplinlerarası bir bakışla eş zamanlı olarak ele alınır.

Kurumların yürütecekleri çalışmalar AFAD'ın koordinasyonunda, her ilin sosyo-ekonomik ve coğrafi dinamikleri gözetilerek TASİP-Uygulama Planları hazırlanır. Ortak akıl ve paydaş katılımı esasına dayanan çalışmalarda; kamu kurumları, akademi, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinin katkısıyla dört ana amaç, on üç strateji ve elli eylem belirlenmiştir. Bu yapıyla hem merkezi düzeyde tutarlı bir yol haritası çizilmiş hem de yerelde hızlı ve esnek müdahale imkânı güçlendirilmiştir.

Planın yürütülmesi ve başarısının izlenmesi dönemseldir: TASİP'e ilişkin amaç ve stratejilerin uygulama performansı, AFAD tarafından hazırlanan altı aylık ilerleme raporlarıyla değerlendirilir. Bu geri bildirim mekanizması, kaynak kullanımının etkinliğini ölçerken, tespit edilen aksaklıkların giderilmesini ve planın sürekli iyileştirilmesini garanti eder. Böylece TASİP, afet sonrası iyileştirme-yi yalnızca bir onarım süreci değil, aynı zamanda geleceğe dönük risk yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma aracı olarak ele alır.

Tüm bu süreçlerde, bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının sorumluluklar ve çalışmaları 3. bölümde detaylı olarak ifade edilecektir.

2.3.1. ADALET BAKANLIĞI

Adalet Bakanlığı'nın görevleri, "Sektörel Planlama" başlığı altında "Güvenlik Altyapısı" sektörü kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet sonrası hasar gören adliye binaları, icra-iflas daireleri ve ceza infaz kurumlarının deprem yönetmeliklerine uygun şekilde güçlendirilmesi ve onarılması,
- Etkilenen bölgelerde mobil/saha mahkemeleri ile geçici icra-iflas müdürlükleri ve savcılık bürolarının hızla tesis edilmesi,
- UYAP tabanlı elektronik dosyalama, dijital arşiv ve veri yedekleme altyapısının afet hasarına karşı dayanıklı hâle getirilmesi,
- Afet riski yüksek bölgelerde yeni ceza infaz kurumu yerleşimlerinin planlanması ve mevcut tesislerin iklim değişikliği senaryolarına uyumlu olarak yeniden tasarlanması.

2.3.2. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın dört ana sorumluluğu, tamamıyla Kültürel ve Sosyal Hizmetler Altyapısı sektörü altında tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet sonrası sosyal hizmet binalarının (huzurevleri, çocuk evleri, çocuk destek merkezleri, engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri, kadın konukevleri, ŞÖNİM vb.) onarımı ve güçlendirilmesi,

- Toplu barınma yerleri ve aileler için acil , özel ihtiyaç tespiti yapılarak, bu ihtiyaçların Sağlık Bakanlığı, MEB, Türk Kızılay ve ilgili STK'lara iletilmesi,
- Bireysel görüşme, grup çalışması, psikoeğitim ve psikolojik ilk yardım uygulamalarıyla uzun vadeli psikososyal destek sağlanması; afet çalışanlarının ikincil travma riskinin azaltılması,
- Spor turnuvaları, sergiler, sanat atölyeleri, anma programları gibi kültürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesi,
- Afetzedelerin sosyal iyileştirme projelerine ve karar alma süreçlerine aktif katılımının sağlanarak, projelerin uzun vadede sürdürülebilir toplumsal fayda yaratacak biçimde tasarlanması,
- Hane ziyaretleriyle ihtiyaç haritalarının güncellenmesi ve bu verilerin psikososyal hizmet planlamasına entegrasyonun sağlanması,
- Medya, sivil toplum kuruluşları ve yerel liderlerle koordineli bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması.

2.3.3. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın (ÇSGB) "Ekonomik Destek" sektörü altında "İstihdamın Korunması ve Geliştirilmesi" temel görev alanı ile "Ticari Destekler ve Kamusal Yükümlülüklerin Ertelenmesi/Kolaylaştırılması" kapsamında yer almaktadır. Bu alt görev alanları, afet bölgesinde hem istihdamın sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik doğrudan müdahaleleri hem de prim borçları ve diğer yükümlülüklerin ertelenmesiyle ekonomik dengeyi koruma sorumluluğunu ortaya koymaktadır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Toplum Yararına Programlar aracılığıyla, afet bölgesindeki işsiz ve özel politika gerektiren gruplara geçici gelir desteği sağlanması ve istihdam alışkanlıklarının korunması,
- Olağanüstü hâl veya afet duyurusu sonrası işten çıkarmaları sınırlandıracak düzenlemelerin hazırlanması ve yürürlüğe konması,
- İŞKUR kanalıyla kısa çalışma ödeneği uygulaması ile işverenlerin istihdam maliyetlerinin azaltılması ve çalışanların işe bağlı kalmasının desteklenmesi,
- Afet sonrası işsizlik ödeneği verilerek hak sahiplerinin ekonomik zorluklardan korunması,
- 5510 sayılı Kanun kapsamında, SGK prim ve diğer alacakların ertelenmesi veya taksitlendirilmesi suretiyle işveren ve çalışanların mali yükünün hafifletilmesi.

2.3.4. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın görevleri "Çevresel Varlıklar" sektörü kapsamında ele alınır. Su havzaları, geçiş yapıları ve orman ekosistemlerinin rehabilitasyonu; tarım arazileri ve kentsel/doğal alanlardaki kimyasal kirliliğin giderilmesi; korunan doğal öğeler ile tüm kıyı ve deniz alanlarının restorasyonu bu başlık altında tanımlanmıştır. Plan, bu kapsamda "Çevresel Varlıklar" sektörü başlığı altında bütüncül ve entegre bir iyileştirme yaklaşımı öngörür.

- Su havzaları ile regülatör, menfez ve benzeri geçiş yapılarına yönelik ıslah, kirleticilerin arıtılması ve onarım çalışmaları; toprak, su ve bitki örtüsü koşullarının ekolojik denge gözetilerek iyileştirilmesi,
- Orman ekosistemlerinin erozyon kontrolü, toprak koruma ve yol altyapısı onarımı ile korunan türlerin yaşam alanlarının restorasyonu çalışmalarının bütüncül şekilde yürütülmesi,

- Tarım arazilerinin KBRN ve endüstriyel kaza kirliliğinden arındırılması; hayvansal ve bitkisel üretim altyapısının yeniden tesis edilerek yem, su ve barınak gereksinimlerinin karşılanması,
- Kentsel ve doğal alanlardaki KBRN, kimyasal ve sanayi kaynaklı kirliliğin tespiti, bu alanların temizlenmesi, atık bertarafı ve izleme süreçlerinin entegre yürütülmesi,
- Mağara, anıt ağaç gibi doğal öğelerin yanı sıra özel çevre koruma bölgeleri, doğal sit ve millî parkların altyapı ve ekosistem yönetimi sistemlerinin güçlendirilmesi ve restorasyonu.
- Zorunlu Deprem Sigortası (DASK) poliçelerinin düzenlenmesi ve uygulamalarının koordinasyonunun sağlanması.

2.3.5. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, “Enerji Altyapısı” sektöründen sorumludur. Bakanlık; afetin yol açtığı elektrik, doğal gaz ve akaryakıt altyapısı hasarlarını tespit ederek hızlı onarım, kesintisiz enerji temini ve uzun vadeli dayanıklılık çalışmalarını koordine eder. Amaç, acil güç ihtiyaçlarını karşılamak, temel hizmetlerin sürekliliğini sağlamak ve enerji sistemlerinin gelecekteki afetlere karşı dirençli hâle getirmektir. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Elektrik iletim ve dağıtım hatları ile trafoların hasar tespitinin yapılması ve AFAD raporlarına göre önceliklendirilmiş onarım çalışmalarının yürütülmesi,
- Acil enerji ihtiyaçlarına yanıt verecek mobil jeneratör ve güç santrallerinin afet bölgesine sevk edilmesi,
- Doğal gaz boru hatları ve basınç regülatörlerinin güvenlik kontrolleri ile onarımının organize edilmesi,
- Akaryakıt ikmal ve depolama tesislerinin işletme emniyetinin sağlanması, kritik noktalarda öncelikli ikmal planlarının oluşturulması,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgâr, güneş, hidro) hızlı devreye alınması ve mikro şebeke çözümlerinin entegrasyonunun sağlanması,
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) ve TEİAŞ iş birliğiyle kesinti sürelerinin minimize edilmesi ve tarifelerde esneklik sağlanması,
- Uzun vadeli dayanıklılık için altyapı güçlendirme standartlarının güncellenmesi ve iklim değişikliğine uyumlu enerji projelerinin planlanması.

2.3.6. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Gençlik ve Spor Bakanlığı hem eğitim-sağlık altyapısı hem de kültürel-sosyal hizmetler sektörlerinde kritik görevler üstlenir. Bakanlık, afet sonrası gençlerin barınma güvenliğini sağlamak için yurt ve pansiyon binalarının onarımı ile güçlendirmesi çalışmalarını yürütür; ayrıca toplumsal dayanışma ve ruh sağlığı desteği amaçlı spor tesislerinin tekrar faaliyete geçmesini koordine eder. Bu görevler TASİP’in “Eğitim ve Sağlık Altyapısı” ve “Kültürel ve Sosyal Hizmetler Altyapısı” sektörlerinde yer alan alt görev alanları çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Üniversite öğrenci yurtları ve pansiyon binalarında, hasar tespiti yaparak deprem yönetmeliklerine uygun güçlendirme, onarım ve yeniden inşa süreçlerini yönetmek,
- Afet bölgesinde geçici barınma imkânı sunan spor salonları ve yurt binalarının, kısa vadede mobil/yığma yapı çözümleriyle devreye alınması,

- Kamuya açık spor tesisleri, kapalı salonlar ve stadyumların teknik standartlara uygun olarak onarımının, ekipman yenilemesinin ve işletmeye açılmasının sağlanması,
- Gençlerin sosyal-psikolojik iyileşmesine katkı sunmak üzere afet sonrası spor ve rekreasyon programlarının planlanması ve uygulanması,
- Yerel spor kulübü ve gençlik dernekleriyle iş birliği yaparak, afet bölgesindeki gençler için süreklilik arz eden spor etkinlikleri ve sosyal uyum faaliyetlerinin düzenlenmesi.

2.3.7. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI

Hazine ve Maliye Bakanlığı, TASİP'in Ekonomik Destek sektöründeki Ticari Destekler ve Kamusal Yükümlülüklerin Ertelenmesi başlığı altında; vergi mücbir sebep ilanı, beyanname ve vergi ödeme sürelerinin ertelenmesi ile vergi borçlarının taksitlendirilmesi süreçlerini koordine eder. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet bölgelerinde mücbir sebep ilanı işlemlerinin yürütülmesi ve beyanname ile vergi ödeme sürelerinin ertelenmesinin sağlanması,
- 6183 sayılı Kanun kapsamında mükelleflerin vergi dairesi alacaklarının faizsiz veya düşük faizli taksitlere bölünmesi imkânının sunulması,
- Mücbir sebep ve taksitlendirme kararlarının Resmî Gazete ilan süreçlerinin takip edilmesi ve uygulanması,
- Afet bölgesindeki mükelleflerin mali yükümlülüklerine ilişkin bilgilendirme ve rehberlik hizmetlerinin düzenlenmesi.

2.3.8. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı'nda İçişleri Bakanlığı AFAD çatısı altında, afet yönetiminin tüm aşamalarında ulusal ve yerel iş birliklerini koordine ederek "risk azaltma – müdahale – iyileştirme" döngüsünün sürekliliğini güvence altına alır. İçişleri Bakanlığı AFAD Başkanlığı aracılığıyla "Barınma", "Güvenlik Altyapısı" ve "Ulaşım Altyapısı" gibi birden çok sektörde, afet yönetimi ve hizmet sürekliliğini sağlamak üzere kilit görevler üstlenir. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet sonrası geçici konaklama merkezlerinin hızla kurulması, idaresi ve iki yıl içinde tasfiyesinin koordine edilmesi,
- Sahada hasar, zarar ve kayıp tespit çalışmalarının organize edilmesi ve verilerin ulusal düzeyde konsolidasyonu,
- Arama-kurtarma ve ilk müdahale ekiplerinin sevkiyatının, lojistik desteğinin ve sahadaki koordinasyonun yönetilmesi,
- Asayiş ve kamu düzeninin korunması için polis, jandarma ve itfaiye birimlerinin görev bölgelerine yönlendirilmesi,
- AFAD'ın koordinasyonunda gönüllü, sivil toplum ve kamu personelinin saha çalışmalarına entegrasyonu ve ruhsatlandırması,
- Yerel yönetimlerle iş birliği içinde İl Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezlerinin (ADAMER) işletilmesi ve bölgesel ihtiyaca göre ek lojistik depoların oluşturulması,
- Afet bilgi sistemlerinin işletilmesi: hasar tespit, nüfus kayıtları ve tapu-kadastro verilerinin entegrasyonu ile hızlı hak sahipliği ve kaynak planlaması çalışmalarının yürütülmesi.

2.3.9. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çalışmaları, "Kültürel ve Sosyal Hizmetler Altyapısı" sektörü altında yer alan "Kültür Varlıklarını ve Kültür Hizmet Binalarını İyileştirme" başlığında tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Müze binalarının hasar tespiti, onarımı, güçlendirilmesi ve güvenlik önlemlerinin alınması,
- Antik kentler ve ören yerlerinin onarım ve güçlendirilmesi,
- Taşınmaz kültür varlıklarının (bina, anıt, saray, köprü vb.) onarımı ve güçlendirilmesi,
- Taşınır kültür varlıklarının korunması, taşınması ve onarımı,
- Kültür merkezleri (sinema, tiyatro, sergi ve konser salonları, kütüphane, yazma eser depo alanları) onarımı ve güçlendirilmesi,
- UNESCO Dünya Miras Alanları ve anıtlarının hasar tespiti, onarımı ve güçlendirilmesi.

2.3.10. MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI

Millî Savunma Bakanlığı'nın çalışmaları, "Güvenlik Altyapısı" sektörü içinde yer alan "Millî Savunma Hizmetleri Altyapısı İyileştirme" başlığı altında tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet sonrası zarar görmüş askeri yapı ve tesislerin hasar tespit çalışmalarını yürütülmesi,
- AFAD raporlarına dayanarak önceliklendirme ve yeniden yapım kararlarının alınmasının sağlanması,
- İhtiyaç programına uygun projelendirme yapılarak ihale süreçlerinin başlatılması,
- İnşaat, güçlendirme veya yeniden inşa faaliyetlerinin takibi ve tamamlanmasının koordine edilmesi.

2.3.11. SAĞLIK BAKANLIĞI

Sağlık Bakanlığı'nın çalışmaları, "Barınma", "Eğitim ve Sağlık Altyapısı" sektörleri altında tanımlanmıştır. Bunlar, afet sonrası toplu barınma alanlarında halk sağlığının korunması ile sağlık tesislerinin onarım ve güçlendirilmesini içerir. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Geçici konaklama merkezlerinde (çadır ve konteyner kentlerde) su temini, sanitasyon, hijyen ve atık yönetimi altyapısının kurulması ve işletilmesi,
- Mobil sağlık birimleri ile aile sağlığı merkezlerinin barınma alanlarına yakın konumlandırılarak acil sağlık hizmeti sunulması,
- Kamu hastaneleri, aile sağlık merkezleri (ASM), sağlık yaşam merkezleri ve birinci basamak sağlık kuruluşlarının hasar tespiti yapılarak önceliklendirilmesi, onarım ve güçlendirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi,
- Psikososyal destek ekiplerinin barınma merkezlerinde ihtiyaç tespiti, bireysel ve grup müdahaleleri ile halk sağlığı gözetimi faaliyetlerini yürütmesi.

2.3.12. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın çalışmaları, "Ekonomik Destek" sektörü altında tanımlanan "Ticari Destekler ve Kamusal Yükümlülüklerin Ertelenmesi/ Kolaylaştırılması" alt başlığı ile "Sanayi

Sitesi ve Organize Sanayi Bölgesi Destekleri” kapsamında yer almaktadır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- KOBİ'lere yönelik destek ve teşvik programlarının yürütülmesi, uygun faizli kredi ve hibe imkânlarının sağlanması,
- Sanayi siteleri ile organize sanayi bölgelerine donanım, altyapı ve işletme kolaylıkları sunulması.

2.3.13. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın çalışmaları, “Çevresel Varlıklar” sektörü altında yer alan tarım arazi ve orman ekosistemlerinin iyileştirilmesine yönelik alt başlıklarda tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Tarım arazilerinin KBRN ve endüstriyel kaza kirliliğinden arındırılması ve toprak verimliliğinin eski düzeyine kavuşturulması,
- Hayvansal ve bitkisel üretim altyapısının yeniden tesis edilerek yem, su ve barınak gereksinimlerinin karşılanması,
- Orman ekosistemlerinde erozyon kontrolü ve toprak koruma önlemlerinin alınması,
- Afet sonrası orman yolları ve altyapısının onarımı,
- Korunan türlerin yaşam alanlarının restorasyonu ve biyo-çeşitliliğin yeniden tesis edilmesi.

2.3.14. TİCARET BAKANLIĞI

Ticaret Bakanlığı'nın çalışmaları, “Ekonomik Destek” sektörü altında yer alan Ticari Destekler ve Kamusal Yükümlülüklerin Ertelenmesi, Sigorta Mekanizmaları ve Hudut Geçiş Hizmetleri Altyapısı İyileştirme başlıkları çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Ticaret odası ve borsaya üye işletmelerinin, aidat ve gecikme zamlarının ertelenmesi ve yeniden yapılandırılmasının sağlanması,
- Afet bölgesindeki sanayi siteleri ve organize sanayi bölgelerinin zarar tespitinin yapılarak ihtiyaç programlarının hazırlanması ve desteklerin sunulması,
- Bitkisel Ürün Sigortası Modelinin işletilmesi kapsamında hasar tespiti, prim tahsilatı ve tazminat süreçlerinin yürütülmesi,
- Gümrük binaları ile depo, antrepo ve laboratuvar gibi hudut geçiş hizmetleri altyapısı yapılarına ilişkin hasar tespiti, güçlendirme ve yeniden inşa planlamasının yapılması.

2.3.15. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın görevleri, “Ulaşım Altyapısı” ve “Haberleşme Altyapısı” sektörü kapsamında tanımlanmıştır. Afet sonrası haberleşme ve ulaşım altyapılarının hızlı ve dayanıklı bir şekilde onarılması ve güçlendirilmesi bu sektörün öncelikli amaçları arasındadır. Bu kapsamda Bakanlığın sorumlulukları şunlardır:

- Afet sonrası hasar gören karayolu; toprak işleri, sanat yapıları, köprü, viyadük ve tünellerin onarım ve güçlendirilmesinin koordine edilmesi,

- Liman ve kıyı yapılarının, tersane tesislerinin ile seyir yardımcıları altyapısının onarım ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi,
- Havalimanı terminal binaları, meydan kontrol kuleleri ve teknik bloklar ile pist, apron ve taksi yollarının yeniden inşa ve güçlendirilmesinin sağlanması,
- Gar ve istasyon binaları ile konvansiyonel ve hızlı tren hatlarının onarım ve modernizasyonunun koordine edilmesi,
- Metro, hafif raylı sistem ve tramvay hatlarının altyapı onarım, sinyalizasyon ve enerji besleme sistemlerinin iyileştirilmesi,
- Erişim/iletim şebekelerinin hasar tespiti, onarım ve güçlendirilmesi,
- Baz istasyonları, anten-kule, transmisyon ve çekirdek ağ bağlantılarının iyileştirilmesi.

2.3.16. DİĞER KURUM VE KURULUŞLAR İLE SORUMLULUKLARI

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP), bakanlıkların yanı sıra afet sonrasında sahada etkin rol üstlenen bağımsız kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinin de görev ve sorumluluklarını tanımlar. Bu aktörler; Barınma, Eğitim ve Sağlık Altyapısı, Kültürel ve Sosyal Hizmetler gibi farklı sektör başlıkları altında bakanlıklarla eşgüdüm içinde kritik destek hizmetleri sunar.

2.3.16.1 Türk Kızılay

- Geçici konaklama merkezlerinde içme suyu temini, kanalizasyon ve hijyen denetim sistemlerinin kurulması ve işletilmesi,
- Çadır ve konteyner kentlerde sanitasyon ekipmanları ve atık yönetimi süreçlerinin yürütülmesi,
- Afetzedelere yönelik nakdi ve ayni yardım paketlerinin (gıda, giysi, battaniye vb.) lojistik ve dağıtımının organize edilmesi,
- Eğitim altyapılarına kırtasiye malzemesi, kütüphane kitapları ve oyun parkı ekipmanları temini ve kurulumu.

2.3.16.2 Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

- Sektörel önceliklerin belirlenmesi için ilgili oda ve borsa üyelerinin ihtiyaçlarının raporlanması,
- Ekonomik canlanma ve ticari destek eylemlerine dair görüşlerin TASİP taslak metnine yansıtılması.

2.3.16.3 Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Üniversiteler

- Afet sonrası yükseköğretim altyapısının iyileştirilmesine yönelik kapasite ve iş birliği modellerinin geliştirilmesi,
- Üniversiteler arası koordinasyonun sağlanarak eğitim bileşenlerinin güçlendirilmesi,
- Literatür taraması yaparak uluslararası ve yerel örneklerden yararlanılması,
- Saha araştırmaları ile afet bölgesinin sosyal, ekonomik ve çevresel önceliklerinin saptanması,
- Uzman görüşleriyle strateji, amaç ve eylemlerine yönelik bilimsel çalışmaların ortaya konulması.

2.3.16.4 Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB)

- Kısa, orta ve uzun vadeli eylem dönemlerinin bütçe planlamasına dâhil edilmesi,
- Kaynak tahsis süreçlerine rehberlik ederek TASİP eylemlerinin mali sürdürülebilirliğini güvence altına alınması.

2.3.16.5 Valilikler

- İllerde “TASİP-Uygulama Planı” hazırlanması ve AFAD ile ortak yürütülmesi,
- Toplanma alanları ile konteyner/çadır kentlerin yerel ihtiyaçlara göre tespit, tahsis ve işletilmesinin koordine edilmesi,
- Bakanlıkların belirlediği afet ve acil durumuna yönelik iyileştirme tedbirlerini kendi illerinde uygulamak, koordine etmek ve izlemekle yükümlüdür.

2.3.16.6 Yerel Yönetimler

- İlçelerde geçici konaklama altyapısı (su, sanitasyon, atık yönetimi) kurulum ve bakımının organize edilmesi
- Yerel lojistik destek, yol ve altyapı onarım önceliklendirmelerinin belirlenmesi ve saha denetimlerinin yapılması,
- Karayolları, köprü ve alternatif güzergâhların acil onarımı ve enkaz kaldırma faaliyetlerinin koordine edilmesi.

2.3.16.7 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)

- Afet/acil durumdan etkilenen toplum, topluluk, aile, grup ve bireylerin “gündelik yaşama geri dönme” kapasitesini güçlendirmek amacıyla çalışmaların yapılması,
- Kayıp ve yas sürecinin ilk dönemlerinden başlayarak ibadet mekânları tahsisi dahil olmak üzere manevi destek programlarının planlanması ve yürütülmesi.

2.3.16.8 Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer İş Birlikleri

Sivil toplum kuruluşları tüzük ve çalışma alanları kapsamında, AFAD’ın il ve ilçe müdürlükleriyle düzenledikleri saha koordinasyon toplantıları, oluşturulan ortak harekât merkezleri ve periyodik durum raporlamaları aracılığıyla planlama ve uygulama süreçlerinde eşgüdümü sağlar. Bu görevler, TASİP’in “Barınma”, “Eğitim ve Sağlık Altyapısı” ve “Kültürel ve Sosyal Hizmetler” sektör başlıkları altında, AFAD ile eşgüdümlü şekilde STK’lerin sahada yürüttüğü kritik destek faaliyetlerini yansıtmaktadır.

- Geçici konaklama merkezlerinde su temini, sanitasyon, hijyen ve atık yönetimi altyapısının kurulması ve işletilmesi
- Hasar gören hane ve tesislere nakdi ve ayni yardımların (eşya, konut onarımı vb.) organize edilip dağıtılması
- Eğitim alanlarında geçici öğrenme mekânlarına kırtasiye, kütüphane ve oyun parkı desteği sağlanması
- Topluluk temelli psikososyal müdahaleler kapsamında bireysel ve grup terapileri, psikoeğitim ve psikolojik ilk yardım uygulamalarının yürütülmesi.

3. AFET VE ACİL DURUMLARDA MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞININ YÜRÜTTÜĞÜ ÇALIŞMALAR

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, afet ve acil durumlara ilişkin çalışmalar planlı, sistematik ve sürdürülebilir bir yapı çerçevesinde yürütülmektedir. Bu çalışmalar; afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçleri olmak üzere üç temel aşamada ele alınmakta; tüm bu süreçlerin temelleri ise yasal ve kurumsal dayanaklarla güvence altına alınmaktadır.

3.1. Yasal ve Kurumsal Dayanaklar

Afet ve acil durumlara hazırlık sürecine ilişkin yasal düzenlemeler ve kurumsal yapılanmaları inceleyerek; okullarda yürütülen psikososyal koruma, önleme ve müdahale temelli rehberlik hizmetlerinin yasal çerçeveye uygun biçimde planlanmasını ve uygulamalara entegre edilmesini desteklemek amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, farklı mevzuatlar ve ulusal planlarla uyumlu şekilde yapılandırılmıştır.

3.1.1. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

Afet öncesi hazırlık sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı, öğrenciler, öğretmenler, veliler ve okul personeline yönelik afet bilinci, ilk yardım, tahliye ve güvenli toplanma alanları konularında farkındalık eğitimleri, seminerler, atölye çalışmaları ve tatbikatlar düzenler. Okul temelli afet risk analizlerini gerçekleştirerek yapısal ve yapısal olmayan risklerin azaltılmasına yönelik önlemleri uygular. Okul temelli afet risk analizleri ve yapısal olmayan risklerin azaltılması uygulamaları da bu plana bağlıdır.

3.1.2. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Afet Müdahale Planı çerçevesinde Psikososyal Destek Hizmet Grubu'nun destek çözüm ortağıdır. Plan kapsamında, MEB'in öğrenci, öğretmen ve velilere yönelik psikososyal destek sağlamak; barınma, tahliye ve güvenlik planlamalarına destek vermek; eğitim ortamlarının sürekliliğini sağlamak için geçici eğitim alanları oluşturmak gibi görevleri bulunur.

3.1.3. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)

MEB, afet sonrası eğitim hizmetlerinin sürekliliğini sağlamakla yükümlüdür. Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı, okul binalarının yeniden işler hâle getirilmesi, psikososyal desteğin sürdürülmesi ve eğitim süreçlerinin kesintiye uğramadan devam etmesini hedefler. Afet öncesi hazırlık aşamasında, TASİP kapsamında olası iyileştirme ihtiyaçlarına yönelik ön çalışmalar (eğitim materyallerinin dijital dönüşümü, uzaktan eğitim planlamaları vb.) yapılır.

3.1.4. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi

Afet ve acil durum öncesi, sırası ve sonrasında psikososyal destek süreçlerinin nasıl yapılandırılacağını belirler. Her il ve ilçede eğitimli psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden oluşan psikososyal destek ekiplerinin kurulmasını zorunlu kılar. Afet ve acil durum öncesi farkındalık çalışmaları, kriz anında müdahale ve sonrasında iyileştirme adımlarını içerir.

3.1.5. Afet ve Acil Durum Yönetimi ile ilgili 19.03.2021 Tarihli ve 2021/13 Sayılı Genelge

Millî Eğitim Bakanlığı'nın tüm afet ve acil durumlardaki hazırlık aşaması, afet ve acil durum anında yapılacak müdahaleler ve sonrasında uygulanacak iyileştirme süreçlerini içeren temel genelgedir. Tüm il/ilçe millî eğitim müdürlüklerine ve okul müdürlüklerine, afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale ve afet sonrası iyileştirme olmak üzere üçlü süreçte görev verilmesini zorunlu kılar. Psikososyal destek ekiplerinin ve AKUB'un (Arama Kurtarma Birimi) kurulması, okul afet planlarının hazırlanması, tatbikatların düzenli yapılması gibi maddeleri içerir. Eğitim kurumlarında afet bilincini artırmak, afet öncesi, sırası ve sonrasında doğru davranışları kazandırmak ve gönüllülük anlayışını yaygınlaştırmak hedeflenir. Bu doğrultuda; eğitimler yoluyla bilgi ve becerilerin geliştirilmesi, okul afet planlarının hazırlanması ve uygulanması, uygulamalı çalışmalar ile tatbikatların gerçekleştirilmesiyle kurumların afete karşı hazır hâle getirilmesi amaçlanmaktadır.

3.1.6. Arama Kurtarma Birimi (AKUB) Kılavuzu

AKUB'lar, afet öncesi hazırlık, afet anında müdahale, ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde aktif görev almak üzere yapılandırılmış, Afet ve Acil Durum (AFAD) gönüllülük sistemine entegre birimlerdir. Her il/ilçede ve okul düzeyinde afet anına yönelik organizasyonun nasıl olması gerektiğini belirler. İlk yardım, tahliye ve kurtarma gibi müdahale görevlerini tanımlar.

3.1.7. Diğer Yasal Mevzuatlar

7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu: Kamu kurumlarının afetlerde nasıl hareket edeceğini ve koordinasyon sorumluluğunu belirler.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu: Okullarda afet risklerine karşı önleyici tedbirlerin alınması, acil durum planlarının oluşturulması ve tahliye tatbikatlarının düzenlenmesini zorunlu kılar.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu: Afet sonrası destek süreçlerinde çocukların korunmasına dair yükümlülükler içerir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği: Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin afet ve kriz dönemlerinde görev alabilecek şekilde donanımlı olmasını ve sürece aktif katılımını düzenler.

3.2. Afet ve Acil Durumlar Öncesi Süreç

Afet ve acil durumlara karşı dirençli bir eğitim sistemi inşa etmenin ilk adımı, riskleri öngören, önleyici ve hazırlık odaklı bir yapılanmadır. Bu bölümde Millî Eğitim Bakanlığı'nın afet öncesi dönemdeki sorumlulukları sistematik olarak tanımlanmıştır.

3.2.1. Afet ve Acil Durum Öncesi Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları

3.2.1.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar

- Psikososyal destek hizmetleri için yıllık planlar hazırlar, ekipler kurar ve süreçleri düzenli toplantılarla organize eder.

- Psikososyal destek hizmetleri ekiplerinin ihtiyaç duyduğu eğitimleri planlar, uygular ve içerik geliştirme çalışmalarına katkı sağlar.
- Psikososyal destek hizmetleri kapsamında kullanılacak kitapçık, broşür, afiş, program vb. bilgilendirici materyalleri hazırlar.
- Önleyici psikososyal destek hizmetleri çalışmalarını sahada uygular ve ihtiyaç duyan illere uzman desteği sağlar.
- İlgili kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak çalışmaları eşgüdüm içinde yürütür.

3.2.1.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar

- Eğitim-öğretim yılı başında il, ilçe ve okul düzeyinde psikososyal destek ekiplerini oluşturur; yıllık görevlendirmeleri tamamlar ve afet anında doğrudan görevlendirmelerini sağlar.
- İl ve ilçe psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi olarak yılda en az üç kez ve gerektiğinde toplanır; süreçleri izler, koordinasyonu sağlar ve görev dağılımını yapar.
- Risk haritaları ve ihtiyaç analizlerine göre yıllık psikososyal destek hizmetleri planlarını hazırlar ve gerektiğinde günceller.
- İl ve ilçe psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibine yönelik eğitimler düzenler, ihtiyaç hâlinde üst kurumlara talep iletir ve eğitim içeriklerinin belirlenmesine katkı sunar.
- İl, ilçe ve okul düzeyindeki psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekipleri arasında sürekli iş birliği ve eşgüdümü sağlar.
- Psikososyal destek hizmetleri kapsamında yürütülen çalışmalarda Millî Eğitim Bakanlığının kitapçık, broşür, afiş, program gibi dökümanlarını dikkate alarak materyaller hazırlar, geliştirir ve okullara ulaştırır.
- Çalışmaların sağlıklı yürütülebilmesi için okul ve kurumların fiziksel ortamlarını düzenler, gerekli araç-gereç, donanım ve taşıt desteğini sağlar.
- Önleyici psikososyal destek hizmetlerini il ve ilçelere bağlı okul/kurumlarda uygular, süreci izler ve e-Rehberlik sistemine işleyerek takibini yapar.
- Üniversiteler, resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iletişim kurar ve iş birliğini sağlar.

3.2.1.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar

- Eğitim-öğretim yılı başladıktan sonra en geç bir ay içinde okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibini kurar, görev dağılımını yapar ve ekip bilgilerini güncel tutar.
- Okul psikososyal destek hizmetleri ekibi olarak yılda en az üç kez ve gerektiğinde toplanır; süreci izler, planlar ve okul müdürlüğü ile koordineli çalışır.
- Okul içindeki risk faktörlerini, RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Araştırması) sonuçlarını ve öğrencilerin psikososyal iyilik hâlini korumaya yönelik önleyici psikososyal destek çalışmalarını planlar ve sistematik olarak uygular.
- İhtiyaç duyduğu eğitimleri belirler, taleplerini İl veya İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin ilgili birimlerine resmî olarak iletir ve düzenlenen eğitimlere aktif katılım sağlar.
- Bakanlık ve il/ilçe müdürlüklerinden sağlanan kitapçık, broşür, afiş gibi materyalleri temin eder ve öğretmen, öğrenci, veliye ulaştırır.
- Rehberlik hizmetleri programına entegre edilen psikososyal çalışmaları yürütür ve e-Rehberlik sistemine işleyerek kayıt altına alır.

- Üniversiteler, STK'lar, İl/ilçe Müdürlükleri, Okul Aile Birliği, muhtarlık, RAM vb. ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği kurar ve hazırlık sürecini destekler.

3.2.2. Kurumsal Yapılanma

Afet ve acil durumlara etkin müdahale edilebilmesi, okullarda sistematik ve işlevsel bir organizasyon yapısının oluşturulmasına bağlıdır. Millî Eğitim Bakanlığı, her okulda ve il/ilçe düzeyinde kurumsal afet yapılanmasının oluşturulmasını zorunlu tutmuştur. Bu yapılanma hem fiziksel güvenlik hem de psikososyal destek açısından bütüncül bir yaklaşıma dayanır.

3.2.2.1. Okul Temelli Afet ve Acil Durum Yönetim Ekibi

Afet ve acil durumlara yönelik okulun hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini planlı ve etkili bir şekilde yürütebilmek amacıyla; görev ve sorumlulukları tanımlanmış, iş birliği ve koordinasyon içinde çalışan ekipler oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.2.1.1. Yapı ve Alt Ekipler

Her okulda en az bir adet Afet ve Acil Durum Yönetim Ekibi oluşturulur. Bu ekip, İlk Yardım Ekibi, Tahliye Ekibi, Yangınla Mücadele Ekibi ve Psikososyal Destek Ekibi olmak üzere dört alt birimden oluşmaktadır. Bu alt birimlerin görev dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

3.2.2.1.1.1. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Ekibi

- Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar görev alır. Güven verici iletişim kurar, duygusal ilk yardım sunar.
- Afet sonrası gruplarla veya bireysel görüşmeler yapar. Gerekirse dış destek (RAM, psikolojik danışman, uzman) koordinasyonunu sağlar.
- Afet öncesi hazırlık, afet anı müdahalesi ve sonrası destek süreçlerinde aktif rol oynar. Öğrenci ve veliler için bilgilendirici ve destekleyici etkinlikler planlar.

3.2.2.1.1.2. İlk Yardım Ekibi

- Öncelikli olarak temel ilk yardım eğitimi almış, bunun yanında temel ilk yardım bilgisine sahip öğretmenlerden oluşur.
- Olası yaralanmalarda müdahale etmekle yükümlü olup sağlık birimleriyle koordinasyon kurar.
- Temel ilkyardım bilgisine sahiptir ve afet anında yaralılara ilk müdahaleyi yapar.
- Okulda bulunan ilkyardım çantalarının kullanılabilir ve güncel malzemelerle donatılmış olmasını temin eder.

3.2.2.1.1.3. Tahliye Ekibi

- Tahliye rotaları, çıkışlar ve toplanma alanlarını yönetir.
- Öğrencilerin güvenli şekilde binadan çıkmasını sağlar.
- Öğrenci, öğretmen ve personelin toplanma alanında tamamının olmasını ve güvenli şekilde bulunmasını takip eder.

- Okul binasına izinsiz girişleri engeller, çevresel güvenliği sağlar.
- Engelli bireylerin tahliyesine destek olur.

3.2.2.1.1.4. Yangınla Mücadele Ekibi

- Okulun yangın risklerini belirler, riskli alanlara yönelik önlemler planlar.
- yangın tatbikatlarının düzenli yapılmasını sağlar ve uygulamaları değerlendirir.
- Yangın söndürücülerin yerini bilir, bakımları ve kullanımı konusunda eğitilmiştir.
- Tahliye Ekibi ile koordineli çalışarak öğrenci ve personelin güvenli alanlara yönlendirilmesini sağlar.
- Elektrik ana şalterinin kapatılması ve yangın alanının izole edilmesi gibi temel güvenlik önlemlerini uygular. Ayrıca, acil durum ekiplerinin bilgilendirilmesini sağlar ve tahliye sürecinin güvenli bir şekilde yürütülmesine destek verir. Okul personeline ve öğrencilere yönelik yangın eğitimi düzenlenmesine katkı sağlar.

3.2.2.2. İl ve İlçe Düzeyinde Arama ve Kurtarma Birimi (AKUB) Yapılanması

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan yaygın ve örgün eğitim kurumlarında afetlere etkin ve organize şekilde müdahale edebilmek amacıyla, il ve ilçe düzeyinde AKUB yapılanmasının oluşturulması; afet öncesi hazırlık, afet anı müdahale ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinde görev alacak ekiplerin koordineli çalışmasını, kurumsal kapasitenin artırılmasını ve psikososyal destek hizmetlerinin hızlı, profesyonel ve etkili bir şekilde yürütülmesini hedeflemektedir.

Her il ve ilçede, İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı olarak MEB AKUB (Arama Kurtarma Birimi) ekipleri kurulmuştur. Bu ekipler; ilkyardım, tahliye, yangınla mücadele ve psikososyal destek gibi uzmanlık alanlarında görevlendirilen eğitilmiş personelden oluşur.

Her AKUB ekibinin içerisinde psikolojik danışman ve rehber öğretmenler zorunlu ve ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanmıştır. İl ve ilçe AKUB ekipleri, AFAD koordinasyonundaki tatbikatlara ve müdahale planlarına entegre şekilde çalışır. Aynı zamanda okullara rehberlik etmek, tatbikatlarda destek vermek ve bölgesel krizlerde görev almakla yükümlüdür.

3.2.2.3. İzleme, Değerlendirme ve Raporlama Süreçleri

Afet ve acil durumlara yönelik okul temelli çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla; dijital sistemler aracılığıyla kurumsal yapıların izlenmesi, görev dağılımlarının takibi ve uygulamaların düzenli olarak raporlanması hedeflenmektedir. Bu sayede afet yönetimi süreçlerinin şeffaf, denetlenebilir ve gelişime açık bir biçimde yürütülmesi amaçlanmaktadır.

- Afet ve acil durum ekiplerinin oluşturulması ve güncel durumu, MEBBİS Afet ve Acil Durum Modülü üzerinden takip edilir.
- Psikososyal destek ekipleri özel olarak e-Rehberlik sistemi üzerinden raporlanır.
- Öğrenci, veli ve personel katılımına dair istatistiksel veriler toplanır ve güncellenir.
- Her okul, yıl içinde yaptığı tatbikatlar, eğitimler, afet farkındalık çalışmaları ve ekip değişikliklerini MEBBİS sistemine girerek resmi kayıt altına almakla yükümlüdür.
- İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri dijital izleme ve raporlama süreçleri kapsamında elde edilen veriler ile okullarda yürütülen faaliyetlerin değerlendirmesini yaparak okullara yürütülen çalışmalara ilişkin geri bildirim sağlar.

- Tatbikat, eğitim ve uygulamaların ardından ilerleme düzeyini izlemek, geri bildirim formları veya dijital anketlerle değerlendirme yapılır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın afet yönetim stratejisi, sadece müdahale değil; önceden hazırlanmış, organize ve kayıtlı bir yapı oluşturma üzerine kuruludur. İl/ilçe AKUB ekipleri ile okul düzeyinde kurulan afet yönetim ekipleri arasında güçlü bir eşgüdüm sağlandığında; müdahale süresi kısalır, panik düzeyi azalır, eğitim ortamının güvenliği güçlenir. Böylece afetlere karşı dayanıklı ve dirençli okul ortamının oluşması desteklenir; afet sonrası iyileşme süreci daha hızlı ve etkili bir şekilde yürütülür. Bu sistematik yaklaşım, sadece fiziksel güvenliği değil, öğrencilerin ve çalışanların psikososyal iyilik hâlini de gözeten bütüncül bir okul güvenliği anlayışını ortaya koyar.

3.2.3. Hazırlık ve Tatbikatlar

Afetlere karşı hazır olmak yalnızca teorik olarak bilgi sahibi olmayı değil; bu teorik bilgilerin pratiğe de dönüştürülerek uygulama ekipleri tarafından sürekli olarak her türlü afete karşı uygulamalı tatbikatları yaparak hazır olmasını da içerir. Öğrencilere, öğretmenlere ve okul çalışanlarına afet bilinci kazandırmak; acil durumlarda doğru, hızlı ve güvenli şekilde hareket edebilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca, okul binalarının risk analizlerinin yapılması, tahliye planlarının hazırlanması ve uygulamalı tatbikatlarla bu planların test edilmesi, afetlere karşı kurumsal dayanıklılığı artıran temel unsurlar arasında yer almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, afet öncesi süreçte okullarda yıl boyunca planlı ve sürdürülebilir hazırlık çalışmaları yürütülmesini zorunlu tutmuştur. Bu hazırlıklar; eğitim, tatbikat ve yapısal önlemler olmak üzere üç ana boyutta ele alınır.

3.2.3.1. Tatbikat Uygulamaları ve Senaryolar

Tatbikat uygulamaları ve senaryolar aracılığıyla; öğrencilerin, öğretmenlerin ve tüm okul personelinin olası bir afet durumunda nasıl davranmaları gerektiğini önceden deneyimlemeleri, doğru ve hızlı tepki verme becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Bu sayede afet anında panik yerine kontrollü hareket edilmesi, can güvenliğinin korunması ve müdahale sürecinin etkinliği artırılmaktadır.

Her eğitim öğretim yılında en az iki kez deprem ve yangın tatbikatı yapılması zorunludur. Tatbikatlarda görevli ekipler: İl/ilçe AKUB Ekipleri (rehberlik amacıyla), İlçe MEM Sivil Savunma Ekipleri, Okul Afet ve Acil Durum Yönetim Ekibidir. Tatbikatlar; çök-kapan-tutun, tahliye, toplanma, yoklama, müdahale gibi adımları içerir. Tatbikat sonrası okul yönetimi ve öğretmenlerle değerlendirme toplantısı yapılarak güçlü ve zayıf yönler analiz edilir.

3.2.3.2. Risk Analizi ve Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması

Afet öncesinde okulun fiziksel ortamında yer alan risklerin belirlenmesi ve yapısal olmayan tehlikelerin ortadan kaldırılması yoluyla; can kaybı ve yaralanma riskini en aza indirmek, güvenli öğrenme ortamları oluşturmak ve afet anında oluşabilecek olumsuz etkileri önceden azaltmak amaçlanmaktadır. Bu amaçla okul müdürlükleri, yılda en az bir kez okul binasında kapsamlı bir risk analizi çalışması yapar. Özellikle yapısal olmayan tehlikeler (dolapların duvara sabitlenmesi, yangın söndürücülerin ulaşılabilirliği vb.) tespit edilir ve giderilir. Yapılan tespit ve giderme çalışmaları, okulun İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği) kurul raporlarına işlenir.

3.2.3.3. Belirli Gün ve Haftalar, Kulüpler ve Afet Farkındalık Eğitimleri

Öğrencilere verilen afet ve acil durum eğitimleriyle; yalnızca bireysel farkındalık kazandırılması değil, aynı zamanda çevresindeki topluma da bu bilinci geliştirebilecek donanıma sahip bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin bu eğitimler aracılığıyla afetlere karşı daha bilinçli, duyarlı ve hazırlıklı bireyler olarak yetişmeleri; ülkemizin toplumsal dayanıklılığının güçlenmesine ve güvenli bir yaşam kültürünün yaygınlaşmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda ortaokul ve lise düzeyinde afet hazırlık kulübü, sağlık ve güvenlik kulübü gibi öğrenci kulüpleri ile sivil savunma ve iş sağlığı-güvenliği ekipleri oluşturulabilir. Ayrıca Genç MEB AKUB Kulüpleri kurularak bu kulüplerde görev alan öğrenciler; temel afet bilgisi, tahliye uygulamaları, ilkyardım eğitimi gibi konularda bilinçlendirilir. Bu kulüp ve ekiplerin faaliyetleri, okulun sağlık ve güvenlik birimleri ile iş birliği içinde, yıllık planlara uygun şekilde yürütülmelidir. Ayrıca öğrencilerin seminer, kamp, çalıştay, tatbikat gibi etkinliklere katılımı sağlanarak afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunlara ek olarak 13 Ekim Dünya Afet Azaltma Günü, 12 Kasım Afet Eğitimi Hazırlık Günü, 1-7 Mart Deprem Haftası gibi özel günlerde farkındalık etkinlikleri düzenlenerek hem okul içinde hem de çevresinde afet bilinci oluşturmaya katkı sağlanır.

Eğitimlerde kullanılan materyaller; MEB ve AFAD tarafından hazırlanmış dijital içerikler, psikolojik ilk yardım öğrenci uygulamaları ve sınıf içi senaryo temelli canlandırmalar gibi etkileşimli öğrenmeyi destekleyen araçlardan oluşur. Tüm kulüp faaliyetleri, ilgili müdür yardımcısı ve rehberlik öğretmen/psikolojik danışman eşliğinde yürütülür ve eğitim öğretim dönemi sonunda hazırlanan faaliyet raporları İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine sunulur.

Özetle, afetlere hazırlık süreci yalnızca okulun fiziksel altyapısını güçlendirmeyi değil; aynı zamanda bireylerin afet anında gösterecekleri davranışsal tepkileri, refleksleri ve psikolojik dayanıklılıklarını geliştirmeyi hedefler. Okullarda düzenli olarak gerçekleştirilen tatbikatlar ve öğrenci temelli kulüp faaliyetleri sayesinde; refleksif davranış gelişir, kaygı düzeyi azalır ve kriz anında kontrol kaybı büyük ölçüde önlenmiş olur.

3.2.4. Millî Eğitim Bakanlığının Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yürüttüğü Önleyici Çalışmalar Çerçevesinde Eğitim Programlarında Yer Alan Ders İçerikleri, Eğitim Materyalleri ve Yayınlar

Millî Eğitim Bakanlığı yaptığı çalışmalarda afet ve acil durumlara yönelik eğitim içeriklerine ve yayınlara yer vermiştir. Bu ders içeriklerine ve yayınlara ilişkin tablolar Ek-1’de sunulmuştur.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metninde program dışı etkinlikler içeriğinde sosyal sorumluluk programında ve Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde duyarlılık değeri içerisinde afet bilincine sahip olmak eylemi, sorumluluk değeri içerisinde topluma karşı görevlerini yerine getirmek eylemi içerisinde afet ve acil durum konularına yer verilmiştir.

Hazırlanmış olan ders içerikleri ve yayınlara yönelik istatistiki bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Afet ve Acil Durumlarda Yönelik Önleyici Çalışmalar Çerçevesinde Eğitim Programlarında Yer Alan Ders İçerikleri, Eğitim Materyalleri ve Yayınlarla Yönelik İstatistikî Bilgiler		
S.NO	TÜR	SAYILAR
1	Hikaye Kitabı ve Kitap	117
2	Müdahale Programı	111
3	Afiş ve Broşür	69
4	Sunu İçeriği	54
5	Animasyon / Video / Oyun (Türkçe, İngilizce, Arapça)	49
6	Kılavuz ve Rehber	11

3.3. Afet ve Acil Durumlar Anında Müdahale Süreci

Afet anı, hem fiziksel güvenliğin sağlanması hem de psikolojik korumanın gecikmeden devreye girmesi gereken son derece kritik bir dönemdir. Millî Eğitim Bakanlığı, bu sürece ilişkin tüm uygulamaları hızlı karar alma, etkili koordinasyon ve psikolojik ilk yardım ilkeleri doğrultusunda yapılandırılmıştır. Bu süreçte en önemli öncelikler; güvenli tahliye, doğru bilgi yönetimi ve öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına hassasiyetle yaklaşmaktır. Uygulamalar, farklı sosyo-kültürel yapılara sahip öğrenci ve topluluklara saygı temelinde, kültürel duyarlılık gözetilerek yürütülmelidir.

3.3.1. Tahliye ve Fiziksel Güvenlik

Afet gerçekleştiği anda, okul yönetimi ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetim Ekipleri, önceden hazırlanan tahliye planlarını hızla devreye alır. Bu planlar, öğrencilerin öğretmen liderliğinde önceden belirlenen ve tatbikatlarla alıştırmaları yapılmış tahliye rotaları üzerinden toplanma alanlarına güvenli biçimde ulaşmalarını esas alır. Küçük yaş grupları, özel gereksinimli bireyler ve refakatsiz öğrenciler, tahliye sürecinde öncelikli olarak yönlendirilir.

Toplanma alanında, her sınıfın öğretmeni yoklama alarak eksik ya da yaralı öğrenci bilgisini doğrudan kriz masasına iletir. Bu sürecin sağlıklı işletilebilmesi, okulun daha önce yaptığı tatbikatlara ve bina içinde uygun biçimde yerleştirilmiş yönlendirme işaretlerine bağlıdır. Fiziksel güvenlikte esas amaç, can kaybını önlemek ve kaosu minimize ederek herkesin güvende olduğu bir ortam sağlamaktır.

3.3.2. Kriz Yönetimi ve İletişim

Afet anında okul içinde hızlı ve merkezi bir organizasyon modeliyle çalışmak amacıyla geçici bir “Kriz Masası” kurulur. Bu masa, okul müdürünün başkanlığında; müdür yardımcısı, psikolojik danışman/rehber öğretmen, Afet ve Acil Durum Ekibi lideri ve varsa MEB AKUB temsilcisinden oluşur. Kriz Masası’nın temel görevi, okul içindeki tahliye ve müdahale süreçlerini yönetmek, velilerle ve kamu kurumlarıyla bilgi akışını sağlıklı biçimde yürütmek ve kriz süresi boyunca tüm kararları koordine etmektir.

Bu süreçte bilgi paylaşımı, yalnızca yetkili kişiler aracılığıyla ve teyitli kaynaklara dayalı şekilde yürütülür. AFAD, İl/İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri, sağlık ve güvenlik kurumları gibi paydaşlarla iletişim resmi protokoller doğrultusunda sağlanır. Öğrenci durumu, yaralanmalar, bina hasarı ve tahliye sonuçları gibi veriler eksiksiz şekilde iletilir.

Veliler ise SMS, okul panoları, resmi sosyal medya hesapları veya okul web sitesi üzerinden bilgilendirilir. Bilgi kirliliğini önlemek adına öğretmenler ve diğer personel bireysel açıklamalar yapmaz; tüm resmi duyurular yalnızca okul yönetimi tarafından gerçekleştirilir. Bilgilendirme dilinde kültürel farklılıklar dikkate alınarak açık, sade ve erişilebilir bir iletişim yöntemi tercih edilmelidir.

3.3.3. Psikolojik İlk Yardım

Afetin hemen ardından geçen ilk 72 saat, öğrencilerin ve okul personelinin yaşadığı yoğun duygusal tepkilerin dengelenmesi açısından kritik bir zaman dilimidir. Bu dönemde MEB'e bağlı psikolojik danışman/rehber öğretmenler ve temel psikolojik ilk yardım eğitimi almış kişiler öğrencilere "psikolojik ilk yardım" uygulamakla görevlidir.

Psikolojik ilk yardım, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak amacıyla sakin ve güvenli bir ortamda uygulanır. Sakin bir ses tonu ve göz temasıyla iletişim kurulur, yaşadıklarının normal olduğu ve yalnız olmadıkları mesajı verilir. Kültürel duyarlılık gözetilerek, uygun durumlarda destekleyici fiziksel temas yapılabilir. Müdahale sırasında öğrencinin bedeninin gevşemesi desteklenir ve durum yakından izlenerek gerektiğinde uzman desteğine yönlendirilir.

3.3.4. Afet ve Acil Durumlar Anında Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları

3.3.4.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar

- Ulusal düzeydeki afet ve acil durumlarda ekip üyelerini afet bölgesine görevlendirir ve il müdürlükleri ile iş birliği içinde koordinasyonu sağlar.
- Afet bölgelerinde hizmetin niteliğine uygun Psikososyal Koordinasyon ve Destek Merkezlerini il müdürlükleriyle birlikte belirler.
- İhtiyaç hâlinde diğer illerden psikolojik danışman/rehber öğretmen görevlendirir ve sahada destek sunar.
- Afet bölgesinde ihtiyaç ve kaynak analizini yapar, çalışma planlarını hazırlar ve uygulama sürecini düzenli olarak izler.
- Psikolojik ilk yardım faaliyetlerini planlar, yürütür ve diğer kurumlarla iş birliği içinde uygular.
- Afet bölgesindeki ekiplerle sürekli iletişim kurar, güncel bilgileri alır ve il/ilçe ekipleriyle koordineli toplantılar yaparak izleme ve değerlendirme faaliyetlerini yürütür.
- TAMP kapsamında görev almak isteyen personelin gönüllü başvurularını toplar ve ilgili kurumlara iletir.
- Afet bölgesinde görev alacak personel için gerekli eğitimleri planlar, uygular ve ihtiyaçlara göre yeni öneriler geliştirir.
- Afet alanında çalışan personele yönelik destek programlarını planlar ve gerektiğinde uygular.
- Bakanlıkça hazırlanan dökümanları kullanır, ihtiyaçlara göre yeniden düzenler ve halkın yoğun bulunduğu alanlarda broşür gibi materyaller dağıtır.

- Destek ihtiyacı olan bireyleri ilgili kurumlara (AFAD, Sağlık Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler, Kızılay vb.) yönlendirir ve iş birliği içinde süreci yürütür.
- Psikososyal destek hizmetlerinde kullanılacak donanım, taşıt ve uygun çalışma ortamlarını sağlar.

3.3.4.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar

- Afet ve acil durumlar sonrası il ve ilçe psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekiplerinden yeterli sayıda personel görevlendirir.
- Yaşanan afetlere yönelik mevcut durumu değerlendirmek için ekiplerle düzenli toplantılar yapar.
- Afet sonrası psikolojik ilk yardım faaliyetlerini planlar ve sahada uygular.
- Hizmetin niteliğine uygun Psikososyal Destek Merkezlerini belirler ve kullanıma sunar.
- Okul ve kurumlarda uygun fiziksel ortamı sağlar; araç, gereç ve taşıt ihtiyaçlarını karşılar.
- Görevli personele yönelik eğitimleri planlar ve gerekirse Bakanlık/üst kurumdan destek talep eder.
- Sahada görev yapan personele yönelik psikolojik destek (çalışana destek) programlarını planlar ve yürütür.
- Ekipler arası eşgüdümü sağlar, çalışmaları izler ve ihtiyaç halinde süpervizyon desteği planlar.
- Bakanlık tarafından hazırlanmış materyalleri kullanır, ihtiyaç halinde yeniden düzenler ve broşür gibi dokümanları halka ulaştırır.
- AFAD, Sağlık Müdürlüğü, Aile-Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, üniversiteler ve STK'larla iş birliği yapar; ihtiyaç duyan bireyleri bu kurumlara yönlendirir. Yürütülen çalışmaları okullar ve RAM aracılığıyla e-Rehberlik sistemine kaydeder.
- Sahadaki çalışmaların etkililiğini artırmak için günlük değerlendirme toplantıları düzenler ve gerekli önlemleri alır.

3.3.4.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar

- Afet durumunda olay yerini güvenlik altına alır, öğrencilerin ve personelin güvenliğini sağlar ve gerekli acil müdahale birimlerinden destek talep eder.
- Okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibini kurar, görev dağılımını yapar ve öğretmenler ile okul personeli ile iş birliği içinde çalışır.
- Afet sonrası mevcut durumu değerlendirmek için okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi ile toplantılar düzenler.
- Afet sonrasında öğrenci, öğretmen ve personele yönelik psikolojik ilk yardım çalışmalarını planlar ve uygular.
- Görevli personelin ihtiyaç duyduğu eğitimleri belirler, öneride bulunur ve gerektiğinde il/ilçe psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibinden destek talep eder.
- Sahada çalışan personele yönelik çalışana destek programı planlar ve gerektiğinde uygulanması için destek ister.
- Afet sonrası psikososyal destek çalışmalarını okul içinde koordine eder, izler ve süpervizyon desteği sağlar ya da talep eder.
- Psikososyal destek çalışmalarının yürütülebileceği uygun çalışma alanlarını sağlar ve belirlenen merkezlerin duyurusunu tüm okul paydaşlarına yapar.
- Bakanlık tarafından hazırlanan broşür, afiş gibi materyalleri temin eder ve öğrencilere, velilere, öğretmenlere ulaştırır.

- Psikososyal destek hizmetleri kapsamında yönlendirme ihtiyacı olan bireyleri RAM, AFAD, Sağlık Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Kızılay gibi kurumlara yönlendirir ve ilgili kurumlarla sürekli iletişim ve iş birliği sağlar.
- Psikososyal destek hizmetleri kapsamında yürüttüğü faaliyetleri raporlaştırmak için verileri toplar, üst kuruma sunar ve yapılan çalışmaları e-Rehberlik sistemine işler.
- Okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekibi ile il/ilçe ekipleri arasında düzenli eşgüdüm sağlar ve bilgi akışını sürdürür.
- Afetten etkilenen bireylerin kayıtlarını gizlilik ve etik ilkeler çerçevesinde tutar ve korur.

3.3.5. Arama Kurtarma Biriminin (AKUB'un) Rolü

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki AKUB ekipleri, afet anında eğitim ortamlarında görev yapan özel eğitimli personelden oluşur. AKUB, afet bölgesinde mahsur kalan öğrenci ve personele ulaşmak, onları güvenli şekilde tahliye etmek ve temel ilk yardım uygulamakla görevlidir. Yangın, gaz kaçağı, elektrik riski gibi ikincil tehlikeleri bertaraf ederek toplanma alanlarına güvenli geçişi sağlar.

3.4. Afet ve Acil Durumlar Sonrası İyileşme Süreci

Afet sonrası iyileştirme süreci, sadece fiziksel onarım ve eğitime dönüşü değil, aynı zamanda öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin psikososyal bütünlüğünü desteklemeyi hedefleyen kapsamlı bir süreçtir. Millî Eğitim Bakanlığı bu dönemde, krizden etkilenen eğitim ortamlarını yeniden işler hâle getirmekle, eğitim hizmetlerini kesintisiz sürdürmekle ve afetin uzun vadeli etkilerini azaltmaktan sorumludur.

3.4.1. Fiziksel Ortamın Yeniden Kurulması

Millî Eğitim Bakanlığı, afet sonrası eğitim ortamlarının en kısa sürede yeniden işlerlik kazanmasını sağlamak amacıyla, öncelikle hasar tespit çalışmalarının titizlikle yürütülmesini, öğrencilerin ve eğitim çalışanlarının güvenli ortamlara erişimini temin edecek geçici çözüm yollarının hızla hayata geçirilmesini ve uzun vadeli, kalıcı onarım ile iyileştirme süreçlerinin ilgili kurum ve paydaşlarla iş birliği içinde organize edilmesini hedeflemektedir.

3.4.1.1. Hasar Tespiti ve Durum Raporlaması

Afetin hemen ardından il/ilçe Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki teknik ekipler okullarda detaylı hasar tespiti yapar. Raporlar, MEB Yatırımlar Genel Müdürlüğü'ne iletilerek onarım ve yeniden yapılandırma planlarına kaynaklık eder. Tespit edilen eksikler, TASİP (Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı) ilkelerine göre önceliklendirilir.

3.4.1.2. Geçici Eğitim Alanlarının Oluşturulması

Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda, okula dönüş süreci planlanır ve bu plan doğrultusunda öğrenciler bilgilendirilir. Kullanılamaz durumda olan okulların yerine, AFAD ve MEB iş birliğiyle çadır ve konteyner okul kurulumu gibi geçici çözümler devreye sokulur. Ayrıca, konteyner sınıflar, prefabrik eğitim alanları, yakın okullarda ikili öğretim uygulamaları ile ihtiyaç halinde uzaktan eğitim

veya telafi programları uygulanır. Bu süreçte, öğrenci ve öğretmenlerin temel barınma, hijyen ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması öncelikli olarak gözetilir.

3.4.1.3. Kalıcı Altyapı İyileştirmeleri

Okul binalarının yeniden kullanıma açılabilmesi için; elektrik, su ve kanalizasyon sistemlerinin kontrol ve onarımları yapılır. Psikolojik olarak güvenli ortam oluşturmak adına hasarlı bölümlerden uzak güvenli alanlar belirlenir. Eğitim ortamlarının fiziksel koşulları iyileştirildikçe öğrenci devamsızlığı azaltılır, rutin yeniden inşa edilir.

3.4.2. Afet ve Acil Durumlar Sonrası Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları

3.4.2.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar

- Akut dönem sonrası yapılan çalışmaları değerlendirir, iyileşme sürecine yönelik planlar yapar ve ekiplerle paylaşır.
- Öğretmen, veli ve öğrencilere yönelik psikoeğitim programlarını planlar, uygular veya uygulanmasını destekler.
- Psikoeğitim programı uygulamaları sonrasında travmatik stres tepkileri devam eden öğrencilere Travma Sonrası Grup Temelli Müdahale (TS-GTM) programını uygular veya uygulanmasına destek verir.
- Afet bölgesinde görev alacak personele yönelik gerekli eğitimleri planlar, uygular ve ihtiyaç halinde öneriler sunar.
- Sahada görev yapan personele yönelik çalışana destek programlarını planlar, yürütür veya uygulanmasına katkı sağlar.
- Destek ihtiyacı olan bireyleri ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir ve bu kurumlarla iş birliği yapar.
- İleri düzeyde etkilendiği gözlemlenen bireyleri ruh sağlığı hizmeti sunan sağlık kuruluşlarına yönlendirir.
- İhtiyaç duyulması halinde broşür ve görsel materyalleri halkın yoğun bulunduğu alanlarda dağıtır.
- Yürütülen çalışmaların verilerini okullar veya RAM'lar aracılığıyla e-Rehberlik sistemine işler.

3.4.2.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar

- Psikososyal destek hizmetlerinin yürütülmesine yönelik ihtiyaç ve kaynakları günceller
- Akut dönem sonrası yapılan çalışmaları değerlendirir, iyileşme/toparlanma süreci için kurumlar arası koordineli bir plan oluşturur.
- Öğretmen, veli ve öğrencilere yönelik psikoeğitim oturumlarını planlar, uygular ve destekler.
- Psikoeğitim programı uygulaması sonrası travmatik stres tepkileri devam eden öğrencilere yönelik TS-GTM programının uygulanmasına yönelik planlamaları gerçekleştirir veya uygulanmasına destek verir.
- Afet sonrası sahada görev yapan personele yönelik psikolojik destek programlarını planlar, uygular veya destekler.

- Ölüm veya yaralanma yaşanan durumlarda ilgili aileleri ziyaret ederek sosyal destek sağlar.
- İl, ilçe veya okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekiplerinin personel kapasitesi yetersiz kaldığında takviye talep eder veya diğer birimlerden personel görevlendirir.
- Psikososyal çalışmaların sağlıklı yürütülebilmesi için gerekli fiziksel ortamı, araç-gereç ve taşıt desteğini sağlar.
- Afet bölgesinde görevlendirilecek personele yönelik eğitim ihtiyaçlarını belirler ve gerekli hizmet içi eğitimleri planlar.
- Tüm süreç boyunca ihtiyaç hâlinde değerlendirme toplantıları düzenler, izleme, geliştirme ve önlem alma süreçlerini yürütür.
- Psikososyal destek ihtiyacı olan bireyleri ilgili kurumlara (AFAD, Sağlık Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler, Kızılay vb.) yönlendirir ve bu kurumlarla iş birliği yapar.
- Duygusal ve davranışsal tepkileri daha yoğun gözlenen bireyleri ruh sağlığı hizmeti sunan sağlık kuruluşlarına yönlendirir.
- İl, ilçe ve okul psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale ekipleri arasında eşgüdüm sağlar; ihtiyaç hâlinde müşavirlik hizmetleri kapsamında süpervizyon desteği alır veya verir.
- Yürüttüğü tüm çalışmaları okul veya RAM aracılığıyla e-Rehberlik sistemine işler ve ilgili makamlara raporlar.
- Gerektiğinde halkın yoğun bulunduğu alanlarda broşür ve görsel materyaller dağıtarak bilgilendirme yapar.

3.4.2.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar

- Okul psikososyal destek çalışmalarını koordine eder, ekipleri destekler ve yürütülen süreci düzenli olarak izler.
- Psikososyal destek uygulamalarının planlanması için ihtiyaç ve kaynak tespitini yapar ve günceller.
- Afet sonrası yapılan çalışmaları değerlendirir, iyileşme dönemine yönelik uygulama planı hazırlar.
- Ekip içi toplantılar düzenler, değerlendirmeler yapar ve öğretmenler ile okul personeliyle iş birliği sağlar.
- Öğrencilere, velilere ve öğretmenlere yönelik psikoeğitim programlarını uygular ve süreci okul yönetimiyle birlikte destekler.
- Psikoeğitim programı sonrasında travmatik stres tepkileri devam eden öğrencilere TS-GTM programını planlar veya önerir.
- Ekip üyeleri için süpervizyon, çalışana destek programı ve personel takviyesini gerektiğinde talep eder veya önerir.
- Ölüm ya da yaralanma yaşanan durumlarda etkilenen aileleri ziyaret eder.
- Çalışmaların sürdürülebilmesi için gerekli fiziksel ortam, donanım ve materyal desteğini sağlar veya talep eder.
- Destek ihtiyacı olan bireyleri ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirir ve bu kurumlarla iş birliği yapar.
- İleri düzeyde etkilendiği gözlemlenen bireyleri ruh sağlığı hizmeti sunan sağlık kuruluşlarına yönlendirir.
- İhtiyaç duyulan eğitimleri belirler, planlar ve yürütülmesi için il/ilçe müdürlüklerine öneri sunar.

- Yaptığı tüm çalışmaları e-Rehberlik sistemine işler ve üst kurumlara raporlar.
- Afetlerden etkilenen bireylere ait tüm kayıtları gizlilik ve etik ilkelere uygun biçimde alır ve korur.

3.4.3. Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Çalışmaları

Afetin ardından geçen ilk üç ay, öğrencilerde travmanın psikolojik etkilerinin belirginleşmeye başladığı kritik bir dönemdir. Bu süreçte Millî Eğitim Bakanlığı rehberlik hizmetleri, yalnızca destekleyici ve iyileştirici müdahaleleri yürütmekle kalmaz; aynı zamanda risk altındaki bireyleri erken dönemde tespit ederek gerekli uzmanlık hizmetlerine yönlendirme, okul ortamında psikososyal iyileşmeyi destekleyen programları planlama ve uygulama, öğretmenler ile velilerin farkındalığını artırma gibi görev ve sorumluluğunu da taşır. Bu çalışmalar, eğitim ortamlarının güvenli, kapsayıcı ve iyileştirici bir yapıya kavuşması için zorunlu ve öncelikli adımlar olarak görülür.

3.4.3.1. Grup Rehberliği Oturumları

Öğrencilere güvenli alan oluşturarak duygularını ifade etmelerini sağlamak, travmanın ortak etkilerini normalize etmek ve baş etme becerilerini güçlendirmek amaçlanmaktadır. Rehberlik servisleri tarafından sınıf düzeylerine uygun şekilde grup rehberliği oturumları planlanır. Grup rehberliğinin temel odak konuları; duygu tanıma ve düzenleme, duyguların paylaşımı ve yalnızlık hissini azaltma, afetle baş etme becerilerini güçlendirme, bağ kurma ve güven duygusunu arttırma, akademik motivasyonu artırma, travma tepkilerini tanımak ve normalleştirmek, travma sonrası rutinlerin önemi, dayanışma ve yardımlaşma, yeniden güven hissini inşa etme, normalleşme ve okula uyumun desteklenmesi şeklinde olmalıdır.

Oturumlarda düzenlenecek etkinlik türleri: hikâye anlatımı, duygusal çizim çalışmaları, grup paylaşım çemberleri, nefes egzersizleri, güvenli alan imgeleme, baş etme kartları, grup oyunları, empati çalışmaları, yardımlaşma hikâyeleri vb. olabilir.

Duygu ifadesine yönelik bireysel görüşmeler planlanır. Yaşanan olayla ilgili konuşma alanı oluşturulur. Psikolojik ilk yardım yapılarak risk düzeyine göre izlenir ve kaygı, suçluluk, öfke gibi duygular işlenir. Travmatik yaşantıya bağlı olarak psikolojik işlevselliğinde bozulma gözlenen öğrencilere yönelik müdahale temelli danışmanlık süreçleri yürütülür ya da uzman kurumlara yönlendirilir.

3.4.3.2. İzleme ve Tarama Süreçleri

Travmaya bağlı gelişen psikolojik tepkilerin izlenmesi ve risk düzeyi yüksek öğrencilerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler tarafından öğrencilere yönelik gözleme dayalı değerlendirmeler yapılır. Sık gözlenen belirtiler; kaygı bozuklukları, yas tepkileri, uyku sorunları, akademik motivasyon kaybı, saldırganlık veya içe kapanma şeklinde görülebilir. Ayrıca öğrenciler, bireysel görüşmeler ve öğretmen gözlemleri yoluyla izlenir. Gerekirse kısa formulu psikolojik tarama envanterleri kullanılır.

3.4.3.2. Uzman Yönlendirme ve Sevk Mekanizması

Destekle aşılabilecek düzeyin ötesinde tepkiler gösteren öğrencilerin zamanında uzman yardımı almasını sağlamak amaçlanmaktadır. Psikolojik açıdan ileri düzeyde etkilendiği gözlemlen-

nen bireyler ruh sağığı hizmeti sunan sağıık kuruluşlarına yönlendirilir. Okul yönetimi, bu süreçte velilerle koordinasyon içinde çalışır.

3.4.3.3. Veli Çalışmaları

Veli bilgilendirme çalışmaları, afet ve acil durumlar sonrasında çocukların yaşadığı psikolojik etkilerin anlaşılmasını sağlamak ve velilerin bu süreçte çocuklarına duygusal açıdan sağıık ve bilinçli destek sunabilmelerini amaçlamaktadır.

Bu çalışmalarla birlikte travmatik olaylardan etkilenen velilerin kendilerini ifade edebilmelerine, stres tepkilerini fark edebilmelerine, travmatik yaşantılar sonrası olası tepkileri ve olumlu baş etme yolları hakkında bilgi edinmelerine ve geleceğe iyimser bakabilmelerine katkı sağlamak, çocukların yaşına uygun iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesi ve aile içi psikolojik dayanışmanın güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Böylece öğrencilerin iyileşme süreci sadece okul ortamında değil, evde de desteklenmiş olacaktır. Veli bilgilendirme ile ilgili yapılabilecek çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

3.4.3.3.1. Veli Semineri ile Farkındalık Programlarının Sürekliliğı

Rehberlik servisi ve okul yönetimi iş birliğıyle veli seminerleri düzenlenir. Ailelere yönelik travma sonrası ebeveynlik, stres yönetimi, çocuklarda duygusal gelişim gibi konularda dönemsel eğitimler planlanabilir. Afet farkındalık seminerleri, afet öncesi hazırlık ve afet sonrası baş etme becerileri ile ilgili sürekli bilgilendirme yapılabilir. Ayrıca bu seminerlerde veli el broşürleri ve bilgilendirme notları da dağıtılabılır.

3.4.3.3.2. Psikososyal Destek Sürekliliğı

Aile bireylerinin ve öğrencilerin psikolojik iyilik hallerinin belirli aralıklarla izlenmesini (devamsızlık, uyum, akademik başarı vb.) amaçlamaktadır. Gerektiğinde bireysel danışmanlık veya grup destek hizmetlerinin devam ettirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Psikolojik semptomları süren aile bireyleri ruh sağığı hizmeti sunan sağıık kuruluşlarına yönlendirilir.

3.4.3.3.3. Toplumsal Dayanışma ve Gönüllülük Çalışmaları

Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda, okul psikososyal destek ekipleri, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler tarafından afet sonrası süreçte bireylerin yalnızlık ve çaresizlik duygularıyla baş etmelerini kolaylaştırmayı, empati, yardımlaşma ve iş birliğı becerilerini geliştirmeyi, anlamlı sosyal roller üstlenerek toplumsal bağılılıklarını güçlendirmeyi ve psikososyal iyileşmeyi kolektif düzeye taşımayı amaçlar.

Bu amaç doğrultusunda aile destek ve dayanışma grupları oluşturulabilir. Gönüllü veli çalışmalarıyla okulun travma sonrası sosyal dayanıklılığı artırılabilir. Böylece toplum temelli faaliyetlerle ailelerin okul ve çevre ile yeniden bağ kurmaları sağıılır.

3.4.3.4. Eğitim Ortamlarının Güçlendirilmesi

Eğitim ortamlarının güçlendirilmesi, sadece fiziksel güvenliğıin sağılanmasıyla sınırlı değil, aynı zamanda öğrencilerin kendilerini psikolojik olarak da güvende hissedecekleri kalıcı bir “güvenli

okul iklimi" oluşturmayı hedefler. Bu kapsamda afet sonrası fiziksel ve sosyal iyileştirme çalışmaları yürütülerek okul ortamı yeniden yapılandırılır. Ailelerin gözlemleri ve geri bildirimleri doğrultusunda okulun risk haritası ve psikososyal destek planları güncellenebilir. Öğrencilerin hem akademik hem de duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla mentörlük, sanat, spor gibi katılımcı projeler hayata geçirilerek, güven duygusunu pekiştiren, kapsayıcı ve dayanışmaya dayalı bir okul ortamı oluşturulması amaçlanır.

3.4.3.5. Personel ve Topluluk Destekleri

Afetlerin sadece öğrencilere değil, aynı zamanda öğretmen, idari personel ve toplumun geneline de ciddi psikolojik etkileri olabilir. Millî Eğitim Bakanlığı, bu bağlamda afet sonrası süreçte personel destekleri ve topluluk temelli psikososyal uygulamaları da kapsayıcı bir iyileşme politikası benimsemiştir.

3.4.3.5.1. Çalışana Destek Programları

Afet sürecinde doğrudan etkilenmemiş olsa da, öğrenci, veli veya sahadaki zorlayıcı deneyimlerle karşılaşan eğitim çalışanlarında oluşabilecek ikincil travma belirtilerini önlemek amaçlanmaktadır.

Psikolojik danışmanlar, RAM'lar veya İl/İlçe Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekipleri tarafından öğretmenlere yönelik seminerler planlanır ve grup temelli süpervizyonlar yapılır.

3.4.3.5.2. Psikolojik İlk Yardım İçin Uzman Desteği

Okullarda görev yapmakta olan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar müdahale kapasitesini aşan durumlarda, uzman desteğiyle müdahale sürecinin güçlendirilmesi ve öğrenciye sunulan psikososyal destek ağının genişletilmesi amaçlanır.

İl/İlçe MEM koordinasyonunda psikolog, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatri hemşiresi gibi profesyonellerden oluşan kriz ekipleri okullara yönlendirilir. Bu uzmanlar özellikle vaka yoğunluğu yüksek olan okullarda, personel tükenmişliği belirtileri gösteren kurumlarda, travmatik kayıpların yaşandığı bölgelerde görevlendirilir.

3.4.3.5.3. Toplum Temelli Psikososyal Destek Mekanizmaları

Bireylerin afet sonrası yaşadıkları duygusal zorluklarla baş etmelerini kolaylaştırmak için, toplumsal bağları pekiştiren, sosyal bağlılığı ve toplum dayanışmasını esas alarak güçlendiren psikososyal müdahale alanlarının oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla MEB ve ilgili bakanlıklar, yerel yöneticiler, ulusal ve uluslararası STK'larla iş birliği içinde destek noktaları oluşturulur. Bu doğrultuda yapılabilecek bazı çalışmalar şunlardır: toplum genelinde afet farkındalık seminerleri mahalle bazlı, okul bazlı, camilerde veya kamu kurumlarında AFAD, UMKE, ulusal ve uluslararası STK'lar tarafından verilebilir. Okullarda afet farkındalık haftaları düzenlenerek tüm sınıf seviyelerinde interaktif etkinlikleri planlanabilir ve uygulanabilir. İlk yardım eğitimi, tahliye tatbikatı, afet çantası hazırlığı gibi uygulamalarda bulunulabilir.

Topluluğa açık seminerler, çocuk oyun atölyeleri, mahalle afet gönüllüsü eğitimleri ve aile danışmanlık oturumları düzenlenebilir. Gönüllü afet destek ekipleri, psikolojik danışman/rehber

öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları ve halk eğitim personeli sürece dâhil edilebilir. Kültürel duyarlılığı yüksek, yerel değerlere uygun etkinlikler planlanır. “Afet Çantam Hazır” kampanyaları ile aileler evde afet çantası hazırlaması için teşvik edilebilir.

Afet bölgesine destek mektubu, moral mesajı, kartpostal kampanyaları hazırlanabilir. Afet temalı kısa film/kamu spotu yarışmaları ile yerel halkın katılımı teşvik edilebilir. Afet temalı kari-katür, afiş ve grafik tasarım sergileri belediyeler, okullar ve STK’lar aracılığıyla halka açık alanlarda sergilenebilir.

Afet sonrası iyileşme temalı yürüyüşler, panel ve etkinlikler ile dayanışma ve toplumsal destek sağlanabilir. “Afet Tatbikat Günü” gibi toplu katımlı simülasyonlar veya tüm şehirde aynı anda tahliye tatbikatı gibi büyük çaplı farkındalık çalışmaları yapılabilir. Sosyal medya üzerinden gönüllülük kampanyaları oluşturulabilir.

3.5. İzleme ve Değerlendirme Süreci

Afet sonrası gerçekleştirilen tüm psikososyal ve müdahale temelli faaliyetlerin sürdürülebilir, geliştirilebilir ve veri temelli hale gelmesi için sistematik değerlendirme ve raporlama süreçleri yürütülmelidir. Bu süreç, sadece geçmiş müdahaleleri analiz etmekle kalmaz, aynı zamanda gelecekteki afetlere hazırlık düzeyini artırmak için bir öğrenme fırsatıdır.

3.5.1. Afet ve Acil Durumlarda İzleme ve Değerlendirme Sürecinde Yürütülen Psikososyal Destek Çalışmaları

3.5.1.1. Millî Eğitim Bakanlığının Yürüttüğü Çalışmalar

- Psikososyal destek hizmetlerinin tüm aşamalarını bütüncül biçimde izler ve değerlendirir.
- Psikososyal destek çalışmalarını izlemek ve değerlendirmek için afet bölgesine en az iki kişi görevlendirir.
- Afet sonrası uygulanan psikososyal destek programlarının etkililiğini gözlemler ve sonuçlarını analiz eder.
- Yaptığı izleme ve değerlendirme çalışmalarını raporlaştırır, ilgili kurumlara sunar ve süreç hakkında geri bildirim sağlar.
- Değerlendirme sürecinde e-Rehberlik sistemi ile diğer nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinden yararlanır, analizler yapar ve sonuçları buna göre şekillendirir.
- Sahada karşılaşılan zorlukları her aşamada gözden geçirir ve gerektiğinde yeni planlamalar yapar.

3.5.1.2. İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin Yürüttüğü Çalışmalar

- Afet sonrası izleme ve değerlendirme çalışmalarını yürütmek için afet bölgesine en az iki kişi görevlendirir.
- Psikososyal destek sürecinin tüm aşamalarını bütüncül olarak değerlendirir.
- Afet sonrası uygulanan psikososyal destek programlarının etkisini değerlendirir, güçlü ve gelişime açık yönlerini belirler.
- Tüm izleme ve değerlendirme çalışmalarını raporlaştırır ve ilgili mercilere sunar.
- İzleme ve değerlendirme sürecinde e-Rehberlik sistemi ile diğer nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinden yararlanır.

- Süreç boyunca karşılaşılan güçlükleri analiz eder ve gerektiğinde uygulamalara yönelik yeniden planlama yapar.

3.5.1.3. Okul ve Kurumların Yürüttüğü Çalışmalar

- Psikososyal destek sürecinin tüm aşamalarını izler ve değerlendirir.
- Afet sonrası uygulanan psikososyal destek programlarının etkisini gözlemler ve analiz eder.
- Gerçekleştirdiği psikososyal çalışmaları raporlaştırır ve belgeye dönüştürür.
- İzleme ve değerlendirme sürecinde e-Rehberlik sistemi ile diğer nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinden yararlanır.
- Uygulamalar sırasında karşılaşılan zorlukları değerlendirir ve gerektiğinde yeniden planlama yapar.

3.5.2. Tatbikat ve Müdahale Süreçlerinin Değerlendirilmesi

Gerçekleştirilen tatbikatlar, tahliyeler, kriz masası uygulamaları ve saha müdahaleleri sonrası ilgili okul yönetimi ve ekipler tarafından kurumsal afet müdahale kapasitesinin gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi amaçlanır. Bu doğrultuda değerlendirme formları doldurulabilir. Formlarda; tahliye süresi ve organizasyon, iletişim zincirinin işleyişi, psikososyal desteğin zamanlaması, AKUB ve okul ekiplerinin uyum içerisinde çalışmaları gibi unsurlar değerlendirilebilir. Değerlendirme sonuçları, okulun afet müdahale planlarına revizyon olarak yansıtılır.

3.5.3. Veriye Dayalı Gelecek Planlaması

Elde edilen veriler doğrultusunda daha etkili, kapsayıcı ve yerel risklere duyarlı bir afet yönetim politikası geliştirmek amaçlanır. Psikososyal raporlar, tatbikat verileri ve öz değerlendirme sonuçları yılda en az bir kez İl MEM düzeyinde analiz edilir. Bu analiz sonuçları; eğitim politikalarına, personel eğitim ihtiyaçlarına, yerel risk haritalarına katkı sunar. İyileştirme önerileri, MEB merkez teşkilatı ile paylaşılır ve ulusal planlara yansıtılır. Raporlama ve değerlendirme, yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda sürekli gelişimi mümkün kılan bir geri bildirim mekanizmasıdır.

Ek-1 Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmetlerinde Kullanılan Ders İçerikleri ve Yayınlar

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
1	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Okul Öncesi	Aile	Okul Öncesi Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Müdahale Programı
2	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	İlkokul	Aile	Okul Öncesi Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Müdahale Programı
3	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Ortaokul	Aile	Okul Öncesi Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Müdahale Programı
4	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Lise	Aile	Okul Öncesi Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Müdahale Programı
5	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Okul Öncesi Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Bireysel Müdahale Programı
6	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	İlkokul	Öğrenci	İlkokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Bireysel Müdahale Programı
7	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Ortaokul	Öğrenci	Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Bireysel Müdahale Programı
8	Sosyal Duygusal Beceriler	Bireysel Müdahale Programı	Lise	Öğrenci	Lise Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Bireysel Müdahale Programı
9	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Okul Öncesi Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
10	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	İlkokul	Öğrenci	İlkokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
11	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Ortaokul	Öğrenci	Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
12	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Lise	Öğrenci	Lise Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
13	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Okul Öncesi	Öğretmen	Okul Öncesi Öğrencilerinin Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
14	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	İlkokul	Öğretmen	İlkokul Öğrencilerinin Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
15	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Ortaokul	Öğretmen	Ortaokul Öğrencilerinin Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
16	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık Programı	Lise	Öğretmen	Lise Öğrencilerinin Öğretmenlerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Farkındalık Programı
17	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık ve Psiko eğitim Programı	Okul Öncesi	Aile	Okul Öncesi Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Farkındalık ve Psiko eğitim Programları
18	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık ve Psiko eğitim Programı	İlkokul	Aile	İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Farkındalık ve Psiko eğitim Programları
19	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık ve Psiko eğitim Programı	Ortaokul	Aile	Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Farkındalık ve Psiko eğitim Programları

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
20	Sosyal Duygusal Beceriler	Farkındalık ve Psikoeğitim Programı	Lise	Aile	Lise Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Becerilerini Desteklemeye Yönelik Aile Farkındalık ve Psikoeğitim Programları
21	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Gizemli Benekler (Salgın Hastalık)
22	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Semir'in Şifalı Ormanı (Salgın Hastalık)
23	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Gezgin Hapşuruk Tozlu (Salgın Hastalık)
24	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	"5+" Yaş	Oyuncak Moli Sallanıyor (Deprem)
25	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Sallanan Karınca Yuvası (Deprem)
26	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Bulutun Fidanları (Yangın)
27	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	"5+" Yaş	Kırmızı Gözlü Bulutlar (Yangın)
28	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	"5+" Yaş	Beneklerini Kaybeden Sarı (Kayıp-Yas)
29	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Üzgün Benekler (Kayıp-Yas)
30	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Neşeli Dere (Sel)
31	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi-İlkokul	"5+" Yaş	Buz ve Çiçek Diyarı (Boşanma)

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
32	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“8+” Yaş	Geçmişe Mektup (Boşanma)
33	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Ağlayan Bebek, Bambus ve Süper Güçlerim (Dayanıklılık)
34	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Renkli Mantar Ormanı (Farkındalık)
35	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“5+” Yaş	Kalem Kutusu Kardeşliği (Dönüşüm)
36	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“5+” Yaş	Işıltını Keşfet (Farkındalık, Kendi Gücünü Keşfetme)
37	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“8+” Yaş	Çekirdekten Ağaç, Ağaçtan Çekirdek (Azim)
38	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“10+” Yaş	Beyaz Duvar (Yaratıcılık)
39	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Siyah Kule (Sevgi)
40	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Sarı Kuyruk (Cesaret)
41	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Çelebi’nin Bisikleti (Cesaret)
42	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“6+” Yaş	Yel Değirmeni ve Rüzgâr Gülleri (Vazgeçmeme)
43	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“8+” Yaş	Galaksiler Arası Yardım Çağrısı (Yardımlaşma)
44	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Arapça	Okul Öncesi -İlkokul	“8+” Yaş	İgi ve Yansıma Orman (Azim)
45	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Gizemli Benekler (Salgın Hastalık)
46	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Semir’in Şifalı Ormanı (Salgın Hastalık)
47	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Gezgin Hapşuruk Tozlu (Salgın Hastalık)
48	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -İlkokul	“5+” Yaş	Oyuncak Moli Sallanıyor (Deprem)

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
49	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Sallanan Karınca Yuvası (Deprem)
50	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Bulutun Fidanları (Yangın)
51	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Kırmızı Gözlü Bulutlar (Yangın)
52	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Beneklerini Kaybeden Sarı (Kayıp-Yas)
53	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Üzgün Benekler (Kayıp-Yas)
54	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Neşeli Dere (Sel)
55	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Buz ve Çiçek Diyarı (Boşanma)
56	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	Geçmişe Mektup (Boşanma)
57	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Ağlayan Bebek, Bambus ve Süper Güçlerim (Dayanıklılık)
58	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Renkli Mantar Ormanı (Farkındalık)
59	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Kalem Kutusu Kardeşliği (Dönüşüm)
60	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Işıltını Keşfet (Farkındalık, Kendi Gücünü Keşfetme)
61	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	Çekirdekten Ağaç, Ağaçtan Çekirdek (Azim)
62	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi-İlkokul	“10+” Yaş	Beyaz Duvar (Yaratıcılık)

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
63	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“6+” Yaş	Siyah Kule (Sevgi)
64	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“6+” Yaş	Sarı Kuyruk (Cesaret)
65	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“6+” Yaş	Çelebi’nin Bisikleti (Cesaret)
66	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“6+” Yaş	Yel Değirmeni ve Rüzgâr Gülleri (Vazgeçmeme)
67	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“8+” Yaş	Galaksiler Arası Yardım Çağrısı (Yardımlaşma)
68	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı İngilizce	Okul Öncesi -ilkokul	“8+” Yaş	İgi ve Yansıma Orman (Azim)
69	Elif ile Alp-1	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	Öğrenci	Elif ile Alp-1 Okul Öncesi ve İlkokul Öğrencilerine Yönelik Psikoegitsel Etkinlikler
70	Elif ile Alp-2	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	Öğrenci	Elif ile Alp-2 Benzetme Oyunu
71	Elif ile Alp-3	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	Öğrenci	Elif ile Alp-3 Piknik Hazırlığı
72	Elif ile Alp-4	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	Öğrenci	Elif ile Alp-4 Okul Heyecanı
73	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi- ilkokul	“5+” Yaş	Sallanan Karınca Yuvası (Deprem)
74	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	“5+” Yaş	Bulutun Fidanları (Yangın)
75	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	“5+” Yaş	Kırmızı Gözlü Bulutlar (Yangın)
76	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	“5+” Yaş	Beneklerini Kaybeden Sarı (Kayıp-Yas)
77	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi -ilkokul	“5+” Yaş	Üzgün Benekler (Kayıp-Yas)

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
78	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Neşeli Dere (Sel)
79	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Buz ve Çiçek Diyarı (Boşanma)
80	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	Geçmişe Mektup (Boşanma)
81	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Ağlayan Bebek, Bambus ve Süper Güçlerim (Dayanıklılık)
82	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Renkli Mantar Ormanı (Farkındalık)
83	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Kalem Kutusu Kardeşliği (Dönüşüm)
84	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“5+” Yaş	Işıltını Keşfet (Farkındalık, Kendi Gücünü Keşfetme)
85	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	Çekirdekten Ağaç, Ağaçtan Çekirdek (Azim)
86	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“10+” Yaş	Beyaz Duvar (Yaratıcılık)
87	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Siyah Kule (Sevgi)
88	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Sarı Kuyruk (Cesaret)
89	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Çelebi’nin Bisikleti (Cesaret)
90	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“6+” Yaş	Yel Değirmeni ve Rüzgâr Gülleri (Vazgeçmeme)
91	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	Galaksiler Arası Yardım Çağrısı (Yardımlaşma)
92	Psikolojik Sağlamlık	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi-İlkokul	“8+” Yaş	İgi ve Yansıma Orman (Azim)
93	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Benim Adım Çizgi
94	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Duygularım Boyumu Aşınca
95	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Gizemli Kutu

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
96	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Hayır Diyemeyen Köstebek
97	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Küçük Yıldız
98	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Mavinin Gölgesi
99	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Peki Ya Sen Erva
100	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Uzun Kanat ve Üç Cıvıv
101	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Pamuk'un Duygu Balonu
102	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Okul Öncesi Psikososyal Oyun İçerikleri
103	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Bir Martı Ailesi
104	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Doruk Kampta
105	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Duygu Makinesi
106	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Elif'in Tablosu
107	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	İki Bahçe
108	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Konuşan Duygularım
109	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Mavi Gezegende Neler Oluyor
110	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Minnak ve Tonton
111	Psikososyal Destek	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Oya'nın Uçurtmas
112	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Karar Aynası
113	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Kilit Taşı
114	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Duygulu Orman
115	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Burcu'nun Nefes Yolculuğu

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
116	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	Okul Öncesi	Öğrenci	Adsız
117	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Şimdi Ne Yapmalı
118	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Dupdup
119	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Üzüntünü “Ye”n
120	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Yeşil Gökyüzü
121	Sosyal Duygusal Beceriler	Hikâye Kitabı Türkçe	İlkokul	Öğrenci	Karınca Cemil ve Keşifleri
122	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Kitap	Yetişkin	Veli	Travmatik Yaşam Olayları Sonrası Ailede Psikolojik Sağlamlık
123	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Psikolojik Sağlamlık	Kitap	Yetişkin	Öğretmen	Travmatik Yaşam Olayları Sonrası Okulda Psikolojik Sağlamlığı
124	Çalışana Destek	Kitap	Yetişkin	Psikolojik Danışman	Afet Alanında Çalışma Yapan Psikolojik Danışmanlara Yönelik Çalışana Destek Kitabı
125	Psikolojik Sağlamlık	Kitap	Genel	Psikolojik Danışman	Kuramsal Bilgilendirici Kitap
126	Sosyal Duygusal Beceriler	Kitap	Genel	Psikolojik Danışman	Sosyal Duygusal Beceriler Kitabı
127	Psikolojik İlk Yardım (PiY)	Kitap Arapça	Yetişkin	Öğretmen	Okul Temelli Psikolojik İlk Yardım Öğretmen Uygulama Kitabı
128	Psikolojik İlk Yardım (PiY)	Kitap İngilizce	Yetişkin	Öğretmen	Okul Temelli Psikolojik İlk Yardım Öğretmen Uygulama Kitabı
129	Psikolojik İlk Yardım (PiY)	Kitap Türkçe	Yetişkin	Psikolojik Danışman	Okul Temelli Psikolojik İlk Yardım Psikolojik Danışman/ Rehber Öğretmen Uygulama Kitabı
130	Psikolojik İlk Yardım (PiY)	Kitap Türkçe	Yetişkin	Öğretmen	Okul Temelli Psikolojik İlk Yardım Öğretmen Uygulama Kitabı
131	İleri Düzey Müdahale Programı	Müdahale Programı	8-18 yaş	Öğrenci	Travma Sonrası Grup Temelli Müdahale Programı (TS-GTM)

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
132	Sınıf Temelli Müdahale Programı	Müdahale Programı	Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Lise	Öğrenci	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Sınıf Temelli Müdahale Programı
133	Psikososyal Destek	Müdahale Programı	Genel	Aile	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Psikolojik Sağlamlığı Artırma Psiko eğitim Programı
134	Psikososyal Destek	Müdahale Programı	Genel	Aile	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Yaşamda Denge Aile Psiko eğitim Programı
135	Psikososyal Destek	Müdahale Programı	Genel	Aile	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Güçlü Aile Psiko eğitim Programı
136	Psikososyal Destek	Müdahale Programı	Genel	Aile	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Aile Danışmanlığı Programı
137	Sosyal Uyum	Müdahale Programı	Tüm Kademeler	Öğrenci	Sosyal Uyum Programı Sosyal Uyum Grup Müdahale Programı Grup Lideri Uygulama El Kitabı
138	Çalışana Destek	Program	Yetişkin	Psikolojik Danışman	Afet Alanında Çalışma Yapan Psikolojik Danışmanlara Yönelik Çalışana Destek Programı
139	Özel Eğitim Okulları Aile Danışmanlığı Programı	Program	Ortaokul	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Akran Danışmanlığı Özelleştirilmiş Arkadaş Programı
140	Sosyal Uyum	Program	Okul Öncesi, İlkokul, Ortaokul, Lise, Genel	Öğrenci ve Veli	Sosyal Uyum Programı Kültürlerarası İlk Karşılaşma Programı
141	Sosyal Uyum	Program	Genel	Öğretmen	Sosyal Uyum Programı Öğretmen Eğitimi Programı
142	Yas	Psiko eğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Yas Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psiko eğitim Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
143	Yas	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Yas Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
144	Yas	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Yas Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
145	Yas	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Yas Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
146	Deprem	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Deprem Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
147	Deprem	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Deprem Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
148	Deprem	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Deprem Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
149	Deprem	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Deprem Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
150	Sel	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Sel Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
151	Sel	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Sel Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
152	Sel	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Sel Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
153	Sel	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Sel Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
154	Yangın	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Yangın Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
155	Yangın	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Yangın Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
156	Yangın	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Yangın Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
157	Yangın	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Yangın Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
158	Çığ	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Çığ Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
159	Çığ	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Çığ Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
160	Çığ	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Çığ Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
161	Çığ	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Çığ Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
162	Salgın Hastalık	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Salgın Hastalık Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
163	Salgın Hastalık	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
164	Salgın Hastalık	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
165	Salgın Hastalık	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Salgın Hastalık Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
166	Göç	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Göç Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
167	Göç	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Göç Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
168	Göç	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Göç Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
169	Göç	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Göç Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
170	İntihar	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Arkadaşları İntihar Girişiminde Bulunan Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
171	İntihar	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Arkadaşları İntihar Girişiminde Bulunan Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
172	İntihar	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	İntihar Girişiminde Bulunan Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı
173	İntihar	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	İntihar Girişiminde Bulunan Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı
174	Terör	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Terör Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
175	Terör	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Terör Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
176	Terör	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Terör Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
177	Terör	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Terör Yaşamış Öğrencilere Yönelik Psikoeğitim Programı
178	Cinsel İstismar	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Cinsel İstismar Mağduru Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
179	Cinsel İstismar	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Cinsel İstismar Mağduru Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı
180	Cinsel İstismar	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Cinsel İstismar Mağduru Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı
181	Cinsel İstismar	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Cinsel İstismar Mağduru Öğrenciye Yönelik Psikoeğitim Programı
182	Psikolojik Sağlamlık	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Öncelikle Risk Grubundaki Öğrencilere Yönelik
183	Psikolojik Sağlamlık	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Öncelikle Risk Grubundaki Öğrencilere Yönelik
184	Psikolojik Sağlamlık	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Öncelikle Risk Grubundaki Öğrencilere Yönelik
185	Psikolojik Sağlamlık	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Öncelikle Risk Grubundaki Öğrencilere Yönelik
186	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Zorlayıcı Yaşam olaylarına Yönelik Özelleştirilmiş Psikoeğitim Programı(Okul Öncesi)
187	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Zorlayıcı Yaşam olaylarına Yönelik Özelleştirilmiş Psikoeğitim Programı (İlkokul)
188	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Zorlayıcı Yaşam olaylarına Yönelik Özelleştirilmiş Psikoeğitim Programı (Ortaokul)
189	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Zorlayıcı Yaşam olaylarına Yönelik Özelleştirilmiş Psikoeğitim Programı (Lise)
190	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Zorlayıcı Yaşam olaylarına Yönelik Özelleştirilmiş Psikoeğitim Programı (Meslek Okulu)
191	Psikososyal Destek	Psikoeğitim Programı	Genel	Aile	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Ailelerine Yönelik Özelleştirilmiş Ebeveyn Güçlendirme Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
192	Sosyal Duygusal Beceriler	Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Okul Öncesi Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Psikoeğitim Programı
193	Sosyal Duygusal Beceriler	Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	İlkokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Psikoeğitim Programı
194	Sosyal Duygusal Beceriler	Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Psikoeğitim Programı
195	Sosyal Duygusal Beceriler	Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Lise Öğrencilerine Yönelik Sosyal Duygusal Beceriler Psikoeğitim Programı
196	Salgın Hastalık	Rehber	Lise	Öğrenci	Psikolojik Sağlamlığı Korumak GENÇLER için Bilgilendirme Rehberi
197	Salgın Hastalık	Rehber	Yetişkin	Veli	Psikolojik Sağlamlığı Korumak AİLELER için Bilgilendirme Rehberi
198	Salgın Hastalık	Rehber	Yetişkin	Öğretmen	Psikolojik Sağlamlığı Korumak YETİŞKİNLER için Bilgilendirme Rehberi
199	Sosyal Uyum	Rehberlik Etkinlikleri	Okul Öncesi	Öğrenci	Sosyal Uyum Programı Okul Öncesi Gruplar Arası Etkileşim ve Arkadaşlık Etkinlikleri
200	Sosyal Uyum	Rehberlik Etkinlikleri	İlkokul	Öğrenci	Sosyal Uyum Programı İlkokul Gruplar Arası Etkileşim ve Arkadaşlık Etkinlikleri
201	Sosyal Uyum	Rehberlik Etkinlikleri	Ortaokul	Öğrenci	Sosyal Uyum Programı Ortaokul Gruplar Arası Etkileşim ve Arkadaşlık Etkinlikleri
202	Sosyal Uyum	Rehberlik Etkinlikleri	Lise	Öğrenci	Sosyal Uyum Programı, Lise Gruplar Arası Etkileşim ve Arkadaşlık Etkinlikleri
203	Özel Eğitim Okulları Sınıf Rehberliği Programı	Sınıf Rehberlik Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Özel Eğitim, Anaokulu Özelleştirilmiş Sınıf Rehberliği Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
204	Özel Eğitim Okulları Sınıf Rehberliği Programı	Sınıf Rehberlik Programı	İlkokul	Öğrenci	Özel Eğitim, İlkokul Özelleştirilmiş Sınıf Rehberliği Programı
205	Özel Eğitim Okulları Sınıf Rehberliği Programı	Sınıf Rehberlik Programı	Ortaokul	Öğrenci	Özel Eğitim Ortaokul Özelleştirilmiş Sınıf Rehberliği Programı
206	Özel Eğitim Okulları Sınıf Rehberliği Programı	Sınıf Rehberlik Programı	Lise	Öğrenci	Özel Eğitim Meslek Okulu Özelleştirilmiş Sınıf Rehberliği Programı
207	Salgın Hastalık	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi -İlkokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Uzaktan Psikoeğitim Programı
208	Salgın Hastalık	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Uzaktan Psikoeğitim Programı
209	Salgın Hastalık	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Salgın Hastalık Uzaktan Psikoeğitim Programı
210	Giresun Sel ve Heyelan	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi -İlkokul	Öğrenci	Uzaktan “Sel” Psikoeğitim Programı
211	Giresun Sel ve Heyelan	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Uzaktan “Sel” Psikoeğitim Programı
212	Giresun Sel ve Heyelan	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Uzaktan “Sel” Psikoeğitim Programı
213	İzmir Deprem	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi -İlkokul	Öğrenci	Uzaktan “Deprem” Psikoeğitim Programı
214	İzmir Deprem	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Uzaktan “Deprem” Psikoeğitim Programı
215	İzmir Deprem	Uzaktan Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Uzaktan “Deprem” Psikoeğitim Programı
216	Salgın Hastalık	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi -İlkokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Yüz Yüze Psikoeğitim Programı
217	Salgın Hastalık	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Salgın Hastalık Yüz Yüze Psikoeğitim Programı
218	Salgın Hastalık	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Salgın Hastalık Yüz Yüze Psikoeğitim Programı

S. No	Konu	Materyal Türü	Kademe	Kime Yönelik	Materyal Adı
219	Bartın Maden Kazası	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Maden Kazası Yaşanan Bölgedeki Öğrencilere Yönelik
220	Bartın Maden Kazası	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Maden Kazası Yaşanan Bölgedeki Öğrencilere Yönelik
221	Bartın Maden Kazası	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Maden Kazası Yaşanan Bölgedeki Öğrencilere Yönelik
222	Bartın Maden Kazası	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Maden Kazası Yaşanan Bölgedeki Öğrencilere Yönelik
223	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Yetişkin	Öğretmen	Psikososyal Destek Hizmetleri Kapsamında Öğretmenlerimiz İçin Kullanılacak Program
224	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Okul Öncesi	Öğrenci	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Okul Öncesi Öğrenci Psikoeğitim Programı
225	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	İlkokul	Öğrenci	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası İlkokul Öğrenci Psikoeğitim Programı
226	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Ortaokul	Öğrenci	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Ortaokul Öğrenci Psikoeğitim Programı
227	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Lise	Öğrenci	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Lise Öğrenci Psikoeğitim Programı
228	Psikososyal Destek	Yüz Yüze Psikoeğitim Programı	Yetişkin	Psikolojik Danışman	Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrası Veli Psikoeğitim Programı
229	Psikososyal Destek	Kitap	İlkokul	Öğrenci	İlk Yardım Okulu: Kahramanlar İş Başında
230.	Psikososyal Destek	Kitap	Okulöncesi ve ilkokul	Öğretmen	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Afet Sonrası Uyum Etkinlikleri
231.	Psikososyal Destek	Sosyal Öykü	İlkokul	Öğrenci	Afetlerde Uygun Davranıyorum

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredatında Bulunan Afet ve Acil Durum Öğretim Programları

S. No	Alan/Ders	Ay/Sınıf Düzeyi	Alan Becerileri/Öğrenme Alanı/Tema/Ünite	Bütünleşik Beceriler/İçerik Çerçevesi
232.	36 - 48 Ay	Hareket ve Sağlık Alanı	Aktif ve Zinde Yaşam İçin Sağlık Becerileri	Güvenlik Becerileri
233.	48 - 60 Ay	Hareket ve Sağlık Alanı	Aktif ve Zinde Yaşam İçin Sağlık Becerileri	Güvenlik Becerileri
234.	60-72 Ay	Hareket ve Sağlık Alanı	Aktif ve Zinde Yaşam İçin Sağlık Becerileri	Güvenlik Becerileri
235.	1. Sınıf	Hayat Bilgisi Dersi	Doğa ve Çevre	Afetler
236.	1. Sınıf	Türkçe Dersi	Çevremizdeki Yaşam	
237.	2. Sınıf	Hayat Bilgisi Dersi	Doğa ve Çevre	Afetlere Karşı Alınacak Önlemler
238.	3. Sınıf	Hayat Bilgisi Dersi	Yaşadığım Yer ve Ülkem	Millî Birlik ve Beraberlik
239.	3. Sınıf	Hayat Bilgisi Dersi	Doğa ve Çevre	Afet Öncesi, Sırası ve Sonrasında Yapılması Gerekenler
240.	3. Sınıf	Türkçe Dersi	Doğayı Tanıyoruz	
241.	4. Sınıf	Sosyal Bilgiler Dersi	Evimiz Dünya	Afetlerin Etkilerinin Azaltılması
242.	4. Sınıf	Türkçe Dersi	Doğa ve İnsan	
243.	4. Sınıf	İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi Dersi	Etkin Bir Vatandaşım	Etkin Bir Vatandaş Olarak Yardımlaşma
244.	5. Sınıf	Sosyal Bilgiler Dersi	Evimiz Dünya	Yaşadığı İlde Meydana Gelebilecek Afetlerin Etkileri
245.	6. Sınıf	Sosyal Bilgiler Dersi	Birlikte Yaşamak	Kültürel Bağlarımızın ve Millî Değerlerimizin Toplumsal Birlikteliğe Etkisi Toplumsal Sorunlar ve Çözümler Önerileri
246.	7. Sınıf	Sosyal Bilgiler Dersi	Birlikte Yaşamak	Millî Meseleler Karşısında Türk Toplumunun Tutum ve Davranışları

247.	8. Sınıf	Türkçe Dersi	Doğa ve İnsan	
248.	9. Sınıf	Coğrafya Dersi	Afetler ve Sürdürülebilir Çevre	Tehlike, Risk ve Afet Afet Türleri Bütüncül Afet Yönetimi
249.	10. Sınıf	Coğrafya Dersi	Afetler ve Sürdürülebilir Çevre	Afetlerle Mücadelede İyi Uygulama Örnekleri Afetlere Karşı Dirençli Yaşam Alanları Afetlerden Korunma ve Afet Bilinci
250.	10. Sınıf	Biyoloji Dersi	Ekoloji	
251.	11. Sınıf	Coğrafya Dersi	Coğrafyanın Doğası	Mekânsal Sorunlar Karşısında Coğrafya Bilimi
252.	11. Sınıf	Coğrafya Dersi	Beşerî Sistemler ve Süreçler	Yerleşmelerin Mekânsal Organizasyonları
253.	11. Sınıf	Coğrafya Dersi	Ekonomik Faaliyetler ve Etkileri	Tarımsal Faaliyetler
254.	11. Sınıf	Coğrafya Dersi	Afetler ve Sürdürülebilir Çevre	Gezegen Sınırı
255.	11. Sınıf	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi	Kader, İrade ve Sorumluluk	İnsan ve Kader
256.	11. Sınıf	Matematik Dersi	Nicelikler ve Değişimler (2)	
257.	11. Sınıf	Felsefe Dersi	Çevre Sorunları ve Felsefe	
258.	11. Sınıf	Tarih Dersi	Değişen Dünyada Osmanlı Devleti (1683-1789)	Sanayi Devrimi'nin Meydana Getirdiği Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Değişim
259.	12. Sınıf	Coğrafya Dersi	Afetler ve Sürdürülebilir Çevre	

S. No	Sınıf Düzeyi	Ders	Düzey	Ünit	Ders Saati
260.	5. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa ve İnsan Etkileşimi	20
261.	5. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	52
262.	5. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	40
263.	5. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	İnsan Kaynaklı Afet Türleri	32
264.	6. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa ve İnsan Etkileşimi	20
265.	6. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	52
266.	6. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	40
267.	6. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	İnsan Kaynaklı Afet Türleri	32
268.	7. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa ve İnsan Etkileşimi	20
269.	7. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci I	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	52
270.	7. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	Doğa Kaynaklı Afet Türleri	40
271.	7. Sınıf	Afet Bilinci Dersi	Afet Bilinci II	İnsan Kaynaklı Afet Türleri	32

S. No	Kitap Adı	Bölüm/Etkinlik/Konu	
272.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi 1	Bölüm 1	Afet ile İlgili Temel Kavramlar
273.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi 1	Bölüm 2	Afet Yönetim Sistemi
274.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi 1	Bölüm 3	Afet Öncesi Yapılacaklar
275.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi 1	Bölüm 4	Afet Anında Yapılacaklar
276.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi 1	Bölüm 5	Afet Sonrası Yapılacaklar
277.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 1	Renkli Afet Oyunu
278.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 2	Örnek Lider
279.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 3	Yangın Var!
280.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 4	Ülkemizde Doğa ve İnsan/Teknoloji Kaynaklı Afetler
281.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 5	Doğa Kaynaklı Afetlerde Birlikteyiz
282.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 6	Yangın Söndürme Oyunu
283.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 7	Tavşan Şarkıları
284.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 8	Ne kadar biliyorum?
285.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 9	İstek mi? İhtiyaç mı?
286.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 10	Nesnelerin Dönüşümü
287.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 11	Deprem Dalgalarının Ölçümü
288.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 12	Okulda Deprem Tehlike Avı
289.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 13	Depreme Dirençli Kâğıt Ev Yapımı
290.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 14	Deprem Oluşumu ve Etkileri
291.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 15	Yaşanılan Bölgenin Afet Tarihi
292.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 16	Afet Anında Yapılması Gerekenler/ Acil Durumlar için Planlama

293.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 17	Afet Sudoku
294.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 18	Afet Bilmecesi
295.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 19	Kelime Avı
296.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 20	Labirent Bulmaca
297.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 21	Deprem Çantası Hazırlama
298.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 22	Ev Yapımı Yanardağ
299.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 23	Afetlerin Sebepleri ve Hazırlıklı Olma
300.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 24	Kim Hayatta Kalsın?
301.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 25	Afetlerin Sebepleri ve Etkileri
302.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 26	Ev Yapımı Barometre
303.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 27	Afetleri Sınıflandırma
304.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 28	Hangi Mesleği Seçerdin?
305.	Okul Tabanlı Afet Eğitimi Öğretmen Etkinlik Kitabı	Etkinlik 29	Afet Anında Neler Yapmalıyız?
306.	Çevre ve İklim Değişikliği Okuryazarlığı Becerileri Etkinlik Kitabı	10. Konu	İklim Değişikliğiyle Gelen Küresel Değişimler

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2014). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2022). Psikososyal destek hizmet grubu planlama rehberi. <https://www.afad.gov.tr/uploads/files/psikososyal-destek-hizmet-grubu-rehberi.pdf>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve UNICEF. (2020). Afet ve acil durumlar sonrası yetişkinlerin tepkileri ve baş etme önerileri (AB-financemanlı rapor). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. <https://www.aile.gov.tr/media/192645/afet-ve-acil-durumlar-sonrasi-yetiskinlerin-tepkileri-ve-bas-etme-onerileri.pdf>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing.
- Artan, T., ve Özkan, A. O. (2020). Afetler ve sosyal hizmet. *Journal of ADEM*, 1(1);52-59
- Avdar, R. ve Avdar, R. (2022). Türkiye’de yaşanan doğa kaynaklı afetlerin sosyo-ekonomik etkileri. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 1–12. <https://doi.org/10.35341/afet.1032084>
- Bisson, J. I., & Lewis, C. (2009). Systematic review of psychological first aid. World Health Organization.
- Bisson, J. I., Tavakoly, B., Witteveen, A. B., Ajdukovic, D., Jehel, L., Johansen, V. A., & Olff, M. (2010). TENTS guidelines: Development of post-disaster psychosocial care guidelines through a Delphi process. *British Journal of Psychiatry*, 196, 69–74.
- Bonanno, G. A., Chen, S., Bagrodia, R., & Galatzer-Levy, I. R. (2024). Resilience and disaster: Flexible adaptation in the face of uncertain threat. *Annual Review of Psychology*, 75, 573–599. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-011123-024224>
- Dalmaz, M. (2024). Sosyal hizmet kapsamında afet okuryazarlığının önemi. *R&S Research Studies Anatolia Journal*, 7(4), 446–464.
- Fraser, M. W., Richman, J. M., & Galinsky, M. J. (1999). Risk, resilience, and positive development in children: The protective role of social support. In M. W. Fraser (Ed.), *Risk and resilience in childhood: An ecological perspective* (pp. 135–174). NASW Press.
- Galea, S., Nandi, A., & Vlahov, D. (2005). The epidemiology of post-traumatic stress disorder after disasters. *Epidemiologic Reviews*, 27(1), 78–91. <https://doi.org/10.1093/epirev/mxi003>

- Greene, R. R. (2002). *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*. National Association of Social Workers Press.
- Hacıoğlu, M., Aker, T., Kutlar, T. ve Yaman, M. (2002). Deprem tipi travma sonrasında gelişen travma sonrası stres bozukluğu belirtileri alt tipleri. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 15, 4–15.
- Hidalgo, J., & Baez, A. A. (2019). Natural disasters. *Critical Care Clinics*, 35(4), 591–607. <https://doi.org/10.1016/j.ccc.2019.05.001>
- Inter-Agency Standing Committee. (2007). *Guidelines on mental health and psychosocial support in emergency settings*. World Health Organization.
- Işıklı, S. ve Tüzün, Z. (2017). Afetlerin akut dönem psikolojik etkilerine yönelik psikososyal müdahale yaklaşımları. *Türkiye Klinikleri Psychology-Special Topics*, 2(3), 180–188.
- Karabulut, D. ve Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(2), 368–376. <https://doi.org/10.21324/dacd.500356>
- Karancı, N. ve İkizler, G. (2017). Afet psikolojisi: Tarihçe, temel ilkeler ve uygulamalar. *Türkiye Klinikleri Psikoloji-Özel Konular*, 2(3), 163–171.
- Kukuoğlu, A. (2018). Doğal afetler sonrası yaşanan travmalar ve örnek bir psikoeğitim programı. *Afet ve Risk Dergisi*, 1(1), 39–52.
- La Greca, A. M., Silverman, W. K., Lai, B., & Jaccard, J. (2010). Hurricane-related exposure experiences and stressors, other life events, and social support: Concurrent and prospective impact on children's persistent posttraumatic stress symptoms. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(6), 794–805. <https://doi.org/10.1037/a0020775>
- Leiva-Bianchi, M., Ahumada, F., Araneda, A., & Botella, J. (2018). What is the psychosocial impact of disasters? A meta-analysis. *Issues in Mental Health Nursing*, 39(4), 320–327. <https://doi.org/10.1080/01612840.2017.1393033>
- Limoncu, S. ve Atmaca, A. B. (2018). Çocuk merkezli afet yönetimi. *Megaron*, 13(1), 132–143. <https://doi.org/10.5505/megaron.2017.49369>
- Mileti, D. S., & Peek, L. (2000). The social psychology of public response to warnings of a nuclear power plant accident. *Journal of Hazardous Materials*, 75(2–3), 181–194. [https://doi.org/10.1016/S0304-3894\(00\)00179-5](https://doi.org/10.1016/S0304-3894(00)00179-5)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019a). *Psikososyal koruma, önleme ve krize müdahale hizmetleri yönergesi*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_01/28142830_psikososyalkoruma-onlemevekrizemudahalehizmetleriyonergesi.pdf

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019b). *Psikososyal destek uygulamalarına ilişkin açıklama*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_01/28145609_psikososyaldestekprogramiuygulamalarinailiskinaciklamalar.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021). *Psikolojik ilk yardım: Psikolojik danışman/rehber öğretmen kitabı*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_01/30142550_psikolojikilkyardimpsikolojikdanismanrehberogretmenkitabi.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2025). *Psikososyal destek-1*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-1/icerik/3070>
- Mitchell, K. E., Levin, A. S., & Krumboltz, J. D. (1999). Planned happenstance: Constructing unexpected career opportunities. *Journal of Counseling & Development*, 77(2), 115–124. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1999.tb02431.x>
- Murphy, L. B. (1987). Further reflections on resilience. In E. J. Anthony & B. Cohler (Eds.), *The invulnerable child* (pp. 84–105). Guilford Press.
- Norris, F. H., Friedman, M. J., & Watson, P. J. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981–2001. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 65(3), 207–239. <https://doi.org/10.1521/psyc.65.3.207.20173>
- Özçelik, E. (2020). Afetlerde sosyal hizmetler. *Afet ve Risk Dergisi*, 3(1), 46–55. <https://doi.org/10.35341/afet.680665>
- Özkan, B. ve Çetinkaya-Kutun, F. (2021). Afet psikolojisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(3), 249–256.
- Öztekin, G. G. ve Örki, H. (2023). Effects of depression, anxiety, and stress on disaster preparedness: Evidence from the February 6 Türkiye earthquakes. *Journal of Disaster and Risk*, 6(4), 1332–1347.
- Pfefferbaum, B., North, C. S., Flynn, B. W., et al. (2014). Disaster mental health interventions following the 9/11 attacks in the USA: National and organizational responses. *International Journal of Mental Health Systems*, 8(1), Article 6. <https://doi.org/10.1186/1752-4458-8-6>
- Robinson, S. J., Sünram-Lea, S. I., Leach, J., & Owen-Lynch, P. J. (2008). The effects of exposure to an acute naturalistic stressor on working memory, state anxiety and salivary cortisol concentrations. *Stress*, 11(2), 115–124. <https://doi.org/10.1080/10253890701559970>
- Robinson, S. J. (2017). How can psychology inform disaster research? In *7th International Conference on Building Resilience: Using scientific knowledge to inform policy and practice in disaster risk reduction (ICBR2017)*, 27–29 November 2017, Bangkok, Thailand. *Procedia Engineering*, 212, 1083–1090. Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.11.037>

- UNICEF. (2020). *Guidance for COVID-19 prevention and response in schools*. <https://www.unicef.org/reports/framework-reopening-schools-2020>
- Valickas, A., Raišienė, A. G., & Rapuano, V. (2019). Planned happenstance skills as personal resources for students' psychological wellbeing and academic adjustment. *Sustainability*, 11(12), 3401. <https://doi.org/10.3390/su11123401>
- Vorst, H. C. M. (2010). Evacuation models and disaster psychology. *Procedia Engineering*, 3, 15–21. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2010.07.000>
- Weber, M. C., Pavlacic, J. M., Gawlik, E. A., Schulenberg, S. E., & Buchanan, E. M. (2020). Modeling resilience, meaning in life, posttraumatic growth, and disaster preparedness with two samples of tornado survivors. *Traumatology*, 26(3), 266–276. <https://doi.org/10.1037/trm0000210>
- Webster's New Twentieth Century Dictionary. (1958). *The World Publishing Company*.
- Windle, M. (1999). Critical conceptual and measurement issues in the study of resilience. In M. D. Glantz & J. L. Johnson (Eds.), *Resilience and development: Positive life adaptations* (pp. 161–176). Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- World Health Organization. (2013). *Building back better: sustainable mental health care after emergencies*. World Health Organization. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/85377/9789241564571_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- World Health Organization. (2019). *Health emergency and disaster risk management framework*. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/326106>
- The American Heritage Dictionary of the English Language. (1973). *The American Heritage dictionary of the English language* (1st ed.). American Heritage Publishing Co.
- The Random House Dictionary of the English Language. (1967). *Random House*.
- Türkkan, T., Hatipoğlu, E., Yücel, İ. ve Bülbül, K. (2023). Afet psikolojisi ve akut dönem müdahale yaklaşımları. In H. İ. Zeybek, F. Sipahi, A. V. Çam, T. Türkkan, & E. Hatipoğlu (Eds.), *Multidisipliner açıdan afetler* (Bölüm 8, ss. 187–211). Nobel Yayınları

ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Afet ve Acil Durumlarda Psikososyal Destek Hizmetleri Kılavuzu